МОНГОЛ УЛСЫН БАРИЛГЫН НОРМ ДҮРЭМ
“ХОТЫН ОРОН ЗАЙН ХҮРТЭЭМЖТЭЙ БАЙДЛЫН ТӨЛӨВЛӨЛТ “
/БД/ БАРИЛГЫН ДҮРЭМ
URBAN SPATIAL ACCESSIBILITY PLANNING REGULATION

Нэг. НИЙТЛЭГ ҮНДЭСЛЭЛ

1.1.Хэрэглэх хүрээ

1.1.1. Энэхүү дүрэм нь хот суурин газрыг шинээр төлөвллөх, барих сэргээн шинэчлэх гудамж, талбайн төсөл зохиох, барьж байгуулахад хөгжлийн бэрхшээлтэй (тусгай хэрэгцээт) тулах, хөдлөх эрхтэний бэрхшээлтэй, сонсгол болон хэл ярианы, харааны бэрхшээлтэй, оюуны хомсдолтой, сэтгэцийн эмгэгтэй болон дотор эрхтэний өвчний улмаас хөгжлийн бэрхшээлтэй болсон мөн өндөр настай иргэдэд зориулсан төлөвлөлтийн онцлогийг тусгасан болно.

1.1.2.Барилгын дүрэмд хот суурин газрын гудамж зам талбайн үндсэн элементүүдэд хөгжлийн бэрхшээлтэй (тусгай хэрэгцээт) иргэдийн хүртээмжтэй байдлын шаардлагыг авч үзнэ.

-Зорчих хэсэг (шороон даланг оруулна);

-Явган хүний зам, нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол;

- Ногоон байгууламж тусгаарлах зурвас

- Газар доорх инженерийн байгууламжийн газрын гадарга дээрх элементүүд

- Гадаргуугийн ус зайлуулах байгууламж

-Гудамж талбайн цэцэрлэг

-Гудамж замын сүлжээ, хот төлөвлөлт, барилгажилтын норм ба дүрмийн дагуу төлөвлөнө.

Хоёр. НОРМЫН ЭШЛЭЛ

- БНбД 30-01-04 “Хот, тосгоны төлөвлөлт, барилгажилт”

- БНбД 31-03-03 “Олон нийт иргэний барилга”

- БНбД 31-01-10 “Орон сууцны барилгын зураг төсөл төлөвлөх норм ба дүрэм”

- БНбД 31-04-03 “Захиргаа аж ахуйн барилга”

- БНбД 31-17-10 “Өндөр барилгын төлөвлөлт”

- БНбД 32-04-06 “Хот суурины гудамж зам талбайн төлөвлөлт”

- БД 31-101-04 “Тахир дутуу иргэдэд зориулсан барилгын төлөвлөлтийн гарын авлага”

- БНбД 31-23-22 “Барилга байгууламжид хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хүртээмжийг төлөвлөх

- MNS 5611:2006 “Орон сууцны барилгад тавигдах үндсэн шаардлага”

-MNS 6055:2009 “Иргэний барилгын төлөвлөлтөд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүний шаардлагыг тооцсон орон зай, орчин”

- Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн эрхийн тухай НҮБ-ын конвенц. 2007 он.

- БНбД 31-11-09/ “Үйлдвэрийн барилга”

Гурав. НЭР ТОМЪЁО, ТОДОРХОЙЛОЛТ

3.1. Хүртээмжтэй байдал гэдэг нь тухайн орчин, үйлчилгээ, бүтээгдэхүүн нь хүмүүст, ялангуяа хөгжлийн бэрхшээлтэй эсвэл өндөр настай, жирэмсэн болон асран хамгаалагчид, залуучууд, хүүхдүүд гэх мэт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд очих газраа хүрэх боломжийг олгох түвшинг тодорхойлдог.

3.2. Бие махбодийн хүртээмжтэй байдал (бие махбодийн орчин нь хүнийг зорьсон газартаа хүрэх боломжийг олгох түвшин

3.3.Эдийн засгийн хүртээмжтэй байдал (боломжийн түвшин),

3.4.Нийгмийн хүртээмжтэй байдал (нийгмийн аюулгүй байдал, хүлээн зөвшөөрөгдсөн) зэрэг хүртээмжийн нөхцөл байдлын нөлөөлөл

Дөрөв. ХОТ, ТОСГОНЫ БАРИЛГАЖИЛТ ТӨЛӨВЛӨЛТ

4.1. Нийтлэг үндэслэл

4.1.1.Хот, тосгоны ерөнхий төлөвлөгөө, хэсэгчилсэн ерөнхий төлөвлөгөө, барилгын орчны тохижилтын зураг төслийг боловсруулахдаа хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан төлөвлөлтийн онцлог, шаардлагыг нийцүүлэн төлөвлөнө.

4.1.2.Хот, тосгоны гудамж замын сүлжээ, нийтийн тээврийн хэрэгсэлийн зогсоол, явган хүний замыг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулан зураг төсөлд тусгана.

4.1.3.Тэргэнцэртэй иргэнд зориулсан орон сууцны барилгыг өдөр тутам үйлчлүүлэх худалдааны төв, дэлгүүр, ахуйн иж бүрэн үйлчилгээний төвөөс 300 м-ээс холгүй төлөвлөнө.

4.1.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан орон сууцны барилга, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд боловсрол олгох байгууллагыг гал унтраах ангийн байраас 3000 м-ээс багагүй зайд төлөвлөнө.

4.1.5.Тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох хүүхдэд боловсрол олгох сургууль, дотуур байрны сургуулийн байрлалыг БД 31-111-11-ийн шаардлагын дагуу төлөвлөнө.

4.2. Үндсэн заалтууд

4.2.1. Хотын орчны хүртээмжийг хангах, хуучин барилгуудыг сэргээн босгох, дахин төлөвлөлт хийх,шинэ барилга байгууламжийн зураг төсөл боловсруулахдаа хотын бүх ангиллын оршин суугчид, тэр дундаа хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн бие бялдрын чадавхийг харгалзан

үзэж, хотын орчны чанарыг сайжруулахад чиглэгдсэн байх ёстой. /хүртээмж, аюулгүй байдал, тав тухтай байдал, мэдээллийн агуулгын шалгуурын дагуу/

4.2.2. Хотын шинэ бүтээн байгуулалтыг сэргээн босгох, төлөвлөхдөө амьдрах орчныг бүрдүүлэх үндсэн зарчим нь янз бүрийн зориулалтаар (орон сууц, нийгэм, үйлдвэрлэл, амралт, тээвэр, харилцаа холбоо) объект, цогцолборын физик, орон зай, мэдээллийн хүртээмжийг хангах нөхцлийг бүрдүүлэх явдал юм. гэх мэт), түүнчлэн хотын орчны аюулгүй байдал, тав тухтай байдлыг хангах.

4.2.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан үйлчилгээний тогтолцооны цогц шийдэлд төрөл бүрийн өмчийн хэлбэрийн төрөлжсөн байгууламж, нийтийн үйлчилгээний байгууламжийг зураг төслийн тооцооны дагуу нэгдсэн систем хэлбэрээр байрлуулах асуудлыг тусгасан байх ёстой.

4.2.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн амьдрах орчныг бүрдүүлэхдээ саадгүй хөдөлгөөн хийх боломжийг хангах шаардлагатай.

- яс-булчингийн эмгэг бүхий хөгжлийн бэрхшээлтэй болон хүн амын хөдөлгөөн багатай хүмүүст таяг, тэргэнцэр, хөтөч нохой, түүнчлэн тээврийн хэрэгсэл (хувийн, тусгай болон нийтийн) ашиглах;

- хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст хүртээмжтэй мэдээллийн дохионы төхөөрөмж, холбооны хэрэгслийг ашиглан харааны болон сонсголын бэрхшээлтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд;

- харааны бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан цагаан таяг, хөтөч нохой, мэдээллийн техникийн хэрэгсэл, чиг баримжаа, дохиолол, харааны бэрхшээлтэй иргэнд тохируулсан.

4.2.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн амьдрах таатай орчны үндэс нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст амьдралын үндсэн үйл явц, соёлын болон өдөр тутмын хэрэгцээ, хөдөлмөр эрхлэх хөдөлгөөнийг бие даан хэрэгжүүлэх нөхцлийг бүрдүүлсэн байх ёстой /соёлын болон өдөр тутмын зорилго, амралт, спорт гэх мэт/.

4.2.6. Нутаг дэвсгэрийн саад тотгоргүй хүрээг бүрдүүлэх зарчмууд нь бүх нийтийн төлөвлөлтийн зарчимд суурилж, дараахь зүйлийг хангана. Үүнд: Хүн амын бүх ангиллын иргэд хотын орчныг ашиглахад тэгш байдал; ашиглалтын уян хатан байдал, хүн амын бүх ангиллын тээврийн хэрэгслийг сонгох чадвар; хотын объект, нутаг дэвсгэрийн талаархи мэдээллийг ойлгох энгийн, хялбар, ойлгомжтой байдал, үндсэн мэдээллийг онцлон тэмдэглэх; мэдээллийг хүлээн авах чадвар, мэдээллийг хүлээн авахад аюул, алдаа гарах хамгийн бага байдал.

4.3. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээ

4.3.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, өндөр настай иргэнд зориулсан асрамжийн байр, нийтийн үйлчилгээний төвийн эдэлбэр газрын талбайг хүснэгт 1-ээс, тусгай хэрэгцээт боловсрол олгох хүүхдийн байгууллагын эдэлбэр газрын талбайн хэмжээг хүснэгт 2-оос тус тус авна.

Хүснэгт 1

Барилгын төрөл	Багтаамж , (хүнээр)	1 хүнд ноогдох эдэлбэр газрын талбай, м2
Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон өндөр настай иргэний асрамжийн байр	50 хүртэл 51-100 101-200 201-300	200 175 125 100
Олон нийтийн үйлчилгээний төвүүд	50 хүртэл 51-75 76-100	150 125 100

Тайлбар: Асрамжийн байрыг хотын захын бүсийн ногоон байгууламжид ойр төлөвлөх бол эдэлбэр газрын талбайн хэмжээг 20%-иар багасгаж төлөвлөж болно.

Хүснэгт 2

Зэргэлдээх ангийн тоо	Тусгай сургууль, дотуур байрны 1сурагчид ногдох эдэлбэр газрын талбайн хэмжээ, м2			
	Хөгжлийн бэрхшээлтэй			Нуруу нугасны ба мэдрэлийн өвчтэй
	сонсгол	хараа	оюун ухаан	
1	200	205	225	180
2	160	160	180	140

4.3.2. Сургуулийн өмнөх насны хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан боловсрол олгох байгууллагын эдэлбэр газрын талбайг 1 хүнд 60 м^2-аас багагүй байхаар тооцно.

4.3.3. Оюуны хомсдолтой хүүхдэд зориулсан асрамжийн байрны эдэлбэр газрын талбайн хэмжээг хүснэгт 3-ын дагуу тооцно.

Хүснэгт 3

1 сурагчид ногдох эдэлбэр газрын талбай, м2			
Суралцдаг хүүхдүүдийн хувьд		Суралцдаггүй хүүхдүүдийн хувьд	
Хөдөлж явах чадвартай	Хөдөлж явах чадваргүй	Хөдөлж явах чадвартай	Хөдөлж явах чадваргүй
100	120	80	50

Тайлбар: Оюуны хомсдолтой хүүхдэд зориулсан асрамжийн байрны эдэлбэр газрын талбайн хэмжээг 15%-иар багасгаж төлөвлөж болно.

4.3.4. Сургуулийн өмнөх насны болон оюун ухааны хомсдолтой хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан асрамжийн байрны талбайг хүйтэн сэрүүн цаг уурын бүсчлэл бүхий газраас бусад газарт (сургалт туршилтын талбайг оролцуулан) 1 хүүхдэд 0.6 $м^2$-аас багагүй талбай байхаар тооцно.

4.3.5. Тусгай сургууль, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, өндөр настанд зориулсан асрамжийн байрны эдэлбэр газрыг 1.6 м-ээс багагүй өндөртэй хашаа, хайсаар хүрээлэх ба сэтгэцийн болон оюуны хомсдолтой хүүхдэд зориулсан асрамжийн байрны хашааны өндрийг 2 м-ээс багагүй байхаар тооцно.

4.4. Саад бэрхшээлгүй нутаг дэвсгэрийн тогтолцооны үндсэн элементүүд:

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд хүртээмжтэй мэдээлэл, дохиоллын төхөөрөмж, харилцаа холбооны хэрэгслээр хуваарилагдсан тээврийн болон явган хүний холбоо, орон зай, янз бүрийн зориулалттай бүх үндсэн функциональ талбай, барилга, байгууламжийн тасралтгүй, хүртээмжтэй байх зарчмын дагуу зохион байгуулагдсан, ялангуяа өдөр тутмын болон байгууллагуудад зориулагдсан. хүн амд тогтмол үйлчилгээ үзүүлэх; хотын нийтийн тээвэр, метроны буудлуудын зогсоол, түүнчлэн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн ая тухтай, аюулгүй байдлыг хангах;

Харааны мэдээллийн хэрэгсэл, дууны болон мэдрэгчтэй мэдээллийг хуулбарлах хэрэгсэл - гудамжны тэмдэг, байшингийн тэмдэг, статик мэдээллийн хэвлэмэл хэрэгсэл (зам заах самбар, тэмдэг, самбар, стенд, програм гэх мэт, үүнд рельеф эсвэл график дүрс бүхий) , орон нутаг, хот суурин газрын гэрлэн дохио;

Налуу зам, анхааруулах элементүүдийн зохион байгуулалт, саадгүй хүрээ бүхий явган хүний замын уулзварууд. Сэрэмжлүүлэг, дохиоллын систем, хэрэгсэл нь хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн аюулын тухай мэдээлэл, дохиогоор хангах, иж бүрэн байх ёстой бөгөөд харааны, дуу авиа, мэдрэгчтэй мэдээллийн давхардлыг хангах;

Босоо харилцаа холбоонд ашигладаг өргөх болон бусад төрлийн төхөөрөмжтэй интерфейсүүд байгаа эсэх: налуу зам, шат, цахилгаан шат, урсдаг шат, өргөх тавцан, налуу зам дээрх бариул, шат, бүх орон сууцны барилга, нийтийн барилга руу орох хаалга;

Янз бүрийн ангиллын хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд болон бусад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд нийтийн тээврийн хэрэгслээр зорчих боломжийг хангах. Тусгай эвхэгддэг тавцангаар тоноглогдсон нам давхрын тээврийн хэрэгсэлд суух нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсоолын шаардлагатай түвшинг хангах; нийтийн тээвэр, нийтийн тээврийн зогсоолыг харааны

бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан Радио мэдээлэл, чиг баримжаа олгох системийн төхөөрөмжөөр тоноглох;

4.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан мэдээлэл, дохиоллын системийн элементүүд

Орон сууц, нийтийн барилга байгууламжийн үүдэнд, замын хөдөлгөөний эгзэгтэй хэсэг, замын хөдөлгөөний зохицуулалтгүй бүсэд суурилуулсан цэгийн (орон нутгийн) мэдээлэл, дохиоллын хэрэгсэл, төхөөрөмж;

Замын хөдөлгөөний уртасгасан хэсэг, том талбай (амралт зугаалгын газар), орон зай (олон нийтийн барилга байгууламжийн өмнөх талбай), хөдөлгөөний урсгалыг зохицуулдаг байранд байрлах нэг буюу хэд хэдэн хэрэгсэл ба (эсвэл) төхөөрөмжөөс бүрдэх шугаман мэдээлэл, дохиоллын хэрэгсэл ;

Барилга, байгууламж, цогцолборын үүд, үүдний танхим, үүдний танхим, замын огтлолцох замууд, барилга байгууламжийн тусгайлан тогтоосон талбай, өрөөнүүд, түүнчлэн бүс нутагт байрлах мэдээллийн зангилаа. Эдгээр нь авсаархан эсвэл хязгаарлагдмал орон зайд холбогдсон олон хэрэгсэл, төхөөрөмжүүдийг нэгтгэсэн цогц тэмдэглэгээ, мэдээллийн хадгалагч юм.

Тав. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭДИЙН АМЬДРАХ ТААТАЙ ОРЧНЫГ БҮРДҮҮЛЭХ ОРЧНЫ ҮНДСЭН ЭЛЕМЕНТҮҮД:

5.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний орон зай

5.1.1.Тэргэнцэртэй иргэнд зориулсан талбайн өргөн 0.9 м; урт нь 1.5 м-ээс багагүй байна.

5.1.2.Тэргэнцэртэй иргэний зорчих замын өргөн нэг талын хөдөлгөөнтэй үед 1.2 м-ээс багагүй, хоёр талын хөдөлгөөнтэй үед 1.8 м-ээс багагүй байна.

5.1.3.Нэвтрэх хаалганы өндөр 2.1 м-ээс багагүй байна.

5.1.4.Тэргэнцрийг 90 градуст эргүүлэх талбай 1.3х1.4 м; 180 градуст 1.3х1.7 м; 360 градуст 1.5х1.7 м-ээс багагүй байна. Тэргэнцэртэй хүний ашиглахад тохиромжтой тоног төхөөрөмж, шүүгээний өргөн 0,6 м-ээс багагүй, өндөр нь шал болон явган хүний замын түвшингээс 0,6 м-ээс багагүй байна. Тоног төхөөрөмж, тавилга руу очих замын өргөн 0,9 м-ээс багагүй, тэргэнцэртэй 90 градуст эргэх тохиолдолд 1.2 м-ээс багагүй талбайтай байна.

5.1.5.Барилга байгууламжийн хананд байрлуулсан шуудангийн хайрцаг, харилцах утасны мэдээллийн самбар, зарын самбар гэх мэт тоног төхөөрөмж нь хөгжлийн бэрхшээлтэй болон тэргэнцэртэй иргэний явах, эргэлт хийх зам, талбайд саад болохооргүй байна.

5.2. Явган хүний зам

5.2.1.Тэргэнцэртэй болон өндөр настай иргэнд зориулсан явган хүний замын налуу уртаашаа 5%, хөндлөн чиглэлд 1%-иас илүүгүй налуутай байна. Газрын гадаргын нөхцөлөөс

хамаарч заагдсан хязгаарыг баримтлах боломжгүй бол 12 м-ээс багагүй урттай замын налууг 10%-иар нэмж болно. Гэхдээ уруудах замын дунд хэсэгт хэвтээ тэгш талбай төлөвлөнө.

5.2.2.Явган хүний зам болон авто тээврийн хэрэгсэл зорчих замын огтлолцолын өндрийн зөрүү 4 см-ээс ихгүй, 2 см-ээс багагүй байна. Замын гарцанд хурц үзүүртэй хашлага, чулуу хэрэглэх мөн хөдөлгөөний хэсгийн өргөнийг нарийсгахыг хориглоно. Авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөн ихтэй хэсэгт хаалт төлөвлөнө.

5.2.3.Авто тээврийн хэрэгсэл зорчих зам дахь зурвас газрыг дайран өнгөрөх явган хүний замын өргөн 3 м, урт нь 2 м-ээс багагүй байна.

5.2.4.Орон сууцны бичил хороололд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулан явган хүний замын дагуу 300 м тутамд сандал төлөвлөнө.

5.2.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг болзошгүй аюултай хэсгээс хамгаалах зорилгоор 5 см-ээс багагүй өндөртэй чулуун хашлагаар тухайн хэсгийг хашиж өгнө.

5.3. Явган хүний зам, шалны гадаргуу

5.3.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний амьдрах, ажиллах барилга, байгууламжийн доторх шал, явган хүний зам нь хатуу, нягт, хальтрахаас сэргийлсэн гадаргуугаар хийгдсэн байна.

5.3.2.Явган хүний зам, налуу зам (пандус)-ын гадаргууг хэт товгор, гүдгэр материалаар хийхийг хориглоно. Харин бетон хавтангаар хийх бол гадаргуу нь тэгш, хавтангийн хоорондын зай 1.5 см-ээс ихгүй байна.

5.3.3.Хивсэнцэр дэвссэн замын уулзвар хэсэг болон захын ирмэг хэсгийг сайтар бэхэлсэн байна. Хивсэнцэрийн зузаан 1.3 см-ээс ихгүй байна.

5.3.4.Харааны бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан тоглоомын болон бэлтгэл сургуулилт хийх биеийн тамирын заалын шалны гадаргуу тэгш байна.

5.3.5.Явган хүний зам дээр тавигдсан сараалжин тагийг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хөдөлгөөний чиглэлд эгц байрлалтай, сараалжийн хоорондын зай 1.3 см-ээс ихгүй байна.

5.3.6.Харааны бэрхшээлтэй иргэний хөдөлгөөнд саад болох шат, явган хүний гарц, аюулгүйн зурвасын төгсгөлд ирж буйг анхааруулах зорилгоор хучилтын гадаргуугийн үеийг өөрчилж тод ялгарах өнгө болон материалаар зурвасыг тодотгож өгнө.

5.3.7.Ослын үед хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг нүүлгэн шилжүүлэх гарцыг чөлөөтэй орж гархаар төлөвлөнө.

5.4. Авто зогсоол

5.4.1.Орон сууцны хороллын авто машины ил зогсоол, ахуйн үйлчилгээ соёлын газар, амралт сувилал, худалдааны төв, дэлгүүр, спортын байгууламж, нисэх онгоц болон төмөр

замын буудлын ойролцоо хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан авто зогсоолыг тусгайлан төлөвлөнө. Эдгээр газарт хамгийн багадаа:

1. 100 хүртэлх машины зогсох зогсоолд 4% буюу 1-ээс багагүй
2. 101-200 хүртэл 3%
3. 201-1000 хүртэл 2%
4. 1000-аас дээш 100 машин тутамд 1%, нэмж 20 машинаас ихгүй байхаар тооцно.

5.4.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд үйлчлэх тусгай зориулалттай барилга байгууламжийн гадна авто машины зогсоолын нийт талбайн 10%-иас багагүй, хөдөлгөөний болон нуруу нугасны өвчтэй иргэдийг эмчлэх эмнэлгийн ойролцоо 20%-иас багагүй зогсоол төлөвлөнө.

5.4.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан авто зогсоолыг орон сууц, олон нийтийн барилга байгууламж, ажлын байр хүртэл 50 м-ээс ихгүй зайд төлөвлөнө.

5.4.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд үйлчлэх нийтийн тээврийн зогсоолын талбай олон нийтийн барилга байгууламжаас 100 м-т, тэдгээрийн амьдрах орон сууцны барилга байгууламжаас 300м-т байхаар тооцно.

5.4.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний хувийн авто тээврийн хэрэгсэл зогсох зогсоолын талбайг тусгайлан тэмдэглэж таних тэмдгээр заасан байна. Зогсоолын өргөн 3.5 м-ээс багагүй байна.

5.5. Шат ба налуу зам (пандус)

5.5.1.Явган хүний зам, талбайн түвшин барилга байгууламжийн шалны хоорондох уналтын зөрүү 4см-ээс их бол налуу зам эсвэл шат төлөвлөнө. Налуу замын бүтээц, тэдгээрийн хаалт хамгаалалтыг галд тэсвэртэй материалаар хийж, гал тэсвэрлэлтийн хязгаар 2 цагаас багагүй байна. Дугуй хэлбэрийн налуу зам төлөвлөхийг зөвшөөрөх бөгөөд дотор радиусын хэмжээг хавсралт 2-т тооцсоны дагуу авна. Дугуй хэлбэртэй налуу замын завсар хоорондын талбайн урт түүний радиусаас хамаарч 2 м-ээс багагүй байна.

5.5.2.Налуу замын налууг түүний уртаас хамаарч хавсралт 1-д заасан хэмжээнээс хэтрүүлэхгүй.

5.5.3.Налуу замын өгсөлт бүрийн эхлэл төгсгөл дээр тэгш талбайг төлөвлөх ба өргөн нь налуу замын өргөнөөс багагүй, урт нь 1.5 м-ээс багагүй байна. Налуу замын чиглэлийг өөрчлөх тохиолдолд тэгш талбайн нь өргөн дугуйт тэргэнцэр эргэхэд саадгүй байна.

5.5.4.Налуу зам, тэгш талбайн захаар 5 см-ээс багагүй өндөртэй хашлага хийх шаардлагатай.

5.5.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний явах чигийн дагуу шатны гишгүүр нягт, тэгш, тээглэх зүйлгүй, гадаргуу нь бага зэрэг барзгар байна. Гишгүүрийн ирмэг 5 см-ээс багагүй дугуйралттай байна. Шатны гишгүүрийн захаар 2 см-ээс багагүй хашлага хийнэ. Гадна шатны

гишгүүрийн өргөн 40 см-ээс багагүй, барилгын дотор шатны гишгүүрийн өргөн 30 см-ээс багагүй, гишгүүрийн өндөр гадна шатанд 12 см, дотор шатанд 15 см-ээс ихгүй байна.

5.5.6.Налуу замын 2 талаар хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон бусад хүмүүс барихад зориулагдсан хаалтын бариулын дээд ирмэг хүртлэх өндөр 0.7-0.9 м-ээс багагүй, сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд бариулын өндөр 0,5 м байна. Налуу замын эхлэл төгсгөлд бариулыг 0.3 м-ээс ихгүй илүү гаргаж төгсгөнө. Бариулын хөндлөн огтлолын диаметр 3 см-ээс багагүй 5 см-ээс ихгүй, хөндлөн огтлолоор зузаан нь 0.04 м-ээс ихгүй байна.

5.5.7.Хоёр болон түүнээс дээш давхраас аврах зориулалттай налуу замыг барилга байгууламжаас гадагшаа гарах хаалгатай шууд холбосон байна.

5.6. Барилга байгууламжийн орц, гарц

5.6.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн барилга, байгууламжид орж гарахад зориулж налуу зам болон тусгай зориулалтын төхөөрөмжийг тоноглоно. Эдгээр нь барилга байгууламжийн орцонд хүргэх, нэгдүгээр давхар болон цахилгаан шатанд очих боломжоор хангана.

5.6.2. Барилга байгууламжийн орцыг цас бороонооос хамгаалах саравч болон орцын өмнөх талбайд 1х2.5 м хэмжээтэй ус зайлуулах (дренажийн) систем мөн тухайн орон нутгийн цаг уурын нөхцөлөөс хамааран халаалттай төлөвлөж болно.

5.6.3. Барилга байгууламжид хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон бусад хүмүүс ороход зориулсан хаалганы өргөн 0.9 м-ээс багагүй байна. Уг хаалга шилтэй байх бол цохилтонд тэсвэртэй, шил нь шалны түвшингөөс 0.9 м-т бусад хаалгын доод ирмэгийг 0,3 м хүртэл цохилтонд тэсвэртэй материалаар хамгаалсан байна. Савах нугастай, эргэх хаалга тоноглож болохгүй. Шилэн хаалга төлөвлөх тохиолдолд автоматаар онгойхоор төлөвлөх ба тод өнгийн тэмдэглэгээг хийсэн байна.

5.6.4. Барилга байгууламжид хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн орох замд босго төлөвлөхгүй ба шаардлагатай тохиолдолд босгыг 2.5 см-ээс өндөргүй төлөвлөнө.

5.6.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн ороход зориулсан автомат ба хагас автомат шилэн хаалгыг тоноглосон тохиолдолд хажууд нь энгийн хаалга төлөвлөх ёстой. Автомат болон хагас автомат хаалганы нээгдэх, хаагдах хугацаа 5 сек-ээс багагүй байна.

5.7. Цахилгаан шат

5.7.1.Налуу зам (пандус) төлөвлөх боломжгүй тохиолдолд цахилгаан шат эсвэл тусгай өргөх төхөөрөмжийг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн тэргэнцрээсээ ажиллуулах боломжтойгоор төлөвлөнө.

5.7.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн орж гарах өрөө тасалгаа 1 дүгээр давхраас дээш байх бол барилгад цахилгаан шат төлөвлөх ба хүн тээвэрлэх бүхээгийн өргөн 1.1 м, гүн нь

1.5 м, хаалганы өргөн 0.85 м-ээс багагүй байна. Цахилгаан шат нь давхрын түвшингээс болон бүхээгээс удирдах удирдлагатай байх ба гудамж руу шууд гарах гарцтай байна.

5.7.3.Хоёр ба түүнээс дээш давхарт тэргэнцэртэй, хөдөлгөөний бэрхшээлтэй, өндөр настай иргэд байнга байх өрөө тасалгаанд очиход зориулж цахилгаан шат төлөвлөх ба хэрэв 1 дүгээр давхарт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ажлын байр төлөвлөх боломжгүй бол 3.5-р хэсгийн шаардлагын дагуу налуу зам төлөвлөнө. Цахилгаан шатны хүн зөөвөрлөх бүхээгийн өргөн 1.1 м, гүн нь 2.2 м, хаалганы өргөн 0.85 м байна. Галын аюулын үед цахилгаан шатыг ажиллуулах зарчим нь жирийн үед ажиллах зарчимтай ижил байна. Цахилгаан шатанд гал гарсан тохиолдолд утаа зайлуулах агааржуулалтын тусгай системтэй байх ёстой. Агааржуулалтын системийн илүүдэл даралт 20 Па-аас багагүй байна. Цахилгаан шатанд гал гарсан тохиолдолд түүний ажиллагаа, бүх систем 2 цагийн турш тасралтгүй хэвийн ажиллаж байх 1 дүгээр зэргийн найдвартай ажиллагааны ангиллын шаардлагыг хангасан байна.

5.7.4.Цахилгаан шатны гарах гарцыг 1 дүгээр давхарт үүдний хонгил болон хөлийн өрөө рүү шууд гарахаар төлөвлөнө. Цахилгаан шатны хонгил нь галд тэсвэртэй тусгаарлагч хана ба хаалгаар зааглагдсан байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан цахилгаан шатны хонгилыг шат хоорондын талбайд төлөвлөхийг хориглоно.

5.7.5.Цахилгаан шатны шал, барилгын шалны хоорондын түвшний зөрүү 2.5 см-ээс ихгүй байна.

5.7.6.Цахилгаан шат нь газар доорх давхар (подваль) болон газар дээрх давхар (цоколь)-тай шууд харьцахгүй. Харин цахилгаан шатны өмнө уснаас хамгаалах тусгай төхөөрөмж тавьж өгсөн тохиолдолд аль нэгийг нь зөвшөөрнө.

5.7.7.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан цахилгаан шатны бүхээг нь операторгүй холбогдох шуурхай гэмтлийн 2 талт утсан холбоогоор холбогдсон байна. Цахилгаан шатыг дуудах болон түүний хөдөлгөөнийг удирдах товчлуур шалнаас дээш 1.2 м-ээс ихгүй өндөрт байна. Цахилгаан шатанд байрлаж буй 2 талт утсан холбооны аппарат нь дуу авиаг ихэсгэх, шаардлагатай бол дуут (визуаль) мэдээллийг (дохиоллыг) хүлээн авах төхөөрөмжөөр тоноглогдсон байх ёстой.

5.7.8.Тавцан хэлбэртэй өргөгчийг хэрэглэх үед шатны гишгүүрийн дагуу эсвэл хэвтээ, босоо чиглэлд шилжүүлэхэд тавцангийн өргөн 0.9 м-ээс багагүй, гүн нь 1.2 м-ээс багагүй байна.

5.7.9.Цахилгаан шатны гадна дотор товчлуурыг тэргэнцэртэй иргэнд зориулж 1 м-ээс ихгүй өндөрт байрлуулах ба хараагүй иргэнд зориулж брайл (товруут) үсгээр давхар тоноглосон байна.

5.8. Ариун цэврийн өрөө

5.8.1.Олон нийтийн барилгын ариун цэврийн өрөөнд тэргэнцэр болон бусад хэрэгсэл ашиглах хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан ариун цэврийн өрөөг төлөвлөнө. Ариун цэврийн өрөөний өргөн 1.65 м, урт нь 1.8 м, хаалганы өргөн 0.9 м-ээс багагүй ба босгогүй байна. Тэргэнцрээс бие засах суултуурын нэг талаас шилжин суух хангалттай зайтай байна.

5.8.2.Таяг болон бусад хэрэгсэл ашиглаж явдаг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд нийтийн ариун цэврийн өрөөний нэгээс багагүйд нь хажуугийн хананд бариул байрлуулна.

5.8.3.Ариун цэврийн өрөөний бие засах газарт 1 хөтөвчийг шалнаас 0.4 м-ээс ихгүй өндөрт, 2 талд нь босоо тулгуур бариул хийж өгнө.

5.8.4.Нийтийн ариун цэврийн өрөөний 1 угаалтуурыг шалны түвшинөөс дээш 0.8 м-ээс ихгүй өндөрт, хажуугийн хананаас 0.2 м-ээс багагүй зайд байрлуулна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан толь ба гар хатаагчийг шалны түвшнээс дээш 0.8 м-ээс ихгүй өндөрт байрлуулна.

5.8.5.Нийтийн халуун усны газарт тэргэнцэртэй иргэнд зориулж нэг өрөөг төлөвлөнө. Шүршүүрийн бүхээгийн хэмжээ 1.2х0.9 м-ээс багагүй байна. Бүхээгийн өмнөх зайг тэргэнцэртэй иргэн орохоор тооцно.

5.8.6.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан шүршүүрийн бүхээгийн төлөвлөлт нь шүршүүрт орох, шүршүүрийн суудалд суух зэрэгт саадгүй байх шаардлагатай.

5.8.7.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний ариун цэврийн өрөө, бусад өрөөний хаалгыг гадагшаа онгойхоор төлөвлөнө.

5.8.8.Орон сууцны угаалгын өрөөний өргөн 1.2 м, урт нь 1.6 м-ээс багагүй байна.

5.9. Тоног төхөөрөмж

5.9.1.Явган хүний зам, нийтийн эзэмшлийн гудамж, зам, талбай, зөрлөг, цэцэрлэгт хүрээлэн, галт тэрэгний өртөө станц, нийтийн тээврийн зогсоолд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд анхааруулах, шаардлагатай бол болзошгүй аюулын талаарх мэдээллийг байрлуулах хэрэгтэй.

5.9.2.Явган хүний зам болон шалны түвшнээс 1.5 м-ээс багагүй, 4.5 м-ээс ихгүй өндөрт дуут дохиог тод өнгийн дэвсгэрт байрлуулна.

5.9.3.Олон нийтийн газарт дуут болон аялгуут мэдээллийн хэрэгсэлийг төлөвлөнө. Авто тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг зохицуулах гэрлэн дохио нь хараагүй болон харааны бэрхшээлтэй иргэнийг гарцаар гарах үед дуут дохио өгөх нэмэлт тоноглолоор тоноглогдсон байна.

5.9.4.Нийтийн эзэмшлийн газарт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан харилцах утасны таксофоныг 1-ээс багагүйг эсвэл эгнээ болгонд 1-ийг шал, талбайн гадаргуугийн түвшнээс 0.8 м-ээс өндөргүй байрлуулна.

5.9.5.Шуудангийн хайрцгийг тэргэнцэртэй иргэн хүрч болохоор явган хүний зам ба шалны түвшнээс 1.3 м өндөрт байрлуулна.

5.9.6.Хүн амын үйлчилгээний цэг болох мухлаг, худалдааны лангуу, тасалбар түгээх цонх, бүртгэлийн газар, буфет, өлгүүрийн тавцанг явган хүний зам ба шалнаас 0.8 м-ээс ихгүй өндөрт байрлуулна.

5.9.7.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настанд үйлчлэх автомат тоног төхөөрөмж, билетийн автомат худалдааны тоноглол, цахилгааны залгуур, унтраалганы товч зэрэг хэрэгслийг шал, явган хүний замын түвшнээс 1 м-ээс ихгүй өндөрт байрлуулах ба хажуугийн хананаас 0.4 м зайтай байна. Сэтгэцийн өвчтэй болон оюун ухааны бэрхшээлтэй хүүхдийн дотуур байранд унтраалга, залгуурыг 1.8 м-ийн өндөрт төлөвлөж нэмэлт хамгаалах хэрэгслээр тоноглоно.

5.9.8.Таяг болон алхагч хэрэглэх хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулан ариун цэврийн өрөөнд бариул, өргүүр, хашлага, тулгуур, татах татуурга зэрэг нэмэлт тоноглолыг хийх ба шүршүүрийн өрөөнд түшлэгтэй сандал байна. Мөн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний бие засах газарт хувцас, таяг өлгөх өлгүүр, тавиур болон бусад шаардлагатай тоноглолыг хийнэ.

5.9.9.Нийтийн бие засах газарт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан нэг тасалгаанд суултуураас хүрэх боломжтой хонхны товч байрлуулна. Дохио дамжуулах хонх нь ойролцоох жижүүрийн өрөөтэй холбогдсон байна.

5.9.10.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн хэрэглэхэд зориулсан тоноглол нь найдвартай бэхлэгдсэн байх ёстой. Тоноглолын бэхэлгээ, унтраалга бусад зүйлс хана болон бэхлэгдэж байгаа тоноглолоос илүү гарахгүй байна.

5.9.11.Харааны бэрхшээлтэй буюу бүрэн хараагүй иргэн орох шаардлагагүй байр, өрөөний хаалганы бариул, цоож болон бусад хэсгийг мэдэгдэхүйц ялгарах хээ дүрс, барзгар гадаргуутай материалаар онцлон ялгана.

5.9.12.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн үйлчлүүлэх олон нийтийн барилга байгууламжийн орчин дахь хувийн авто зогсоол, нийтийн тээврийн зогсоол, буудал, барилга байгууламжийн орц, гарц болон тэдэнд зориулсан аврах гарц, шилжих өрөө, нийтийн ариун цэврийн өрөө, халуун усны өрөө нь ялгах тэмдэг, тэмдэглэгээтэй байна.

5.9.13.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний амьдрах, ажиллах нийтийн байр, үйлдвэрийн газар, тусгай зориулагдсан барилгын дотор гал мэдрэх автомат дохиоллыг суурилуулах ёстой.

5.9.14.Орон сууц, олон нийтийн барилга, үйлдвэрийн газар, тусгай тоноглогдсон барилгад дуут болон гэрлэн дохиог нэгтгэсэн дохиолол төлөвлөх ба энэ дохиолол нь гал гарсан тухай мэдээлэх үүрэгтэй. Эсвэл стандартын нэмэлт залгуур тавьж өгөх ба энэ нь галын аюулыг мэдрэх дохиоллын системд холбогдсон байх шаардлагатай ба тэдгээр дохио өгөх багаж төхөөрөмжийг залгах боломжтой байна.

5.9.15. Харааны бэрхшээлтэй иргэнд зориулан барилга байгууламжийн ойр байх ослын гарц руу гарах хонгилын ханын дагуу шалны түвшнээс 1 м-ийн өндөрт бариул суурилуулна.

5.9.16. Барилга байгууламжийг сэргээн босгох явцад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан хотын орчныг бүрдүүлэхэд чиглэсэн зураг төсөл, зохион байгуулалтын шийдвэр, арга хэмжээний хэрэгжилтийг орон сууц, үйлдвэр, нийтийн эзэмшлийн барилгыг шинээр барих, их засвар, сэргээн босгох хөтөлбөртэй уялдуулах. болон янз бүрийн функциональ зориулалттай бусад объект, гудамж, замын сүлжээ. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хэрэгцээг харгалзан, хуваарилсан санхүүжилтээс хамааран амьдрах орчинд дасан зохицох ажлыг үе шаттайгаар хэрэгжүүлэх шаардлагатай байна.

I үе шат - амьдрах орчны хүртээмжийг хангахад шаардагдах хамгийн бага нөхцлийг тодорхойлсон үнэлгээний үзүүлэлтүүдийг хангахад чиглэсэн цогц арга хэмжээ;

II үе шат - хэрэгжилт нь хотын орчныг үнэлэх иж бүрэн үзүүлэлтийн тоон утгад хүрэх боломжийг олгодог цогц арга хэмжээ, түүний сэтгэл ханамжтай байдалд нийцсэн;

III үе шат нь хотын орчныг өнөөгийн стандартад нийцүүлэхэд чиглэсэн цогц арга хэмжээ юм.

Эцсийн зорилго нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс болон хөдөлгөөний хязгаарлалттай бусад бүлгийн хэрэгцээг харгалзан одоо байгаа хотын орчин, түүний бүх элементүүдийг бүрэн сэргээн босгох явдал юм.

5.9.17. Орон нутгийн онцлог, нөхцөл, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн тоо, хот төлөвлөлтийн объектын үйл ажиллагааны зорилго, хот төлөвлөлтийн шийдвэрийг хэрэгжүүлэх төрөл бүрийн зураг төсөл, зохион байгуулалтын хэлбэрийг [5]-ын дагуу хэрэглэж, зорилтот хөтөлбөрт өөрчлөлт оруулж болно. , гэхдээ тэдгээр нь [2-ын 14-16 дугаар зүйл] тодорхойлсон чиглэл, зорилго, зорилтуудтай зөрчилдөх ёсгүй бөгөөд SP 111.13330-д нийцсэн байх ёстой.

зургаа. ДАХИН ТӨЛӨВЛӨЛТ ХИЙГДЭХ БОЛОН ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ БАЙРШИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ

6.1. Ерөнхий шаардлага

6.1.1.Орон сууц, олон нийт, үйлдвэрийн болон тээврийн барилга, байгууламжийн дотор, гадна орон зайн төлөвлөлтөд тэргэнцэр болон бусад туслах тоноглол ашиглах хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний шаардлагыг тооцон зураг төслийг боловсруулна.

6.1.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, өндөр настанд зориулсан орон сууцны барилга, үйлдвэрийн барилгын өрөө тасалгаа нь галд тэсвэрлэлтийн зэрэг 2-оос доошгүй байхаар тооцож зураг төслийг боловсруулна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, өндөр настанд

зориулсан орон сууцны давхар 3-аас дээшгүй, харин хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд үйлчлэх байгууллагын барилга 2-оос дээшгүй давхартай байхаар төлөвлөнө.

6.1.3.Олон нийтийн зориулалттай барилга байгууламж, нийтийн байрны зураг төслийг боловсруулахад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан өрөө, байрыг нийт барилгын багтаамжийн 2 %, сувилал болон амралт, аялал жуулчлалын байгууллагад 3 %-иас доошгүй байхаар тооцож төлөвлөнө.

6.1.4.Спортын болон үзвэрийн барилга, байгууламжид индэрийн болон заалны үзэгчдийн суудлын тоог тэргэнцэртэй иргэнд зориулан 300 суудал тутамд 1 суудал байхаар тооцно. 1000 хүртэлх суудлын багтаамжтай зааланд 4-өөс доошгүй суудлыг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд, харин 1000-аас дээш суудлын багтаамжтай бол 20 суудал түүнчлэн 1000-аас дээш 100 суудал тутамд 1% нэмж төлөвлөнө.

6.1.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан хүлээлгийн болон уулзалтын тасалгааг хонгилын хэсэгт төлөвлөж болох ба багтаамж нь 30 хүнээс илүүгүй байна. Харааны болон хөгжлийн бэрхшээлтэй сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд зориулсан барилгад байнга байх зориулалттай өрөөнөөс мухар хонгил руу гарах хаалга төлөвлөхгүй.

6.1.6.Тэргэнцэр, бусад хэрэгсэл ашиглах ганц бие болон гэр бүлтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн байр, тэдэнд зориулсан тусгай барилга байгууламж, нийтийн байрны доторх орон сууцны хэсэг, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан байртай зочид буудлын өрөө ба сувилалын өрөө тасалгааг 1-р давхарт төлөвлөнө.

6.1.7.Тэргэнцэр ашиглах иргэний байрны 1-р давхарт байх тагтнаас ногоон байгууламж руу шууд гарах гарц, налуу зам эсвэл өргүүр төлөвлөж болно.

6.1.8.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн байрны гал зуухны талбай 9м2-аас багагүй, өргөн нь 2,2 м-ээс багагүй байх ёстой.

6.1.9.Орон сууцны барилгад амьдардаг тэргэнцэртэй иргэнд зориулан тэргэнцэр хадгалах тасалгаа, жижиг агуулах төлөвлөнө.

6.1.10.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний амьдрах орон сууцны өрөөнд багаж хэрэгсэл, материал болон эдлэл хадгалахад зориулсан жижиг агуулахыг төлөвлөж болно. Уг агуулахын талбай нь 4 м2-аас багагүй байна.

6.1.11.Орон сууцны барилга дотор нэмж эсвэл өргөтгөж барьсан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настанд үйлчлэх соёл-ахуйн, эрүүл мэндийн үйлчилгээний байгууллагыг 2-оос доош давхарт төлөвлөх ёстой.

6.1.12.Эрүүл мэндийн үйлчилгээний байгууллага, спортын зориулалттай барилга, байгууламжид эмчийн өрөө 16 м2-аас багагүй, иллэгийн ортой өрөө тус бүр 16 м2-аас багагүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан хувцас солих өрөөг 6 м2-аас багагүй талбайтай байхаар тооцно.

6.1.13.Нийтийн барилга, байгууламжийн үүдний танхим болон хувцасны өлгүүрийн талбайг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, тэднийг дагаж яваа асран хамгаалагчдын талбайг хамтатган 0.5 м2-аас багагүй байхаар тооцно.

6.1.14.Тусгай зориулалттай орон сууцны барилгын болон нийгмийн үйлчилгээний төвийн зураг төслийг 1.4 м-ээс багагүй гүнтэй тагттай байхаар төлөвлөнө.

6.1.15.Үзвэрийн танхимд сонсголын болон харааны бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан тусгай сонсголын аппаратаар тоноглогдсон 3-аас доошгүй үзэгчийн суудлыг 1-3-р эгнээнд төлөвлөнө. Тэргэнцэртэй иргэдийн суудлыг 1 эгнээнд 3-аас илүүгүй байрлуулна.

6.1.16.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настныг задгай, ил төмөр шатаар нүүлгэн шилжүүлж болохгүй.

6.2. Орон сууцны хороолол

6.2.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг хотын аль ч дүүрэг, дүүрэгт амьдрах нөхцөлийг бүрдүүлэхэд эхлэл тавигдана. Энэ тохиолдолд тухайн нутаг дэвсгэрт хот төлөвлөлтийн нөхцөл байдлын онцлог, дахин төлөвлөлтийн ажлын дарааллыг харгалзан үзэх шаардлагатай.

6.2.2. Хотын төв хэсэгт сонгомол сэргээн босголтын нөхцөлд дараахь зүйлийг хангасан хүртээмжтэй (саад бэрхшээлгүй) орчныг аажмаар бий болгох шаардлагатай.

- тээврийн болон явган хүний зам, түүний дотор янз бүрийн түвшинд тохиромжтой, аюулгүй уулзваруудыг хангах;
- хүн амын янз бүрийн бүлгүүд, түүний дотор хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс болон хөдөлгөөний хязгаарлалттай бусад бүлгүүдийн хэрэгцээг хангахад чиглэсэн худалдаа, нийтийн хоол, амралт зугаалгын байгууллагуудын үзүүлж буй үйлчилгээг хөгжүүлэх;
- орон сууцны нөөцийн олон талт байдал, түүнийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хэрэгцээнд нийцүүлэн өөрчлөх боломж: шинэчлэгдсэн намхан давхар түүхэн барилгууд, орон сууцны барилгад ашиглалтад орсон, шинэчлэгдсэн нийтийн орон сууц, хадгалагдсан барилгуудтай хослуулан шинэ барилгууд.

6.2.3.Хотуудын түүхэн бүсэд сэргээн босголтын явцад тухайн нутаг дэвсгэрт амьдарч буй хөгжлийн бэрхшээлтэй болон хөдөлгөөний бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан нийгмийн дэд бүтцийн байгууламжийн хүртээмж, түүх, соёл, архитектурын дурсгалт газар, засаг захиргааны болон бусад бүс нутгаас ирж буй бүх иргэд,түүний дотор хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан шашны барилгууд.

6.2.4.Орон сууцны хороолол доторх хүн ам болон зэргэлдээх нутаг дэвсгэрт амьдарч буй хөгжлийн бэрхшээлтэй болон ахмад настанд үйлчилгээ үзүүлдэг байгууллагуудыг (жишээлбэл, нийгмийн үйлчилгээний төв, хувийн дотуур байр гэх мэт) түүхэн орчинд оруулахыг зөвлөж байна. /30-50 хүнд. гэх мэт).

Орон сууц, нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудад бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн (нэгдүгээр давхарт) нүүлгэн шилжүүлэх замаар сэргээн босгох шаардлагатай түүхэн барилгад бие даасан орон сууцны барилга, олон нийтийн барилгыг ашиглахыг зөвлөж байна.

6.2.5. Дунд болон захын суурь болсон 60-70-аад оны орон сууцны массын бүтээн байгуулалтын бүс нутаг

Хотын бүсийг хот төлөвлөлтөд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд хүртээмжтэй орчныг бүрдүүлэх зорилгоор энэхүү багц дүрмээр санал болгож буй арга хэмжээг бүрэн хэрэгжүүлсэн хотын орчныг сайжруулах нутаг дэвсгэр, бүтцийн нөөц гэж үзэх ёстой.

Төсөлд шинэ барилга байгууламжийг эрчимжүүлэх, одоо байгаа барилгуудыг шинэчлэх (их засвар, шинэчлэл) хослуулсан сэргээн босголт, түүнчлэн шинэчлэл, сэргээн босголт нь тохиромжгүй барилгуудыг хэд хэдэн шалгуурын дагуу үе шаттайгаар буулгах, солих зэрэг багтсан байх ёстой. Үүний зэрэгцээ хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн ая тухтай амьдрах орчныг бүрдүүлэх асуудлыг шийдвэрлэх ёстой.

6.2.6. Нийтийн орон сууцны барилгажилтын одоо байгаа бүсэд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд хүртээмжтэй орчныг бүрдүүлэхдээ дараахь зүйлийг хангана. Үүнд:

Тээврийн сайн хүртээмжтэй хослуулан байгаль орчны таатай нөхцлийг бүрдүүлэх чадвар;

Үйлчилгээний байгууллагуудын зохицуулалтын хяналт;

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хэрэгцээг харгалзан орон сууцны сэргээн босголтыг сэргээх боломж;

Тусгайлан тоноглогдсон амралт, харилцаа холбооны газар нутгийн нөөцөөр хангах төхөөрөмж, зогсоолын гараж дахь зай, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан тээврийн хэрэгслийг байрлуулах талбай.

Одоо байгаа хувь хүний үл хөдлөх хөрөнгийн хөгжлийн чиглэлээр дараахь зүйлийг хангах шаардлагатай:

-газар ашиглах, хөгжүүлэх дүрмийн дагуу газрын талбайг зохистой ашиглах;

-хэсгүүдийг хуваах, нэгтгэхтэй холбогдуулан замын сүлжээг оновчтой болгох;

-гудамж, замын гадаргууг сайжруулах, солих;

-жижиг үйлчилгээний төвүүдийг байрлуулах;

-нэг айлын байшингийн оршин суугчдын ажлын байр, харилцаа холбооны газар;

-инженерийн зохион байгуулалт, нутаг дэвсгэрийн тохижилт

Бүх төрлийн үйлчилгээний байгууллагуудын хүртээмжийн радиус дахь намхан барилга байгууламжийн талбай нэмэгдэж байгаатай холбогдуулан (одоогийн хот төлөвлөлтийн стандартын дагуу) хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд үйлчлэх, хөдөлмөр эрхлэлтийн янз бүрийн хэлбэрийг ашиглахыг зөвлөж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг гэрт нь авч явах, бие даасан тээврийн хэрэгслээр хангах, тусгай төрлийн нийтийн тээврийн хэрэгслээр хангах,

хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлмөрийг ашиглах боломжтой жижиг үйлдвэр (жижиг үйлдвэрлэл) байгуулах.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй болон ахмад настны өдөр өнжүүлэх үйлчилгээ үзүүлдэг нийгмийн үйлчилгээний төвийг хувь хүний хөгжлийн бүсэд нийтийн төвтэй цогцолборт байрлуулах нь зүйтэй.

6.2.7.Хотын орон сууцны хороолол, тэдгээрийн авто замын сүлжээг нийтийн тээврийн хэрэгслээр зорчих газар, буух цэгүүдэд хүртээмжтэй хандалт бүхий хөгжлийн бэрхшээлтэй болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан явган хүний зам барих асуудлыг харгалзан төлөвлөнө.

6.2.8.Хуучин орон сууцны нөөцийг бүрэн буюу хэсэгчлэн сольсон талбайг сэргээн засварлахдаа иргэдийн хэрэгцээг харгалзан шаардлагатай бол бүх орон сууцыг дахин тохижуулж болохуйц шинэ барилга барих зориулалттай орон сууцны барилгыг сонгохыг зөвлөж байна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй тул эдгээр байшинг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хамгийн их очдог объектын ойролцоо байрлуулахыг зөвлөж байна. Хэрэв бие даасан үйлчилгээний байгууламжийн стандарт хүртээмж хэтэрсэн дагуу тэдгээрийг орон сууцны барилгад (жишээлбэл, анхны тусламжийн газар, эмийн сан, захиалгын ширээ гэх мэт) байрлуулж болно.

6.2.9.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн өдөр тутмын үйлчилгээний байгууламж руу явах явган хүний зам нь хотын тээврийн маршруттай нэг түвшинд огтлолцох ёсгүй. Бүс нутгийн хурдны зам, орон сууцны гудамжинд 1.1.1 Дохиоллын дохиогоор тоноглогдсон газрын гарц барих, гарам гарахын өмнө зохиомлоор барзгар зам (замын зорчих хэсэгт тусгайлан бий болгосон, “барзгар зам” гэсэн тэмдгээр тэмдэглэсэн, жолоочийг хөдөлгөөнд оролцуулах хиймэл хаалт) хийхийг зөвшөөрнө. 30 км/цаг хүртэл удаашруулна).

Сэргээн босголтын нөхцөлд стандарт хүртээмжийн радиусыг дагаж мөрдөх боломжгүй үед өдөр тутмын үйлчилгээний байгууллагууд (бага нягтралтай бага давхар байшин барилга, эгц газар, гэх мэт) илүү урт боловч саадгүй замыг сонгох хэрэгтэй.

6.3. Төрийн үйлчилгээний тогтолцоо

6.3.1. Барилга байгууламжийг сэргээн засварлахдаа хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан байгууллага, байгууллага, үйлчилгээний газруудын бүрэн бүтэн байдал, хүртээмжийг хангах, хамгийн их очдог байгууламжийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн оршин суугаа газарт аль болох ойртуулах шаардлагатай. Үүнд: үйлчилгээ үзүүлэх техникийн шинэ хэрэгслийг ашиглах, тусгай байгууламж барих, стандартчилагдсан хүртээмжийн радиусыг багасгах зэрэг орно.

6.3.2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст, түүний дотор хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст үйлчлэхэд чиглэсэн байгууллага, аж ахуйн нэгжийн тогтолцоог зохион байгуулах ажлыг хоёр чиглэлээр явуулдаг.

Нэгдүгээр чиглэл бол хөгжлийн бэрхшээлтэй, өндөр настан болон бусад ХБИ-ийн нийгмийн хамгааллын тусгай сүлжээг бий болгох, техникийн хэрэгслийг хөгжүүлэх, үйлчилгээний байгууламж бүхий нийгмийн орон сууц барих, гэртээ үйлчилгээ үзүүлэх;

Хоёрдахь чиглэл нь ХБИ-ийн өөртөө үйлчлэх, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хэрэгцээнд зориулан хотын хэмжээнд байгууллагуудын сүлжээг бүрэн буюу хэсэгчлэн дасан зохицох, нутаг дэвсгэрт болон үйлчилгээний байгууллагуудын барилга доторх тусгай тээврийн хэрэгслийг хөгжүүлэх явдал юм.

Хоёр чиглэлд хүн амын стандарт ба сонгомол гэсэн хоёр төрлийн хэрэгцээ, үүний дагуу байгууллага, аж ахуйн нэгжийн хоёр төрлийн сүлжээ байгааг харгалзан үзэх ёстой.

6.3.3.Үйлчилгээний тогтолцоог бүрдүүлэхдээ дараахь зүйлийг анхаарч үзэх хэрэгтэй.

Төрөл бүрийн бүлгийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн шаардлага;

Нутаг дэвсгэрт байгаа үйлчилгээний байгууллагуудын сүлжээ байгаа эсэх;

Сүлжээг хөгжүүлэх нөөц боломж, байгууллагуудын үйл ажиллагаа;

Нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудыг байрлуулах хот төлөвлөлтийн нөхцөл (анхдагч, өдөр тутмын болон үечилсэн хэрэглээ);

Чиг үүрэг, салбар, хот төлөвлөлтийн асуудлыг илүү үр дүнтэй шийдвэрлэхийн тулд институцуудыг төв, цогцолбор болгон нэгтгэх, эсвэл эсрэгээр институцуудыг блок, модулиудад хуваах боломж;

Одоо байгаа байгууллагуудаас газрын талбайн олдоц.

6.3.4. Нэгдүгээр чиглэл – Дахин төлөвлөлтөнд орж буй нутаг дэвсгэрт хөдөлгөөний хязгаарлалттай иргэдэд үзүүлэх нийгмийн үйлчилгээг зохион байгуулах нь дараахь ажлуудыг багтаана:

1) эрэлтийн бүтэц, хэмжээг тодорхойлох;

2) институцийн бүтэц, төрлийг тодорхойлох, институцийг цогцолбор, төвүүдэд хамруулах хэлбэр;

3) хот төлөвлөлтийн даалгавар - объектыг байрлуулах, нутаг дэвсгэрийг нөөцлөх.

Эхний бүлгийн асуудлыг шийдэхийн тулд ХБИ-ийн хүн ам зүй, физиологийн хэрэгцээг харгалзан үзэх шаардлагатай.

Хоёрдахь бүлгийн асуудлыг шийдвэрлэхийн тулд дараахь зүйлийг хийх шаардлагатай. Үүнд:

Стандарт болон сонгомол төрлийн үйлчилгээний байгууламжийн хүрээг тодорхойлох;

Дахин төлөвлөлт хийгдэж буй бүс нутагт байгаа үйлчилгээний газруудаас одоо байгаа барилга, байгууламжийн зориулалтыг өөрчлөх замаар хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хүртээмжтэй болгох байгууламжуудыг тодорхойлох.

Гурав дахь бүлгийн асуудлыг (байршил) шийдвэрлэхийн тулд одоо байгаа байгууламжийн хүртээмжийн дүн шинжилгээ, шинээр барих саналыг гаргах шаардлагатай. Одоо байгаа бүтээн байгуулалтын бүсэд орон сууц, нийтийн барилга байгууламжийг шинээр барих шаардлагатай тохиолдолд ийм барилга, түүний ойр орчмын талбайн дизайны шийдэл нь барилгын салбарын одоогийн зохицуулалтын баримт бичгийн шаардлагад нийцсэн байх ёстой. Гол нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст хүртээмжтэй байх нөхцөл.

6.3.5. Нийгмийн үйлчилгээний хэрэгцээг ялгавартай авч үзэхийн зэрэгцээ ХБИ-ийн өөрийгөө халамжлах чадварыг харгалзан үзэх шаардлагатай. Өөрийгөө арчлах чадвараар нь хотын ХБИ-ийн бүлгүүдийг Хүснэгт 4-ийн дагуу тодорхойлно.

Өөртөө үйлчлэх зэргээр ХБИ-ийн ангилал хүснэгт 4

Индекс	Өөртөө үйлчлэх зэрэглэлээр ХБИ-ийн шинж чанар	Нийт, нийт дүнгээс %
ҮЧ	Өөртөө бүрэн үйлчлэх чадвартай	55
ХЧ	Онцгой байдлын үед хэсэгчлэн өөртөө үйлчлэх боломжтой	37
АЧ	Өөрийгөө арчлах чадваргүй (үүнээс - хэвтрийн)	8 (1.8)

6.3.6.Хүн амын хөдөлгөөн багатай бүлгийг гэр бүлийн байдлаар нь үндсэн хоёр бүлэгт хуваана: Үүнд: өрх толгойлсон хүн - ХБИ, төрөл төрөгсөдгүй, тусдаа амьдардаг;

"Гэр бүл" - бусад хамаатан садантайгаа хамт амьдардаг, тэднээс нийгмийн хэсэгчилсэн дэмжлэг авах боломжтой ХБИ.

Хот суурин газрын ХБИ-ийн 70% нь тодорхой судалгаа байхгүй тохиолдолд нийгмийн үйлчилгээний системийн боломжит үйлчлүүлэгчид гэж үзэж болно.

6.3.7. Байгууллагын үндсэн хангамжийн зарчмыг: Өөрийгөө халамжлах чадваргүй өрх толгойлсон хүмүүсийг 100 хувь, өөрийгөө халамжлах чадваргүй өрхийн хүмүүсийг 50 хувь, хэсэгчлэн өөрийгөө 50 хувь хамруулна гэж санал болгож байна. - Ганц бие хүмүүст үйлчлэх.

Дээрх нөхцөлүүдийг харгалзан 1 мянган төгрөг тутамд үндсэн болон бүрэн (хүссэн хүмүүсийг 100 хувь хамруулах) баталгаагаар үйлчлэх үйлчлүүлэгчийн тоог Хүснэгт 2-т үзүүлэв.Энэ тохиолдолд нийгмийн үйлчилгээний суурь хамгийн багадаа 20%-ийг авна.

Нийгмийн үйлчилгээ үзүүлдэг хот суурин дахь ХБИ-ийн эзлэх хувь

(үндсэн ба бүрэн хангамж) хүснэгт 5

Үндсэн хамгаалалт		Бүрэн хамгаалалт	
хамралт %	хүн	хамралт %	хүн
20	140	100	700

6.3.8. Тооцоолсон хангамжийг (үндсэн ба бүрэн хооронд) сонгох шалгуур нь МУ-ын бүрдүүлэгч аж ахуйн нэгжүүдийн төсвийн хөрөнгө оруулалтын боломжууд, суурин газрууд, түүнчлэн нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудын ХБИ-ийн бодит хангамжийн түвшин юм. Тухайн нутаг дэвсгэрийг нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудаар хангах үндсэн түвшинд хүрсэн бол тооцоог 100% бүрэн хангахыг зөвлөж байна.

6.3.9. Нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудыг тооцоолохын тулд ХБИ нь дараахь эх материалыг шаарддаг.

Гэрийн болон өдрийн суурин бус үйлчилгээний хэлбэрийн (статистикийн байгууллагаар төлөөлүүлсэн) харьцааны талаар шийдвэр гаргахад хүн амын тооноос ХБИ-ийн эзлэх хувь;

Үйлчилгээний хэлбэрийн тэргүүлэх чиглэлийг тодорхойлох (эрүүл мэнд, нийгмийн хамгааллын эрх бүхий байгууллага);

Байгууллагуудын (архитектур, статистикийн байгууллагууд) тооцооны бүрэн байдлыг хангахын тулд тооцоолсон газруудтай зэргэлдээх нутаг дэвсгэрт амьдардаг ХБИ-ийн талаархи мэдээлэл;

Нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудын (нийгмийн хамгааллын байгууллага) сүлжээний үр ашгийг бий болгохын тулд одоо байгаа байгууллагуудыг хадгалах, ашиглах жагсаалт, хэтийн төлөв, тэдгээрийн үзүүлж буй үйлчилгээний бүтэц, орон тооны хуваарь;

Нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудын нутаг дэвсгэрийн байршил, орон сууцны цогцолбор, нийтийн тээврийн зогсоол, авто замын сүлжээнээс тэдгээрийн хүртээмжийг хангах зай (нийгмийн хамгаалал, архитектурын эрх бүхий байгууллага);

ХБИ-ийн орлогын хэмжээ төлбөртэй болон үнэ төлбөргүй үйлчилгээний харьцааг тогтоох (эдийн засгийн эрх бүхий байгууллага);

ХБИ-ийг хангах тактикийг батлахын тулд сүүлийн таван жилийн хугацаанд байгууллагуудын жилийн ашиглалтын хэмжээ

Нийгмийн үйлчилгээний байгууллагууд (төсвийн бодлогын байгууллагууд).

6.3.10. Дахин төлөвлөлтынын хот байгуулалтын төрлөөс үл хамааран нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудын сүлжээг тооцоолох хоёр аргыг дараалан ашигладаг.

Сүлжээний тооцооны арга - байгууллагуудын бүрэн (тооцоолсон) хүчин чадлыг тодорхойлох;

Объект тус бүрээр нь тооцоолох арга - байгууллагуудын бүрэн жагсаалтыг тодорхойлох, байршуулах.

6.3.11. Сүлжээг тооцоолохдоо дараахь төрлийн үйлчилгээний хэрэгцээг тодорхойлно: нийгэм, эмнэлгийн;

Эмнэлгийн болон нийгмийн үйлчилгээ (эрүүл мэндийн тогтолцоонд суурилсан);

Нийгмийн нөхөн сэргээх (үүнд нөхөн сэргээх эмчилгээ), эрүүл мэнд, амралт; нийгмийн зөвлөгөө;

6.4.Тусгай орон сууц;

6.4.1. Мэргэшсэн (тогтмол оршин суух газаргүй хүмүүст). Сүлжээг тооцоолсны дараа зарим байгууллагуудыг дараахь байдлаар бүлэглэхийг зөвлөж байна.

1) хэвтэн эмчлүүлэх байгууллагуудад суурилсан геронтологи, ахмад настны, нийгмийн болон эрүүл мэндийн төвүүд;

2) суурин бус байгууллагын үндсэн дээр ХБИ-ийн нутаг дэвсгэрийн (өдрийн) нийгмийн үйлчилгээний төвүүд болон цогцолбор төвүүд (нийгмийн дэмжлэг шаардлагатай хүн амын бүх давхаргад үйлчлэх);

3) Бусад барилга байгууламж, төвүүд.

6.4.2. Төрөл бүрийн хэмжээтэй хот суурин газрын хувьд нийгмийн үйлчилгээний төвүүдийн тоо:

жижиг газар нутаг (50 мянган хүн хүртэл) 1-3

дунд бүс (50-100 мянган хүн) 3-6

том газар нутаг (100-250 мянган хүн) 6-12

Үүний зэрэгцээ нэг төвөөр үйлчлүүлж буй ХБИ-ийн тоо:

5-10 мянган ХБИ - орон сууцны (болон олон нийтийн өндөр нягтралтай) барилга байгууламжийн нягтрал багатай газруудад;

10-30 мянган ХБИ - орон сууцны нягтрал ихтэй газруудад.

6.4.3. Нийгмийн үйлчилгээний иж бүрэн тогтолцоогүй барилга байгууламжтай, сэргээн босгосон түүхэн газруудад өдөр өнжүүлэх, гэрийн асрамжийн байгууллагууд бүрэн бус цогц төв, цогцолбор хэлбэрээр блок-модуль гэж нэрлэгддэг аргыг хэрэглэхийг зөвлөж байна. SP 147.13330 стандартын шаардлагыг харгалзан.

Блок-модульч арга нь харьцуулж болох давтамжийг харгалзан холбогдох төрлийн үйлчилгээ (өрх-хүргэх, өрх-өрх, амралт, амралт, нийгэм-нөхөн сэргээх, нөхөн сэргээх, зөвлөх-хууль) үзүүлэх үйлчилгээг мэргэшүүлэх (нийгмийн ажилтнууд)-аар тодорхойлогддог. эрэлт хэрэгцээ, нутаг дэвсгэрийн тэгш хүртээмж, үйлчилгээ үзүүлэхэд шаардагдах ижил төстэй зардал.

6.4.4. Гэрийн үйлчилгээний нэгжийн (HCU) төрөл ба үйлчилгээний радиусыг 6-р хүснэгтэд үзүүлэв.

Гэрийн нийгмийн үйлчилгээний блокуудын төрөл хүснэгт 6

Блокны төрөл	Блокны зориулалт	Үйлчилгээний радиус, км

БНО.0	Захиргааны ажилтан, арга зүйн ажилтан (менежер, хэлтсийн дарга, нийгмийн ажилтны зааварлагч)	3 хүртэл
БНО.1	Гэрт бараа, үйлчилгээ хүргэх нийгмийн ажилтан	1.5 хүртэл
БНО.2	Гэртээ MGN-д тусламж үзүүлж буй нийгмийн ажилтнуудад	0.5 хүртэл
БНО.3	Үйлчилгээний үйлчилгээ үзүүлэх нийгмийн ажилтан (захидал бичих, алхах, зөвлөгөө өгөх гэх мэт)	1.5 хүртэл
ВНО.4	Зуучлах үйлчилгээ (эмнэлгийн ажилтан, хуульч, сэтгэл зүйч, багш)	0.5 хүртэл

6.4.5. Өдрийн асрамжийн тасаг (ӨАТ) болон үйлчилгээний радиусыг 7-р хүснэгтэд үзүүлэв.

Өдрийн оршин суух блокуудын төрөл хүснэгт 7

Блокны төрөл	Блокны зорилго	Радиус, м
BDP.1	Чөлөөт цагийг өнгөрөөх үйл ажиллагаа (сонирхогчийн болон боловсролын үйл ажиллагаа, физик эмчилгээ, идэвхтэй, тайвшруулах амралт гэх мэт)	1500 хүртэл
BDP.2	Соёл, нийгмийн арга хэмжээ, эмнэлгийн болон нөхөн сэргээх зөвлөгөө, эмчилгээний журам	500 хүртэл
БДП.3	Ахуйн болон эмнэлгийн үйлчилгээ	250 хүртэл

6.4.6. ХБИ нь өдөр өнжүүлэх байгууллагуудын бие даасан блок (төв эрүүл мэндийн төвийн тасаг) болон гэрээр үйлчилгээний блокуудад ойролцоогоор ижил давтамжтай очиж үзэхийг харгалзан тэдгээрийг дараах модулиудад нэгтгэх нь зүйтэй.

Гэрийн өдөр өнжүүлэх байгууллагуудын сүлжээнд захиргааны болон зохион байгуулалтын дэмжлэг үзүүлэх модуль - М = БНО.0;

Үйлчилгээ, чөлөөт цагийн модуль - М=БНО.3 +БДП.1. Хүртээмжтэй радиус - 1.5 км хүртэл;

Хүргэлт, өдрийн үйлчилгээний модуль –М БНО.1 БДП2. Үйлчилгээний радиус - 500 м хүртэл.

Хотын орон сууцны хороололд байрлах дотуур байртай модультай хамтран ажиллах боломжтой;

Эмнэлгийн зуучлалын үйлчилгээний модуль – М БНО.4 БДП.3. Хүртээмжтэй радиус - 250 м хүртэл. Урьдчилан сэргийлэх эрүүл мэндийн байгууллагуудтай хамтран ажиллах боломжтой;

Ахуйн үйлчилгээний модуль - М БНО.2 . Хүртээмжтэй радиус - 500 м хүртэл

6.4.7. Нийгмийн үйлчилгээний байгууламжийн хэмжээг нэгтгэн тооцохдоо үйлчилгээний тогтолцооны нийгэм, засаг захиргаа, эдийн засаг, арга зүйн чиг үүргийг харгалзан байгууллагуудын байрны нийлбэрээр тодорхойлсон нийт ашиглах боломжтой талбайг дагаж мөрдөх хүснэгт 8-ыг үзнэ үү.

1 мянган төгрөгт ногдох нийгмийн үйлчилгээний нийт талбайн тодорхой үзүүлэлт Хүснэгт 8

Нийгмийн үйлчилгээний тогтолцооны бүтэц	Нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудын нийт талбай (үндсэн хангамжтай), 1 мянган төгрөг тутамд м.
Нийгмийн үйлчилгээний байгууллага	341
Нийгмийн үйлчилгээний төвийн засаг захиргаа, эдийн засаг, арга зүйн хэлтэс (НХҮГ-ын аппарат)	26
Нийгмийн хамгааллын байгууллагуудын барилга	10
Нийт	377

6.4.8. Нийгмийн үйлчилгээний төв, тусгай орон сууц барихад шаардагдах нутаг дэвсгэрийг тодорхойлохдоо хүснэгт 9-ийг баримтална.

Нийгмийн үйлчилгээний төв, нийгмийн орон сууцны барилга байгууламжийн талбай Хүснэгт 9

Барилгын төрөл	Нутаг дэвсгэрийн талбай, м
Нутаг дэвсгэрийн нийгмийн үйлчилгээний төв	Нэг байранд 40-өөс доошгүй
Нэг хүнд ногдох үйлчилгээтэй тусгай орон сууцны барилга	1 хүнд 125

6.4.9. Протезийн хэрэглээнд дасан зохицох эмчилгээ, протез хийх, дасан зохицох хугацаатай эмнэлгийн байгууламж бүхий протез, ортопедийн үйлдвэрүүдийн тоог нэг сая хүн амд 1-1.5-аар тооцохыг зөвлөж байна. . Суурин үйлдвэртэй зэрэгцээд 250 мянган хүний багтаамжтай нэг протез, ортопедийн цех байгуулахыг зөвлөж байна.

6.4.10. Тэргүүлэх, зайлшгүй шийдвэрлэх асуудлын нэг бол хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн асуудлыг шийдвэрлэхтэй холбоотой нийгмийн хамгааллын бүх байгууллага, түүнчлэн төрийн болон хотын захиргааны байгууллагуудад аль нэг хэмжээгээр хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хүртээмжийг хангах ёстой. Ийм байгууллагуудыг боломжтой бол хотын дүүргийн төвүүд болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан тусгай орон сууцны барилгуудын ойролцоо байрлуулах нь зүйтэй.

6.4.11. Сургуулийн өмнөх боловсролын төрөлжсөн боловсролын байгууллага, бие бялдрын бэрхшээлтэй хүүхдийн дотуур байрыг ногоон байгууламжид эсвэл хотын захын хороололд аж үйлдвэрийн газар, гудамж, зам, замын хөдөлгөөн ихтэй, төмөр зам, түүнчлэн дуу чимээ, бохирдлын бусад эх үүсвэрээс хол байрлуулна. одоогийн стандартын дагуу агаар хөрс. Харааны болон сонсголын бэрхшээлтэй хүүхдүүдэд зориулсан төрөлжсөн интернатуудыг радио

станц, радио релений суурилуулалт, удирдлагын самбараас 1500 м-ээс багагүй зайд байрлуулна.

Сургуулийн өмнөх боловсролын байгууллага, нийгмийн үйлчилгээний байгууллагад хүмүүжлийн нэгжийг оруулж болно.

6.4.12. ХБИ-ийн хэвтэн эмчлүүлэх нийгмийн үйлчилгээний байгууллагуудын бүрэн шинж чанар (стандарт, тооцоо, байршил) нь интернат, хоспис, эмчилгээ, урьдчилан сэргийлэх төв, эмнэлэг, эмнэлгүүд, сэргээн засах төв, сувилал, амралтын газар, мэргэжлийн болон ахмад дайчдын гэр гэх мэт.

6.4.13. Өөрийгөө арчлах чадвартай ХБИ хүмүүсийг хүн амын бусад бүлгийн нэгэн адил байгууллага, аж ахуйн нэгжийн сүлжээнд хамруулна.

Стандарт үйлчилгээ (хүнсний дэлгүүр, угаалгын газар, хими цэвэрлэгээ гэх мэт) бүхий арилжааны болон хэрэглээний үйлчилгээний байгууллагуудыг 300 м-ээс ихгүй зайд (хүртээмжийн хамгийн дээд радиус нь 500 м), эмнэлгийн Байгууллагууд - 500 м-ээс ихгүй зайд Орон сууцны барилгаас үйлчилгээний байгууламж хүртэлх явган хүний замыг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан аяллын маршрутыг зохион байгуулах ерөнхий шаардлагыг хангаж, хамгийн их очдог байгууллагуудад давуу эрх олгох, тэдгээрийн байршлыг харгалзан байгуулах ёстой.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан нийтийн хоолны газар (нийгмийн хоолны газар) нь орон сууцны хороолол (хөрш) дотор, түүнчлэн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан нийгмийн үйлчилгээ, нөхөн сэргээх байгууллагуудын байршилд байрлуулахыг зөвлөж байна.

Үйлчлүүлэгчийн оролцоо шаардлагатай аж ахуйн нэгжүүд 500 м хүртэлх алсын радиустай байх ёстой.

6.4.14. Эрүүл мэндийн анхан шатны тусламж үйлчилгээний байгууллагууд, тухайлбал, одоогийн стандартын дагуу эмийн сангууд нь 500 м хүртэлх радиуст байх ёстой.Гэхдээ эм, боолт, өвчтөний тусламж үйлчилгээний хэрэгслийг жоргүй худалдаалах, 300 м хүртэлх радиус дотор эмийн сангийн ТҮЦ зохион байгуулахыг зөвлөж байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс болон бусад МГНЭ-үүдэд зориулсан стандарт зайнаас (1000 м) давсан одоо байгаа хот суурин газрын эмнэлэг, амбулатори нь орон сууцны хороолол, эмнэлгийн анхан шатны тусламжийн цэг, ахмад настны эмч нарын байр, эсвэл одоо байгаа газрын ойролцоох амбулаторийн үйлчилгээний барилгуудаар нэмэгдүүлнэ.

6.4.15. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан хотын нийтийн болон аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэрт байрладаг хотын нийтийн ач холбогдол бүхий соёлын байгууллагуудын (театр, концертын танхим, цирк гэх мэт) хүртээмжийг голчлон тээврийн хэрэгслээр хангах, түүнчлэн зохион байгуулалтаар хангана. эдгээр объектын орох хаалга, ойртох замууд, мөн зогсоол.

Орон сууцны барилгыг сэргээн босгох нөхцөлд хөгжлийн бэрхшээлтэй болон бусад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст чиглэсэн нийгмийн дэмжлэг үзүүлэх клуб, номын сангууд (харилцаа холбоо, лекц, буяны арга хэмжээ зохион байгуулах, шаардлагатай бараа зарах, үйлчилгээ үзүүлэх гэх мэт) байгуулахыг зөвлөж байна. . Эдгээр байгууламжийн үйлчилгээний радиусыг 500 м-ээс ихгүй байхыг зөвлөж байна.

6.4.16. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан шашны барилга байгууламжийн хүртээмжийг бусад нийтийн барилга байгууламжийн нэгэн адил хангасан байх ёстой. Явган хүний замыг зэргэлдээх гудамжны замтай аюулгүй огтлолцох, ойртох зам, талбай, сүм хийдийн орох хаалга зэргийг зохион байгуулахад онцгой анхаарал хандуулахыг зөвлөж байна.

6.4.17. Нийтийн бие засах газрыг 1 мянган хүнд 1 төхөөрөмж ногдуулах тооцоонд үндэслэн суурилуулсан байх ёстой. Дүрмээр бол тэдгээрийг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан нэг кабинаар тоноглоорой. Тэдний байршил нь тусгай тэмдэглэгээтэй байх ёстой. Газар доорх жорлонг зохион байгуулахдаа лифт эсвэл налуу зам шаардлагатай.

Нийтийн бие засах газрын блок нь тэргэнцэртэй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан лангуу байх ёстой. Төрөл бүрийн ангиллын хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан нийтийн бие засах газар руу орох хаалгыг тодорхойлох боломжтой байх ёстой. Түүх, музейн төвүүдийн нутаг дэвсгэрт, аялалын маршрутын дагуу зочдын (жуулчдын) нэмэлт урсгалыг харгалзан нийтийн бие засах газар суурилуулах шаардлагатай. Бүх лангуу харааны бэрхшээлтэй хүмүүст хүртээмжтэй байх ёстой.

6.5. Үйлдвэрийн бүсийн төлөвлөлт

6.5.1.Байгууллага, хууль эрх зүйн хэлбэр, өмчийн хэлбэрээс үл хамааран бараг бүх аж ахуйн нэгж, байгууллага, байгууллагад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг ажиллуулах боломжийг хэрэгжүүлэхдээ хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн газар руу аюулгүй зорчих нөхцлийг бүрдүүлэх ерөнхий шаардлагыг дагаж мөрдөх шаардлагатай /ажлын байр/. Ялангуяа 1.8 м-ээс багагүй өргөнтэй аж ахуйн нэгжийн гол хаалга руу тэргэнцэртэй нэвтрэх боломжийг хангах шаардлагатай байна.

6.5.2. Нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хувийн тээврийн хэрэгслийн зогсоолыг хяналтын цэгээс аж ахуйн нэгж хүртэлх 50 м-ээс холгүй зайд байрлуулахыг зөвлөж байна. Тэдгээр нь гадаргуугийн түвшин нь нийтийн тээврийн хэрэгслийн шалны түвшинд тохирсон тавцангаар тоноглогдсон байх ёстой. Тавцан нь халхавч эсвэл павильон, бариул, налуу зам эсвэл өргөх механизмаар тоноглогдсон байх ёстой.

6.5.3. Аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэртэй зэргэлдээх гудамжаар явган хүний газрын гарцыг заавал зохицуулах ёстой. Гарцыг зохицуулдаг явган хүний гэрлэн дохио нь чиглүүлэх дохио бүхий ногоон дохио өгөх дуут болон дуут төхөөрөмж бүхий тооллогын самбараар тоноглогдсон байх ёстой. Зохицуулалттай явган хүний гарцын өмнө уртааш хадтай,

мэдрэгчтэй, тодосгогч дохиолол, "хараагүй явган зорчигч" замын тэмдэг байрлуулах шаардлагатай. Аж ахуйн нэгжүүд рүү явган хүний замтай огтлолцдог газруудад хурдны зам дээр ачаалал ихтэй байгаа тохиолдолд энэхүү дүрмийн 6.1.12-т заасан шаардлагыг харгалзан газар доорхи гарцаар хангах шаардлагатай.

6.5.4. Нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол, явган хүний гарцаас аж ахуйн нэгжийн шалган нэвтрүүлэх цэг хүртэлх явган хүний замд харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөнийг чиглүүлэх, мэдрэгчтэй, тодосгогч тэмдгийг чиглүүлэх хашлага суурилуулсан байна. Бариулын байршил нь үйлдвэрийн өмнөх талбай дахь бусад хүмүүсийн хөдөлгөөнд саад болохгүй. Аж ахуйн нэгжийн үүдний архитектурын дизайн нь харааны бэрхшээлтэй хүмүүст илүү сайн чиг баримжаа олгоход хувь нэмэр оруулдаг.

6.5.5. Харааны бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан төрөлжсөн аж ахуйн нэгжүүдийн үйлдвэрийн өмнөх нутаг дэвсгэр дээр гол орох хаалгыг харуулсан тэмдэг (тэмдэг, тэмдэг, аж ахуйн нэгжийн нэр гэх мэт) суурилуулахыг зөвлөж байна. аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэр. Байгууллагын нутаг дэвсгэрт байрлах хяналтын цэгүүд нь дуут дохио, мэдээллийн самбар ба / эсвэл Радио мэдээлэл, чиг баримжаа олгох системийн радио мэдээлэгчээр тоноглогдсон байх ёстой.

6.5.6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хувийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол нь тэмдэглэгээтэй байх ёстой. Тэргэнцэр, суга таяг ашиглан хөдөлдөг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан зогсоолыг хяналтын цэгт ойртуулж, тусгай тэмдэгээр тэмдэглэсэн нь дээр.

6.5.7. Харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийн орон зайн чиг баримжааг сайжруулахын тулд аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэрийг тодорхой төлөвлөх нь зүйтэй.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан ажлын байрыг аль болох нягт байрлуулахыг зөвлөж байна: нутаг дэвсгэрийн эргэн тойронд хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах;

Хөдөлгөөний замд саад учруулж буй элементүүд байхгүй байх; явган хүний замын хамгийн бага урт. Аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэр дээр боломжтой бол гол ачааны урсгалтай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан явган хүний замын уулзвар, хослолыг оруулахгүй байх шаардлагатай.

Үйлдвэрийн дотоод гарцтай огтлолцох газруудын хажуугийн явган хүний зам, явган хүний замын хэсгүүд нь явган хүний замын бусад хэсгүүдээс ялгаатай бүтэцтэй гадаргуугийн бүрээстэй байх ёстой, эсхүл тэдгээрт уртааш хад бүхий мэдрэгчтэй тодосгогч тэмдгийг суурилуулсан байх ёстой.

6.5.8.Мод, гэрэлтүүлгийн шон гэх мэт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн явган зорчигчдын хөдөлгөөнд саад учруулж буй бүх зүйлийг хашаагаар хаах, эсвэл урдуур нь мэдрэгчтэй тодосгогч тэмдэг байрлуулахыг зөвлөж байна. ижил чиглэл.

Харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийг нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх үндсэн замыг чиглүүлэгч төмөр зам, 100 м-ээс дээш урттай бол богино хугацаанд амрах тавцангаар тоноглох нь зүйтэй.

6.5.9. Үйлдвэрлэлийн хэд хэдэн барилгаас бүрдсэн аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэрт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хувийн тээврийн хэрэгслийн зогсоолыг бие даасан барилгын ойролцоо байрлуулж болно.

6.5.10. Замын нэг талын замын хөдөлгөөнд гэрэлтүүлгийн төхөөрөмж суурилуулах нь зүйтэй. Оройн цагаар аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэрээр дамжин өнгөрөх замын гадаргуугийн гэрэлтүүлэг нь улайсдаг чийдэнгээр дор хаяж 20 люкс, флюресцент чийдэнгээр дор хаяж 40 люкс байх ёстой.

6.5.11. Аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэр нь Монгол улсын хараагүйчүүдийн нийгэмлэгийн эрх бүхий төлөөлөгчидтэй зөвшилцөн тодорхой тохиолдол бүрт боловсруулсан тэмдэглэгээ, тэмдгийн системээр тоноглогдсон байх ёстой.

Хялбар уншигдах, мэдрэгдэхүйц харааны болон мэдрэгчтэй мэдээлэл нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнийг чиглүүлэх, аюулын эх үүсвэр, түүний дотор архитектур, барилгын саад бэрхшээлийн талаар сэрэмжлүүлэхэд зайлшгүй шаардлагатай. Энэ нь үйлдвэрлэлийн үйл ажиллагаа, нийгэм, соёлын үйлчилгээ, захиргааны болон албан тасалгааны байгууламж, байрны байршлын талаархи мэдээллийг өгөх ёстой.

Улаанбаатар хотын стандартын дагуу тусгай тэмдэг, тэмдэглэгээг ашиглахыг зөвлөж байна: аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэр дээрх хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн өдөр бүр эсвэл үе үе зочилдог барилга, байгууламж, газрууд, явган хүний замын автомашины замтай огтлолцол, орц, гарцтай. нутаг дэвсгэр, бие даасан цехүүд гэх мэт. Харааны мэдээллийн элементүүдийг явган хүний замын гадаргуугаас 1.5 м-ээс багагүй, 4.5 м-ээс ихгүй өндөрт ялгаатай дэвсгэр дээр байрлуулахыг зөвлөж байна.

Аж ахуйн нэгжийн нутаг дэвсгэрт дуут болон радио мэдээллийн хэрэгслийг (дуут дохио, радио мэдээлэгч, дуут дохиоллын төхөөрөмж гэх мэт) нэмж суурилуулж болно.

6.5.12. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн биеийн тамирын болон идэвхтэй амралт зугаалгын тусгай талбайг нэг цогцолборт нэгтгэх нь зүйтэй. Тэдгээрийг зохион байгуулахдаа үйл ажиллагааны аюулгүй байдлыг хангах, харааны бэрхшээлтэй хүмүүст сансарт жолоодох чадварыг хангах нь чухал юм. Үүнийг хийхийн тулд хүрээлэн буй орчин нь өнгө, бүтэц, гэрэлтүүлгийн хувьд хангалттай олон янз байх ёстой.

6.6. Амралт, зугаалгын бүсийн төлөвлөлт

6.6.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хэрэгцээнд нийцсэн тав тухтай амрах орчныг бүрдүүлэхэд юуны өмнө амралт чөлөөт цагаа өнгөрүүлэх газрын бүх элементүүдийг

хамарсан, тэдэнд зориулсан тасралтгүй харилцаа холбооны дэд бүтцийг бий болгох шаардлагатай. Одоо байгаа явган хүний замууд нь амрах талбай, харааны, дуу чимээ, хүрэлцэх болон бусад чиг баримжаа олгох, мэдээлэл өгөх, дохио өгөх хэрэгсэл, босоо холбооны хэрэгслээр (лифт, урсдаг шат) тоноглогдсон байх ёстой.

Амралт зугаалгын байгууламжийг тусгай зориулалтын хучилт, налуу зам, бариул, өргөгч, харааны бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан дохионы төхөөрөмж, сонсголын бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан харааны тэмдэглэгээ, автомашинаас гарахгүйгээр үйлчилгээг авах боломжийг олгодог тусгай "өнгөрдөг" үйлчилгээний байгууламж, тусгай зогсоолтой байх ёстой. , тэргэнцэртэй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан бие засах газар, таксофон, шуудангийн хайрцаг нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд тохиромжтой өндөрт байрлах, зар сурталчилгаа гэх мэт.

6.6.2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн амралт зугаалгын орчин, түүний дотор дасан зохицоогүй орон зайг хөгжүүлэх нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн бие даасан чадварыг нэмэгдүүлэх, хөдөлгөөний тав тухтай нөхцлийг бүрдүүлдэг (тэргэнцэр, машин, механик болон электрон төхөөрөмж, протез гэх мэт).

6.6.3. Хотуудын амралт зугаалгын байгууламжийн зохион байгуулалт нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хүртээмжтэй байх нөхцлийг хангасан байх ёстой.

-хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн оршин суугаа газартай шууд холбоотой газар нутагт (орон нутгийн нутаг дэвсгэрт, блокийн нутаг дэвсгэрт);

-бичил хороолол, дүүргийн ач холбогдол бүхий нийтийн барилга байгууламжид; нийтийн цэцэрлэгт хүрээлэн, цэцэрлэгт хүрээлэн, бүс нутгийн ач холбогдолтой цэцэрлэгт хүрээлэнд;

-хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан тусгай байгууламжид (нийгмийн тусламжийн төв, суурин нийгмийн үйлчилгээний байгууллага гэх мэт);

-соёл, зугаа цэнгэлийн байгууллага, худалдааны цэгүүд болон хотын ач холбогдол бүхий бусад объектод; хотын цэцэрлэгт хүрээлэн, ойн цэцэрлэгт хүрээлэнд.

6.6.4. Орон нутагт хороолол (хөрш)-ийг сэргээн засварлах, нутаг дэвсгэрийг нь тохижуулахдаа юуны өмнө хөгжлийн бэрхшээлтэй болон хөдөлгөөний хомсдолтой иргэдийг чөлөөтэй зорчих, өдөр тутам амрах, харилцах боломжийг бүрдүүлэх шаардлагатай. , байгаль орчинтой харилцах, биеийн тамирын болон амралт зугаалгын үйл ажиллагаа явуулах.

Цогц сэргээн босголт, тохижилтын төслүүдэд дараахь зүйлийг хийхийг зөвлөж байна: ногоон байгууламжийг хуваарилах замаар орон нутаг, орон сууцны хашааг дахин төлөвлөх; хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн амралт, харилцаа холбоо, сонирхогчийн болон биеийн тамирын үйл ажиллагаанд тохирсон талбайн тоног төхөөрөмж; тоглоомын талбайг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан төхөөрөмжөөр тоноглох; явган хүний зам, орон сууцны барилга руу орох хаалгыг сэргээн засварлах (төлөвлөлт, техникийн чадавхийг харгалзан); хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хувийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол, гараж байрлуулах.

6.6.5. Бичил хороолол, суурьшлын бүсийн явган хүний замыг шинэчлэхдээ хөгжлийн бэрхшээлтэй болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн өдөр тутам алхах нөхцөлөөр хангасан байх ёстой. Ногоон байгууламжийн дагуу үе үе амрах, харилцаа холбоо тогтоох, хамгийн ойр байрлах дэлгүүр, эмийн сан, нийгмийн үйлчилгээний байгууллага, амралт зугаалгын газар гэх мэт аялал жуулчлалын маршрутыг зохион байгуулах нь зүйтэй.

Ийм зам дээр амрах талбайг 100-150 м тутамд байрлуулахыг зөвлөж байна.Амралт зугаалгын замыг тээврийн гарцаас тусад нь тавих эсвэл тэдгээрээс бутны зурвасаар тусгаарлаж, мөн гэрэлтүүлэг сайтай байх ёстой. Явган хүний замын өргөн нь 5 м-ээс багагүй, уртааш налуу нь 8%, хөндлөн налуу нь 2% -иас ихгүй байх ёстой.

6.6.6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн дасан зохицох шаардлагад нийцсэн суурьшлын бүсийн амралт зугаалгын бүсийг нийгмийн үйлчилгээний төвтэй хамтран зохион байгуулж, зуны улиралд клубын ажлыг өргөжүүлэх, сонирхогчдын үйл ажиллагаа, тоглоом, харилцаа холбоо, харилцаа холбоог бий болгох нөхцлийг бүрдүүлнэ. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан гадаа амралт.

6.6.7. Олон нийтийн барилга байгууламжийн орох хаалганы өмнө халхавч, вандан сандал, төлбөр тооцооны утас, тэмдэг, чийдэн, дохиолол бүхий тохижилттой амралтын талбайг бий болгох нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн богино хугацаанд ая тухтай амрах нөхцлийг бүрдүүлэхийг зөвлөж байна.

6.6.8. Дүүрэг, хотын цэцэрлэгт хүрээлэнгүүдийн амралт зугаалгын орчныг тэдгээрийн төлөвлөлтийн зохион байгуулалт, рельеф болон бусад ландшафтын онцлогийг харгалзан дасан зохицох ажлыг дараахь байдлаар бууруулна.

цэцэрлэгт хүрээлэнгийн орох хаалга, гол объект, байгууламжид хандах хандлагыг хангах; цэцэрлэгт хүрээлэнгийн ногоон байгууламжид алхах маршрут (дугуй, шугаман гэх мэт) зохион байгуулах.

Цэцэрлэгт хүрээлэнгийн гол функциональ хэсгүүдэд зочлох объектуудтай холбож, цэцэрлэгт хүрээлэнгийн үүд рүү алхах замыг чиглүүлэхийг зөвлөж байна. Цэцэрлэгт хүрээлэнгийн орчны гурван үндсэн төрлийг харгалзан үзэхийг зөвлөж байна: ерөнхий хэрэглээ, төрөлжсөн, амралт, байгальтай харилцах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хэрэгцээнд дасан зохицох нь өөрийн гэсэн онцлогтой.

Дүүрэг, хотын цэцэрлэгт хүрээлэнд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан тусгайлан тоноглогдсон бүх нийтийн ариун цэврийн өрөөтэй байх ёстой.

6.6.9. Олон нийтийн амралт зугаалгын газруудад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хүртээмжийг хангахын зэрэгцээ, амралт, зугаа цэнгэлийн газруудад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс болон ахмад настнуудад богино хугацааны амралт, харилцаа холбоо тогтоох талбайг хуваарилахыг зөвлөж байна. Тусгай тэмдэглэгээний системтэй байх ёстой. Ийм бүсийн доторх

замыг янз бүрийн төрөл, өнгөт бүрээс ашиглан тэмдэглэхийг зөвлөж байна. Тэдгээр нь сайн гэрэлтүүлэгтэй байх ёстой бөгөөд хамгийн багадаа 1.8 м өргөнтэй байх ёстой (тэргэнцэртэй хоёр хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд). Гудамжинд болон замуудын тэгш өнцөгт сүлжээ нь хөдөлгөөн, чиг баримжааг ихээхэн хөнгөвчилдөг.

Паркийн зогсоол дээр хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан тусгай тэмдэглэгээ, мэдээллээр тоноглогдсон зайг хуваарилахыг зөвлөж байна.

6.6.10. Гол мөрний эрэг, усан сангийн эрэг дээр амралт зугаалгын газар зохион байгуулахдаа хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн усанд тав тухтай, аюулгүй хандлагыг хангах шаардлагатай. Завь, дөрөө болон бусад усан онгоцонд аюулгүй суухын тулд тахир дутуу хүмүүст зориулсан тусгай төхөөрөмж бүхий тулгууруудыг барих шаардлагатай.

6.6.11. Цэцэрлэгт хүрээлэнгийн зам, замын сүлжээ нь хөдөлгөөний тав тух, аюулгүй байдлыг хангах, зөв чиг баримжаа олгох, ландшафтын үзэмжийг өөрчлөх, нутаг дэвсгэрийн ландшафтын онцлогийг ашиглан сонирхолтой үзэмжийг бий болгох нөхцөлийг хангасан байна.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн амрах газрыг 25-100 м-ийн зайд байрлуулна.Ийм талбайн гадаргуу нь замын гадаргуугаас ялгаатай байх ёстой. Паркийн тавилга нь харааны бэрхшээлтэй болон тэргэнцэр ашигладаг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн аль алинд нь амралт чөлөөт цагаа өнгөрөөх боломжийг бүрдүүлэх ёстой. Дараалсан амралтын газруудад гадаа сандал (эсвэл буйдан) зэргийг нуруу, гарын түшлэг, налуу вандан сандал эсвэл суудлын баараар солихыг зөвлөж байна.

6.6.12. Маршрутын аль ч цэгээс хамгийн дөт замаар буцах боломжтой үндсэн гарц руу чиглүүлэхийг зөвлөж байна.

Автомашины богино хугацааны зогсоол дээр тусгай тэмдэглэгээ, мэдээллээр тоноглогдсон, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн машиныг байрлуулах газар байрлуулах шаардлагатай.

6.7.Тээвэр, гудамж, замын сүлжээ

6.7.1. Тээвэр, явган хүний харилцааны тогтолцоог төлөвлөхдөө хөгжлийн бэрхшээлтэй болон бусад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр, соёл, ахуй амьдралын тав тухтай, аюулгүй нөхцөлөөр хангах асуудлыг бүх үе шатанд харгалзан үзнэ.

6.7.2. Хотын бие даасан объект буюу үйл ажиллагааны бүсийг сэргээн босгох ажлын хүрээнд явган хүний болон тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний бүх үйл явцыг төлөвлөх, техникийн зохион байгуулалтад оруулах шаардлагатай, үүнд:

Янз бүрийн зориулалттай барилга байгууламж, цогцолборт хандах хандлага, зогсоол, станц, терминал, цогцолбор байгууламж дахь хөдөлгөөн гэх мэт;

Тээврийн хэрэгсэл ашиглах;

Нэг шугамаас нөгөөд эсвэл нэг төрлийн тээврийн хэрэгслээс нөгөөд шилжих боломж.

6.7.3. Явган хүний замыг яс булчингийн тогтолцооны эмгэгтэй, харааны бэрхшээлтэй, сонсголын бэрхшээлтэй бүх бүлгийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хүртээмжийн шаардлагыг харгалзан зохион байгуулна. Явган хүний замын хучилт нь хатуу материалаар хийгдсэн байх ёстой, тэдгээр нь гөлгөр байх ёстой бөгөөд тэдгээрийн дагуу явахдаа чичиргээ үүсгэдэггүй. Бороо орох үед явган хүний зам үерийн хамгаалалттай байх ёстой.

6.7.4. Хотын янз бүрийн байгууламж руу явах явган хүний замыг төлөвлөхдөө 300 м хүртэлх тэргэнцэртэй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүнд зориулсан замын стандарт уртыг үндэслэн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөнд зориулсан тусгай бүсийг бий болгох шаардлагатай. .Ийм явган хүний зам тавих нь тэргэнцэрүүдээр дамжин өнгөрөх, харааны бэрхшээлтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлгөөнийг хангах ёстой. Явган хүний зам, явган хүний замын налуу нь уртааш 5‰, хөндлөн 1‰-ээс ихгүй байх ёстой (зарим тохиолдолд 10 м-ээс дээш урттай налууг 10‰ хүртэл нэмэгдүүлэхийг зөвшөөрнө.)

Түүнчлэн, булчингийн тогтолцооны эмгэг бүхий хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн явган хүний хөдөлгөөнийг ая тухтай байлгахын тулд эдгээр газруудыг налуу зам, хашаа, хавиргатай замын гадаргуугаар тоноглогдсон байх ёстой. Гудамж, хурдны замыг хөндлөн гарахдаа харааны болон дуут дохиолол, аюулгүйн арлууд гэх мэт тоноглогдсон гарцуудыг хангах шаардлагатай.

6.7.5. Явган хүний хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөнд зориулсан явган хүний зам дээр 300 м-ээс багагүй зайд амрах талбай, түүнчлэн явган хүний замын нэг талд суурилуулсан гэрэлтүүлэг бүхий замыг гэрэлтүүлэгтэй байх ёстой. 2-3 м-ийн зайтай газраас 0.3-0.4 м.

6.7.6. Харааны бэрхшээлтэй хүмүүст таяг хэрэглэдэг явган хүний зам дээр хүрэлцэхүйц тодосгогч чиглүүлэгч тэмдэг, “анхаарлын талбар” тэмдгийг ашиглан тэмтрэлтээр тэмдэглэсэн маршрутыг зохион байгуулах нь зүйтэй.

6.7.7. Явган хүний зам дээр бүх бүлгийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөнийг тохь тухтай байлгах үүднээс суурилуулсан байх

6.7.8. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн шилжин явах замд худалдаа үйлчилгээний болон телефон утасны машин суурилуулах, нийтийн бие засах газар, түүнчлэн нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хувийн тээврийн хэрэгслийн зогсоолыг тогтоож, тэдэнд ойртох боломжийг хангана. Худалдааны машин, утасны машин, арын гэрэлтүүлэг нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс болон харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийн хооронд мөргөлдөхөөс урьдчилан сэргийлэх хашаатай байх ёстой, эсвэл тэдгээрийн өмнө мэдрэгчтэй, тодосгогч дохиолол суурилуулсан байх ёстой.

6.7.9. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан явган хүний замыг төлөвлөхдөө (сэргээх) дараах зөвлөмжийг баримтална.

Явган хүний замыг албадан өгсөх, буухгүйгээр аль болох богино, шаардлагатай бол тусгайлан тоноглохыг зөвлөж байна;

Замын дундаж урт нь дүрмээр бол 300 м-ээс хэтрэхгүй байх ёстой;

Аюулгүй байдлын үүднээс замын хөдөлгөөний маршруттай хамгийн бага тооны уулзвар бүхий явган хүний замыг бий болгохыг зөвлөж байна;

Олон нийтийн хөдөлгөөнд оролцож буй явган зорчигчдын урсгалыг бүрэн буюу хэсэгчлэн тусгаарлах шаардлагатай;

Хөдөлгөөн ихтэй газруудад тэргэнцэрт хөдөлгөөн хийхэд хүндрэл учруулдаг гоёл чимэглэлийн чулуу, хавтангаас зайлсхийх хэрэгтэй.

6.7.10. Замын гадаргуу, замын гадаргуу, явган хүний замыг төлөвлөх засварын үед хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан явган хүний замыг бий болгох шаардлагатай. Сэргээн босголт, засварын ажил хийгдэж байгаа тул явган хүний зам, ойр орчмын орчныг тохижуулах, тохижуулах арга хэмжээг тусгах нь зүйтэй.

Яс-булчингийн өвчтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс, тэр дундаа тэргэнцэртэй хүмүүс ашиглах аялалын маршрутыг төлөвлөхдөө моторын үйл ажиллагааг нөхөх боломжийг хангах шаардлагатай. Аялал жуулчлалын замыг бариул, хашлага, өргөгч гэх мэтээр тоноглохыг зөвлөж байна.

6.7.11. Харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөний аюулгүй байдал, ая тухыг хангах, чиг баримжаа олгохын тулд саад тотгорт ойртох хэсэг, барилга байгууламжийн орц, явган хүний гарцын ойролцоох явган хүний замыг хатуу, бат бөх материалаар бүрэхийг зөвлөж байна. гулсахыг зөвшөөрдөггүй тусламжийн хавтангууд, Замын уулзваруудад чиглүүлэх дохио бүхий, ногоон дохиог дуут болон дуут дагалдах төхөөрөмжтэй, цаг тоолох дэлгэц бүхий явган хүний гэрлэн дохио суурилуулна. Мөн харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийн хүрээлэн буй орчны архитектурын орчин нь объектын хэлбэр, бүтэцээр тодорхойлогддог гэдгийг анхаарах хэрэгтэй.

Бетон хавтангийн бүрээс нь гөлгөр байх ёстой бөгөөд хавтангийн хоорондох давхаргын зузаан нь 1.0 см-ээс ихгүй байх ёстой.Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөний зам дээр суурилуулсан сараалжуудын хавирга нь хөдөлгөөний чиглэлд перпендикуляр байрладаг ба . бие биенээсээ 1.3 см-ээс ихгүй зайд ус зайлуулах сараалжууд Борооны ус зайлуулах хоолойг явган хүний хөдөлгөөний талбайн гадна дүрмээр суурилуулна.

Явган хүний зам, явган хүний замын гадаргуугийн давхаргын бүтцийг өөрчлөх, эсвэл мэдрэгчтэй, тодосгогч тэмдэг тавих замаар эрсдэл өндөртэй газар (саад тотгор, шат, явган хүний гарц гэх мэт) ойртох талаар харааны бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан мэдээллийг өгөх ёстой.

Маршрутын дагуу байрлах бие даасан тулгуур, тавиур эсвэл модны их биений эргэн тойронд стандарт анхааруулах тэмдгүүдийн оронд 0.5 м-ээс багагүй гадна болон дотоод диаметрийн хоорондох зайтай хавтгай модны их биений тор тавих, анхааруулах стандарт

тэмдгийн оронд тасралтгүй дугуй хучилт ашиглахыг зөвшөөрнө, эсвэл дугуй тэмтрэлтээр-тодосгогч тэмдгийг зохион байгуулах гүн 0.5-0.6 м.

6.7.12 *Газрын гарц, налуу зам, гарц дээр явган хүний зам дотор намхан хашлага, сэрэмжлүүлгийн бүрхүүл, шаардлагатай бол тусгай хашаа суурилуулсан байна. Налуу зам барих, гарам дээр намхан хашлага суурилуулах, лифтний гаднах загвар нь түүнийг холоос харагдахуйц байх ёстой; цахилгаан шат нь ил тод, тод гэрэлтэй байх ёстой.

6.8. Тээврийн үйлчилгээ

6.8.1. Нийгэм, эдийн засгийн нөхцөл, орон нутгийн онцлогоос хамааран хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд хотын доторх тээврийн үйлчилгээг сайжруулах дараах боломжит хувилбаруудыг санал болгож болно.

-Бие бялдар, эргономикийн чадвар нь ердийн тээврийн хэрэгслийг ашиглахыг зөвшөөрдөггүй бүх хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг өөрт тохирсон тээврийн хэрэгслээр хангах;

-Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст тусгайлан тохируулсан нийтийн тээврийн хэрэгслийг ашиглах - хатуу хуваарийн дагуу тодорхой маршрутаар явдаг автобус, микроавтобус болон бусад хэрэгслийг ашиглах. Ийм маршрутыг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хамгийн их зорчдог газрууд, хотын болон хотын бус тээврийн хэрэгслийн харилцан солилцох цэгүүдтэй холбоо тогтоох үндсэн дээр нийгмийн хамгааллын байгууллага, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн олон нийтийн холбоодын оролцоотойгоор байгуулж болно;

-Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг тээвэрлэх хотын зорчигч тээврийн ердийн чиглэлд хөдлөх бүрэлдэхүүнийг бүхэлд нь буюу хэсэгчлэн тоноглох;

-Урьдчилан захиалга, дуудлагын дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг энэ зорилгоор тоноглогдсон автомашин, автобусаар тээвэрлэх тусгай тээврийн үйлчилгээг бий болгох;

-Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан тээврийн үйлчилгээний жагсаасан сонголтуудын янз бүрийн хослолыг ашиглах.

6.8.2. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд тээврийн үйлчилгээний схемийг сонгохдоо тээврийн аж ахуйн нэгжийн өмчийн хэлбэр, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн суурьшлын онцлог, аялалын маршрутад тэдний давуу эрх зэргийг харгалзан эдийн засгийн үндэслэлд үндэслэнэ. Энэ нь бараг бүх тээврийн хэрэгсэл, ялангуяа зорчигч тээврийн системийг сайжруулах эхний шатанд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст хүртээмжтэй байх ёстой гэсэн үг биш юм. Нэг талаас хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн бодит хэрэгцээг тодорхойлж, нөгөө талаас флотыг тусгай зорчигч тээврийн хэрэгслээр хангаж байгаа тул хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан тээврийн үйлчилгээний тогтолцоог цаашид хөгжүүлэх, сайжруулах ажлыг аажмаар үргэлжлүүлж болно.

6.8.3. Орон сууцны хорооллын нутаг дэвсгэрт, түүнчлэн хүн ам, худалдаа, амралт зугаалгын газар, спортын барилга, байгууламжийн ойролцоо байрлах ил зогсоол, ажлын байр,

хувийн тээврийн хэрэгсэл байрлуулах газар хуваарилах ёстой. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн нийт байрны 10-аас доошгүй хувийг (гэхдээ нэгээс доошгүй газар) хуваарилна.

6.8.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан тусгай зориулалтын барилга, байгууламжийн зогсоолуудад нийт талбайн 10-аас доошгүй хувийг тахир дутуу хүмүүсийн хувийн автомашины зогсоол байрлуулана.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн автомашины зогсоол бүхий зогсоолыг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн амьдардаг нийтийн барилга, байгууламж, орон сууцны барилга, түүнчлэн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд ажиллуулдаг аж ахуйн нэгжийн орох хаалганаас 50 м-ээс холгүй зайд байрлуулах ёстой.

6.8.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг тээвэрлэж буй төрөлжсөн нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсоолын талбайг нийтийн байрны орцноос 100 м-ээс, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн амьдардаг орон сууцны барилгаас 300 м-ээс ихгүй зайд байрлуулна. Үүний зэрэгцээ газар дээрх, газар доорхи гараж, орон сууцны барилга, нийтийн барилгаас автомашины нээлттэй зогсоолын зайг дагаж мөрдөх ёстой.

6.8.6. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хувийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол нь тэмдэглэгээ, тусгай тэмдэглэгээтэй байх ёстой. Тэргэнцэртэй хүмүүст зориулсан машины зогсоолын өргөнийг стандартын дагуу хажуугийн хандлагыг харгалзан үзэх шаардлагатай.

6.9.Тээврийн уулзвар, нийтийн тээврийн зангилаа

6.9.1 Өртөөний барилга байгууламж, өртөөний цогцолборыг харилцан үйлчлэх тээврийн төрлүүдийн (хотын, гудамжны хот тээвэр, төмөр замын өртөө гэх мэт), инженерчлэл, барилга угсралт, зохион байгуулалтын бүтэц, төхөөрөмж, харилцаа холбооны элементүүдийг төвлөрүүлдэг төвөгтэй уулзвар болгон сэргээн засварлах, шинэчлэх үед хөгжлийн бэрхшээлтэй зорчигчид болон хөдөлгөөн багатай бусад бүлгүүдэд илүү тохь тухыг бий болгох бусад арга хэмжээг авах шаардлагатай.

6.9.2. Цогцолбор дамжуулах зангилааг төлөвлөхдөө дараах төлөвлөлт, инженерийн болон барилгын шийдлүүдийг хангана.

Станц, метроны үүдний танхимд (эсвэл бусад төрлийн өндөр хурдны хотын тээврийн хэрэгсэлд) хамгийн ойр байх;

Галт тэрэгний тавцан руу шууд нэвтрэх тав тух, боломжийг бүрдүүлэх, хүлээлгийн танхим, зам дээгүүр гүүрэн гарц, гүүрэн гарц хэлбэрээр нэмэлт өртөөний эзэлхүүнийг барих;

Нэгдүгээр давхарт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан үйлчилгээний байр (хүлээлгийн өрөө, бие засах газар гэх мэт) байрлуулах; нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсоолуудын зогсоолын үүднээс 150-200 м-ээс ихгүй зай;

Хотын гарц, гудамжны гаднах гарц, вокзал дахь зогсоолын системийг барьж байгуулах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хувийн машин, түүнчлэн тусгай тээврийн хэрэгсэлд тохиромжтой нэвтрэх, зогсоол хийх.

6.9.3. Цогцолбор дамжуулах зангилааг сэргээн засварлах явцад зангилааны байгууламж, төхөөрөмжүүдийн хамгийн их нягтралд хүрэх, орон нутгийн тээврийн системийг (конвейер, цахилгаан шат, өргөгч, хөдөлгөөнт зам гэх мэт) ашиглах шаардлагатай. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөнийг хөнгөвчлөх инженерийн болон барилгын арга хэмжээний тоо (Зураг Б. 5-Б.8).

Газар доорх орон зайг (6-аас 60 м ба түүнээс дээш гүн) ашиглан олон түвшний (2 ба түүнээс дээш түвшний) дамжуулах зангилаа байгуулахдаа нэмэлт урсдаг шат, хөгжлийн бэрхшээлтэй болон бусад хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст үйлчлэх цахилгаан шат, өргөгчийг ашиглахыг зөвлөж байна.

Хотын ийм бүтээн байгуулалтад өгөгдсөн үйлчилгээний байгууллага, тасалбарын касс гэх мэт газар доорх болон хагас газар доорх явган хүний бүсийг бий болгохыг зөвлөж байна.

6.9.4. Зорчигч тээврийн хэрэгслийн барилга байгууламжийг сэргээн засварлахдаа зорчигчдод зориулагдсан бүх байр, тавцан, гарцын хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд хүртээмжтэй байх шаардлагатай.

Зорчигчдыг тээвэрлэх, амрах хүлээлгийн хэсэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн харааны болон сонсголын оновчтой ойлголтыг хангах нөхцөл, тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөний хуваарь, тээврийн хэрэгслийн явах, ирэх тухай мэдээлэл бүхий гэрлийн самбар хэлбэрээр мэдээллийн дэмжлэг үзүүлэх систем, радио зарлал, радио гэх мэт мэдээлэл өгөх ёстой.

6.9.5. Тээврийн зангилаа нь зэргэлдээх нутаг дэвсгэр, бүтээн байгуулалттай нягт уялдаатай байгаа нь хотын орчны орон зайн үнэ цэнийг нэмэгдүүлдэг бөгөөд энэ нь тухайн нутаг дэвсгэрийн функциональ ханалт, оновчтой төлөвлөлтийн зохион байгуулалт, ашиглалтыг эрчимжүүлэхэд үндэслэлтэй хандахыг шаарддаг. хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд тав тухтай, саадгүй орчин бүрдүүлэх шаардлага.

6.9.6. Нийтийн тээврийн төвүүд, тэр дундаа томоохон худалдаа, үзвэр үйлчилгээ болон бусад байгууламжуудад зорчигчдын хөдөлгөөний хамгийн их төвлөрөл ажиглагдаж байна. Ийм газруудыг дахин төлөвлөх зөвлөмжийг [6]-д оруулсан болно.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн тав тухыг хангах үүднээс тусгай явган хүний бүс, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан явган хүний замын хэсэг, хашаа, өргөгч болон бусад арга хэмжээг барилгын тодорхой нөхцөл, газар нутгаас хамааран хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст тав тухтай байлгах нөхцлийг бүрдүүлэх ёстой.

6.9.7. Хотын нийтийн тээврийн төвүүдийн бүтцэд өртөөний бүсүүд багтана. Тэдний онцлог нь гудамжны тээврийн болон гадаад (үндсэн) тээврийн хэрэгслийн зогсоолын хоорондох

700 м хүртэлх зайтай нутаг дэвсгэрийн дээгүүр томоохон шилжүүлгийн бүсүүд байгаа явдал юм.Тусгаар дамжин өнгөрөх маршрутын тоо 20 гаруй, газрын тээврийн зогсоолын тоо 10 ба түүнээс дээш байна. Ийм төвүүд нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст (явган хүний зам, гарц, зогсоол гэх мэт) тав тухтай орчныг бүрдүүлэх тусгай арга хэмжээ авах ёстой.

6.9.8. Өртөөний цогцолбор, олон үйлдэлт төв, уулзварын зангилааны төлөвлөлтийн цогц шийдлийн хүрээнд урсгалыг салгах зорилгоор туннель, гүүрэн гарц болон бусад байгууламжийг ашиглан явган хүний болон тээврийн хэрэгслийн хөдөлгөөнийг хоёр ба түүнээс дээш түвшинд зохион байгуулах шаардлагатай.

6.9.9. Нийтийн тээврийн зангилаа (ялангуяа өртөөний цогцолборыг түшиглэн байгуулагдсан) зорчигчид, тэр дундаа хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, ахмад настныг эмх цэгцтэй, аюулгүй зорчих нөхцлийг бүрдүүлэхийн тулд явган хүний үндсэн замыг зохион байгуулахдаа дараах үндсэн дүрмийг баримтална. ажиглагдсан:

-Явган хүний зам нь аль болох тохь тухтай, богино, шулуун, албадан өгсөх, буухгүйгээр зөв өнцгийн эргэлттэй байх ёстой. Хотын нийтийн тээврийн зогсоолоос тээврийн хэрэгслийн суудал (машин, онгоц, хөлөг онгоц гэх мэт) хүртэлх зорчигчдын явган хүний замын дундаж урт 300 м-ээс хэтрэхгүй байх;

-Явган хүний зам нь аюулгүй байх ёстой бөгөөд хот, үйлчилгээний болон гадаад тээврийн бүх төрлийн замтай хамгийн бага уулзвартай байх;

-Барилга байгууламж, станцын нутаг дэвсгэр дээр ирж буй болон огтлолцсон зорчигчдын үндсэн урсгалыг бүрэн буюу хэсэгчлэн тусгаарлах шаардлагатай;

-Зорчигч, зочдод шаардлагатай байр, төхөөрөмжийг (талбай дээр, зорчигчийн байр, төвийн бүлэг барилгад) зочлоход тохиромжтой байдлыг харгалзан дарааллаар байрлуулах ёстой.

6.9.10. Хотын төв болон бусад олон нийт, аж ахуйн нэгжүүдийг сэргээн засварлахдаа явган хүний бүс (талбай, гудамж)-ыг хөдөлгөөнгүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд зорчих боломжтой болгох шаардлагатай.

6.9.11. Дүрмээр бол хотын төвд эсвэл түүний ойролцоо байрладаг явган хүний бүс нь хотын бусад хэсгүүдтэй олон төрлийн тээврийн (метро, троллейбус, автобус, такси) холболттой байдаг. Нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол нь түүний периметрийн дагуу явган зорчигчийн бүсийн хэмжээ, тохиргооны дагуу тэдгээрийн нэгээс доошгүй 300 м-ийн зайтай байх ёстой бөгөөд энэ нь нэг жилийн хэвийн явган хүний замтай тэнцүү байх ёстой. тэргэнцэртэй хөгжлийн бэрхшээлтэй хүн.

6.9.12. Хотын бүх төрлийн тээврийн хэрэгслийн зогсоол нь харааны бэрхшээлтэй иргэдийг өөрөө аюулгүйгээр зорчих, тэргэнцэртэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг суулгах, буулгах боломжийг хангасан байх ёстой. Зогсоолуудад маршрутын талаар тодорхой

уншигдахуйц том үсгийн фонтоор, тодосгогч өнгөөр хийсэн мэдээлэл байх ёстой; харааны бэрхшээлтэй хүмүүст тээврийн хэрэгслийн ирэх маршрут, хүлээгдэж буй цаг хугацааны талаархи дуу авиа болон радио мэдээллийг өгөх ёстой. тээврийн хэрэгслийн зогсоол руу ойртож буй маршрутын дугаар.

6.9.13. Явган хүний бүс, олон үйлдэлт төв, станцын цогцолбор, уулзварын зангилаануудыг газар доорх болон хагас газар доор байрлуулахдаа хотын төвлөрөл ихтэй газарт лифт, урсдаг шат, ХБИ-ийг өргөх, буулгах цахилгаан шат зэргийг барих шаардлагатай.

Шатны нислэгүүд нь хашаа барих төхөөрөмж, бариултай, ирмэг дээр тодосгогч туузтай байх ёстой бөгөөд налуу замтай давхардсан байх ёстой.

6.9.14. Явган зорчигчийн бүсийн хил дээр нийтийн тээврийн хэрэгслийн зогсолтоос гадна дүрэм журмын дагуу хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хувийн тээврийн хэрэгсэлд зориулсан зогсоолтой байх ёстой. Ийм газруудын тоог 2.6.2.3-т заасны дагуу тогтооно.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан автомашины зогсоол дээр тусгай тэмдэглэгээтэй байх ёстой.

6.9.15. Явган хүний хэсэг (ихэвчлэн худалдааны гудамж), нийтийн тээврийн зогсоолын ойролцоо хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн амрах газар (талбай) хийх шаардлагатай. Тэд байрлах ёстой бие биенээсээ 100 м-ийн зайд жигд байрлуулна.

Амралт зугаалгын газрууд нь нуруу, гарын түшлэг бүхий вандан сандал, тэргэнцэрт зориулсан зайтай байх ёстой. Суудлын зарим хэсгийг хур тунадаснаас хамгаалахын тулд халхавчны доор байрлуулна.

Явган зорчигчийн бүсийг тусгайлан зориулалтын газар, тод харагдахуйц тэмдэг, янз бүрийн машинуудаар тоноглогдсон байх ёстой: жижиг худалдан авалт хийх автомат машин, оргилуун ус, мөнгө солилцох, мэдээлэл түгээх гэх мэт. Кино үзэх талбайг барихад зориулж нутаг дэвсгэрийг хуваарилах боломжтой. хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст сонирхолтой байж болох видео бичлэгүүд. Энд бие махбодийн хувьд сул дорой хүмүүст тохиромжтой хүртээмжтэй байх ёстой.

6.10. Мэдээллийн хэрэгсэл

6.10.1. Мэдээллийн дэмжлэг нь хэд хэдэн асуудлыг шийддэг.

-хот, дүүрэг, бичил дүүрэг, улирлын бүтцэд ерөнхий чиг баримжаа олгох;

-байгууламжийн байршлын тухай, түүний дотор хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулагдсан эсвэл ашиглах боломжтой байгууламжийн талаархи мэдээллийг өгдөг;

-болзошгүй аюулаас сэрэмжлүүлж байна.

6.10.2. Тэмдэг, тэмдэг, тэмдэглэгээ, түүнчлэн ижил төстэй байгууллага, аж ахуйн нэгж, эсвэл ижил буюу ижил төстэй үүрэг бүхий тусдаа газар нутгийг тодорхойлсон том

хэмжээний сурталчилгааны таних тэмдэг, тэмдэглэгээний нэгдсэн системийг ашиглах шаардлагатай.

Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хүртээмжтэй бүх байгууллага, олон нийтийн газруудыг 3.16 SP 59.13330-ийн дагуу тогтоосон төрлийн пиктограмм хэлбэрээр тусгай тэмдэг, тэмдэгээр тэмдэглэсэн байх ёстой.

Олон нийтийн барилга байгууламжийн зэргэлдээх талбайг сэргээн засварлахдаа барилгын орц, зар сурталчилгаа, мэдээллийн тэмдэг, түүнчлэн эрсдэл өндөртэй газар, задгай шат, налуу зам гэх мэт элементүүдийг тодруулахын тулд нэмэлт тусгай гадна гэрэлтүүлэг өгөхийг зөвлөж байна.

6.10.3. Харааны бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан мэдээлэл нь хүрэлцэх (хүрчлэх) болон сонсголын шинж чанартай байж болно. Мэдрэхүйн мэдээлэл гэдэг нь замын хэсгүүдэд рельефийн гадаргууг байрлуулах, хотын нутаг дэвсгэрийн хэсгүүдийн хүрэлцэх (гүдгэр элемент, тэмдэглэгээ бүхий) диаграмм, 1.2-1.6 м өндөрт байрлах нийтийн барилга байгууламжийн төлөвлөгөө зэргийг байрлуулах явдал юм. өндөр, байгууллагуудын нэр бүхий тэмдэглэгээг суурилуулсан байх ёстой , байгууллагууд (үндсэндээ улсын болон хотын захиргаа), иргэдийг хүлээн авах цагийг, түүний дотор брайль үсгийг зааж өгсөн байх ёстой.

Харааны бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан шат, саад бэрхшээлийн өмнө мэдрэгчтэй тодосгогч дохиог суурилуулсан байх ёстой.

Явган хүний гарц дээр харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөний аюулгүй байдлыг хангах үүднээс ногоон дохио, чиглүүлэх дохионы дуут болон дуут төхөөрөмж бүхий тооллогын самбар бүхий явган хүний гэрлэн дохио суурилуулсан байх ёстой. Энэ тохиолдолд бусад дуу чимээ, дуу чимээг арилгах шаардлагатай. Зохицуулалттай явган хүний гарцын өмнө уртааш хад бүхий мэдрэгчтэй, тодосгогч тэмдгийг байрлуулах хэрэгтэй.

6.10.4. Галт тэрэгний буудлууд болон бусад олон хүн цуглардаг газруудад нийтийн дууны системээр дамжуулж буй зарлал зэрэг аливаа дуут мэдээллийг чиг баримжаа олгох, хүртээмжтэй болгох үүднээс онооны самбар, дэлгэц, монитор болон бусад харааны хэрэгслээр текст мэдээлэл хэлбэрээр хуулбарлах ёстой. сонсголын бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан тээврийн хэрэгсэл.

6.10.5. Сонсголын бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан явган хүний болон тээврийн хэрэгсэлд харанхуй, бүрэнхий, бүрэнхий харанхуйд тээврийн хэрэгсэл (галт тэрэг, автобус, троллейбус, трамвай, хөлөг онгоц гэх мэт) аюултай ойртож (ирэх) дохио өгөх гэрлийн (анивчдаг) дохиог суурилуулсан байх ёстой. үзэгдэх орчин муу нөхцөлд (бороо, манан, цас орно).

6.10.6. Газрын мэдээллийн хүрэлцэх хэрэгсэлд мэдрэгчтэй тодосгогч үзүүлэлтүүд багтдаг бөгөөд тэдгээр нь чиг үүргийнхээ дагуу янз бүрийн зорилгоор сэрэмжлүүлэх, чиглүүлэх, талбарт хуваагддаг. Тэдгээрийг ашиглах үндсэн шаардлагыг өгсөн болно. Шалгуур

үзүүлэлтүүдийн төрөл ба стандартчилсан шинж чанарыг өгсөн болно. Хотын орчинд янз бүрийн мэдрэгчтэй тодосгогч тэмдгүүдийг байрлуулах үндсэн дүрэм, онцлогуудыг Хавсралтад үзүүлэв.

Хавсралт А (лавлагаа)

Зураг төслийн баримт бичигт тавигдах шаардлага (хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэх)*

А.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэх эдгээр шаардлагыг [5], [8]-д өгсөн болно.

А.2. Хот болон түүний захын бүсийн ерөнхий төлөвлөгөөний үе шатанд (эсвэл ерөнхий төлөвлөгөөний үзэл баримтлал) дараахь зүйлийг тодорхойлох шаардлагатай.

-нэн тэргүүнд сэргээн босгох шаардлагатай функциональ бүс, бүс нутаг; хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хамгийн их очдог байгууламжийг байрлуулах нөхцөл; ажлын байр, тэдгээрийн хүртээмжийг хангах;

-хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан улс орны богино хугацааны амралтыг зохион байгуулах амралтын газар;

-нийтийн тээврийн гол зангилаа, тэдгээрийг дахин төлөвлөх, шинээр барих дараалал.

Ерөнхий төлөвлөгөөг үндэслэн хотын хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд хүртээмжтэй орчин бүрдүүлэх хөтөлбөр боловсруулж болно.

А.3. Сэргээн босгосон газруудын төсөл төлөвлөлтийн үе шатанд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг орон сууц, тэр дундаа төрөлжсөн орон сууцаар хангах, барилга байгууламжийг байрлуулах, тээвэр, явган хүний холболтыг зохион байгуулах асуудлыг шийдвэрлэх шаардлагатай. Саад бэрхшээлгүй бүсийг бий болгох журмыг тодорхойлж, явган хүний үндсэн зам (олон нийтийн төвүүд, тээврийн төвүүд гэх мэт), хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэд, ахмад настнуудын амралт зугаалгын газар, ногоон байгууламжийг хуваарилсан.

Одоогийн хууль тогтоомжийн дагуу хувьчлагдахгүй, нийтийн хүртээл болох гудамж, талбай, явган хүний бүс, өргөн чөлөө, талбай болон бусад ногоон байгууламжийг нийтийн эзэмшлийн зориулалтаар сэргээн засварлах, нийтийн эзэмшлийн талбайг бүрдүүлэхэд онцгой анхаарах ёстой. Зураг төслийн даалгаврын өмнө сэргээн босголтын талбайн түвшинд саад бэрхшээлгүй орчин бүрдүүлэх хөтөлбөрийг тодорхойлсон зураг төслийн урьдчилсан судалгаа хийх ёстой.

А.4. Тусдаа блок, бичил хорооллын төлөвлөлтийн төсөлд дүүргийн төлөвлөлтийн төсөлд тусгагдсан хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн амьдрах орчныг хангах шийдлүүдийг тусгасан болно.

Энэхүү төслийн нэг онцлог шинж чанар нь хэрэгжүүлэх боломжуудтай уялдуулан төлөвлөсөн шийдлүүдийг дээд зэргээр чиглүүлэх явдал юм. Бүхэл бүтэн системийн нарийн

төвөгтэй байдал, бүрэн бүтэн байдлыг хангах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст тохиромжтой орчинг бүрдүүлэх нь зайлшгүй шаардлагатай.

Хүн амын шилжилт хөдөлгөөний бодит тогтолцоо, үйлчилгээний байгууллагууд, түүний дотор хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн ашиглалтын нөхцөлийг тодорхойлохын тулд төслийн өмнөх судалгааг хийхийг зөвлөж байна.

Энэ үе шатанд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн (тэдний оршин суугаа газар, нас, хөгжлийн бэрхшээлийн ангилал, гэр бүлийн байдал, мэргэжлийн мэдээлэл) зэрэг хүн ам зүйн байдлыг тодруулах шаардлагатай. Энэ нь бидэнд шаардлагатай үйлчилгээний объектуудын багц болон эдгээр объектуудтай харилцах харилцааны шинж чанарыг тодорхойлох боломжийг олгоно. Хүлээн авсан мэдээлэлд үндэслэн үйлчилгээний байгууламжийн зураг төслийн даалгаварт нэмэлт өөрчлөлт оруулах, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст эдгээр байгууламжийн хүртээмжийг хангах шаардлагатай.

А.5. Өвөрмөц нөхцөл байдал, төлөвлөж буй сэргээн босголтыг харгалзан хөгжлийн бэрхшээлтэй бүх автомашин эзэмшигчдийг байрандаа зогсоолтой болгох зарчмыг үндэслэн хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан авто зогсоолын тоног төхөөрөмж, нэвтрэх зам бий болгоход тавигдах шаардлагыг нэмэгдүүлсэн. стандартчилагдсан хүртээмжтэй зайд оршин суух.

А.6. Хот төлөвлөлтийн баримт бичигт төсөлд санал болгож буй шийдлүүдийн тайлбар бүхий “Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн орчныг зохион байгуулах арга хэмжээ” гэсэн хэсгийг оруулсан.

А.7. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хөдөлмөр эрхлэлтийн газар, нөхөн сэргээх төвүүдийг байршуулах хотын чадавхийг үнэлэх арга зүйн дарааллыг Хавсралт Б-д өгсөн болно.

А.8. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хэрэгцээг харгалзан аж үйлдвэрийн аж ахуйн нэгжийг сэргээн босгох ажлыг гүйцэтгэхийн өмнө архитектор, технологич, нөхөн сэргээх эмч нарын төслийн өмнөх шинжилгээний ажлыг хийх ёстой. Энэ ажил нь даалгавраас хамааран янз бүрийн чиглэлд явж болно: оршин суугаа газраас үл хамааран хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан ажлын байр бий болгохын тулд тухайн үйлдвэрлэлийн хүчин чадлыг дээд зэргээр ашиглах; ойролцоох орон сууцны хороололд амьдардаг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн энэ аж ахуйн нэгжид хамгийн их хөдөлмөр эрхлэлт; тодорхой ангиллын хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн ажилд зориулсан тусгай цех (үйлдвэрлэлийн талбай) байгуулах гэх мэт.

А.9. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлмөр эрхлэлтийн ажлын орчинг тохируулах арга хэмжээний багц нь хангалттай уян хатан, эрч хүчтэй байх ёстой.

Орчин үеийн нийгэм, эдийн засгийн нөхцөлд хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан төрөлжсөн үйлдвэрүүдийг төлөвлөх нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн аль нэг ангилалд биш, харин бүх ангилалд анхаарлаа төвлөрүүлэхийг зөвлөж байна, энэ тохиолдолд алхах зайнд амьдардаг хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийг илүү бүрэн хамруулж болно/ажлын байраар/.

А.10. Амралт зугаалгын бүсийг өөрчлөх зураг төслийн өмнөх судалгаанд дараахь ажлын үе шатуудыг оруулахыг зөвлөж байна.

-хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн зочилдог гол объектуудыг тодорхойлох;

-байршлын нөхцөл, эдгээр объектын хүртээмж, хүрээлэн буй орчны чанарт дүн шинжилгээ хийх;

-хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн амралт зугаалгын байгууламжийг ашиглах боломж, түүнчлэн тухайн нутаг дэвсгэрийн шаардлагатай тоног төхөөрөмж, тохижилт, мэдээллийн хэрэгслийг ашиглах талаар санал боловсруулах;

-амралт зугаалгын бүсийг аажмаар өөрчлөх загвар боловсруулах;

-хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс болон хөдөлгөөний хязгаарлагдмал хүн амын бусад бүлгийн хэрэгцээнд нийцсэн амралт зугаалгын бүсийг сэргээн засварлах (дизайн) зорилтыг боловсруулах.

А.11. Орон сууц, засвар үйлчилгээний газраас хийдэг блок доторх талбайн тохижилт нь батлагдсан зураг төслийн шийдвэрийн дагуу хийгдэх ёстой. Бүтээн байгуулалтын төслүүд нь хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн амьдрах орчныг хангахад тавигдах шаардлага, түүнчлэн батлагдсан хот төлөвлөлтийн шийдвэрийг хэрэгжүүлэх дарааллыг тусгайлан тусгасан байх ёстой.

Хавсралт Б (лавлагаа)

Одоо байгаа барилгуудыг сэргээн босгох явцад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан хөдөлмөр эрхлэлтийн газар, нөхөн сэргээх төвүүдийг байршуулах хотын суурин газруудын боломжийн үнэлгээ.

Хүснэгт Б.1

Нөхцөл байдал	Мэргэшсэн төвүүд (ажлын байр) байгуулахад тавигдах ерөнхий шаардлага (шалгуурууд)	Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан төрөлжсөн төв (ажлын байр) байрлуулах хот суурингийн чадавхийг үнэлэх.
Хот төлөвлөлт (төлөвлөлт)	Үндсэн элементүүд болон функциональ хэсгүүдийг харилцан тохиролцож байрлуулах боломж Төрөл бүрийн ангиллын хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст ажиллах, амьдрах, эмчлэх цогц нөхцлийг бүрдүүлэх боломж..	Нутаг дэвсгэрийн боломжит нөөцийн үнэлгээ Мэргэшсэн төв байгуулахаар төлөвлөж буй байршлын төлөвлөлтийн зохион байгуулалт, түүнийг шинэ чиг үүрэгт дасан зохицох боломжийн үнэлгээ.

Үйл ажиллагааны болон эдийн засгийн нөхцөл	Мэргэшсэн эмнэлгийн тусламж авах боломж Ажлын байрыг зохион байгуулах янз бүрийн хэлбэрийг бий болгох боломж Хэд хэдэн төрлийн үйл ажиллагаа зохион байгуулах боломж	Нөхөн сэргээх шаардлагатай хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн тоо, тэдгээрийн ангилал, одоо байгаа хөдөлмөрийн мэргэшлийг тодорхойлох. Одоо байгаа мэргэшсэн эмнэлгийн боловсон хүчний чадавхийг тодорхойлох
	Шаардлагатай (хоёр дахь) мэргэжлийг олж авах боломж	Одоо байгаа тусгай боловсролын байгууллагуудын чадавхийг тодорхойлох. Хотын (дүүрэг) одоо байгаа мэргэшлийн үнэлгээ Хүлээгдэж буй хөдөлмөр эрхлэлтийн профайлд нийцсэн аж ахуйн нэгжийн бэлэн байдал, хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн ажилд тохирсон энэ үйлдвэрлэлийн мэргэжил, мэргэжлийг тодорхойлох.
Хотын орчны хөгжлийн түвшин	Нийгмийн үйлчилгээг өндөр түвшинд хүргэх боломж Хөгжингүй дэд бүтцийн хүртээмж	Нийгмийн дэд бүтцийн объектуудын нийт үнэлгээ Инженерийн болон тээврийн дэд бүтцийн чадавхи, тэдгээрийн төрөлжсөн төвийг хөгжүүлэх шаардлагад нийцэж буй байдлын үнэлгээ
Байгаль орчны байдал	Байгаль орчны таатай нөхцөл: Агаар, усны бохирдолгүй Амралт зугаалгын нөөцийн хүртээмж (ногоон газар, усны гадаргуу гэх мэт)	Агаар, усны бохирдлын түвшний үнэлгээ Амралт зугаалгын нөөцийг тодорхойлох

	Богино хугацааны амралт зохион байгуулах боломж	Богино болон урт хугацааны амралт зугаалгын байгууламжийн хүртээмжийг тодорхойлох

Хавсралт В (лавлагаа)

ХБИ-д зориулсан саадгүй хотын орчныг төлөвлөхдөө шийдлийн жишээ

Төрөл бүрийн мэдрэгчтэй тодосгогч тэмдгүүд бүхий нутаг дэвсгэрийг зохион байгуулах дүрэм

Хүснэгт В.1

Тэмдгийн төрөл ба байршил (зохицуулалт)	Тэмдгийг байрлуулах (зохицуулалт)-д тавигдах шаардлага	Тайлбар
Анхааруулах тэмдэг (тэмдгийн гүн - 0.5-0.6 м, хадны өндөр - 5 мм)		
Аяллын чиглэлд чиглэсэн уртааш хад бүхий анхааруулах тэмдэг нь нэг чиглэлд болгоомжтой хөдөлгөөнийг зөвшөөрдөг.		
Хяналттай явган хүний гарц руу орохын өмнө явган хүний зам эсвэл явган хүний зам дээр байрлуулна	Тэмдгийн өргөн нь явган хүний гарцын өргөнтэй тохирч байна. Замын ирмэг ба түүнд хамгийн ойр байгаа тэмдгийн ирмэг хоорондын зай 0.3 м байна	Тэмдгийг замын ирмэгтэй зэрэгцүүлэн байрлуулсан бөгөөд хадны чиглэл нь явган хүний гарцын тэнхлэгтэй тохирч байна.
Хоёрдогч зам хөндлөн гарах эсвэл хашааны талбайг орхихоос өмнө явган хүний зам эсвэл явган хүний зам дээр байрлуулна	Тэмдгийн өргөн нь явган хүний болон явган хүний замын өргөнтэй тохирч байна. Замын ирмэг ба түүнд хамгийн ойр байгаа тэмдгийн ирмэг хоорондын зай 0.3 м байна	Тэмдгийг замын ирмэгтэй зэрэгцүүлэн байрлуулсан бөгөөд хадны чиглэл нь хоёрдогч гарц эсвэл хашаанаас гарах гарцын уулзварын тэнхлэгтэй тохирч байна.
Явган хүний баруун эсвэл зүүн талд байрлах хяналттай явган хүний гарц руу чиглэсэн диагональ хад бүхий анхааруулах тэмдэг, ижил чиглэлд хөдөлгөөнийг зөвшөөрдөг.		
Хөдөлгөөний чиглэлтэй холбоотойгоор зүүн эсвэл баруун талд байрлах явган хүний гарцын хилийн хамгийн ойрын гадна талын дагуу зурсан нөхцөлт шугамыг үргэлжлүүлэхийн өмнө явган	Явган хүний гарцын хилийн хамгийн ойрын гадна талын дагуу татсан ердийн шугамын сунгалт ба түүнд хамгийн ойр байгаа тэмдгийн ирмэг хоорондын зай 0.3 м.Тэмдэглэлийн өргөн нь явган хүний замын хэсгийн өргөнтэй	Диагональ хадны чиглэл нь явгах хүний гарцын чиглэсэн хөдөлгөөний чиглэлтэй тохирч байна

хүний зам эсвэл явган хүний зам дээр суурилуулсан.	тохирч байна. эсвэл харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөнийг зөвшөөрсөн явган хүний зам	
Даамын самбарт байрлуулсан, нэг чиглэлд хөдөлгөөнийг хориглосон таслагдсан боргоцой (бөмбөр) бүхий анхааруулах тэмдэг		
Нэг саад тотгорын өмнө суурилуулсан - тулгуур багана, тулгуур, сурталчилгааны байгууламж, худалдааны мухлаг, янз бүрийн жижиг архитектурын хэлбэрүүд, мод, аялалын чиглэлд байрлах гарцгүй газар.	Саад ба индикаторын хамгийн ойрын ирмэг хоорондын зай 0.3 м.Саадын хэлбэрийг харгалзан заагч хэлбэрийг авахыг зөвлөж байна.	Тэмдэглэгээ нь хүмүүсийн хөдөлгөөний гол чиглэлээс саад болох замыг хааж байх ёстой. Маршрут дээр байрлах бие даасан тулгуур, тавиур эсвэл модны их биений эргэн тойронд стандарт анхааруулах тэмдгүүдийн оронд 0.5 м-ээс багагүй зайд гадна болон дотоод диаметр хоорондын зайтай хавтгай модны их биений сараалж тавих, анхааруулах стандарт тэмдгийн оронд тасралтгүй дугуй хучилт ашиглахыг зөвшөөрнө. эсвэл дугуй тэмтрэх тэмдгийг зохион байгуулах.0.5-0.6 м-ийн гүнтэй ялгаатай тэмдэг
Шугаман хэв маягаар байрлуулсан таслагдсан боргоцой (бөмбөр) бүхий анхааруулах тэмдэг нь нэг чиглэлд болгоомжтой хөдөлгөөн хийх боломжийг олгодог.		
Нэг саад тотгорын өмнө суурилуулсан - тулгуур багана, тулгуур, сурталчилгааны байгууламж, худалдааны мухлаг, янз бүрийн жижиг архитектурын хэлбэрүүд, мод, аялалын чиглэлд байрлах гарцгүй газар.	Саад ба индикаторын хамгийн ойрын ирмэг хоорондын зай 0.3 м.Саадын хэлбэрийг харгалзан заагч хэлбэрийг авахыг зөвлөж байна.	Тэмдэглэгээ нь хүмүүсийн хөдөлгөөний гол чиглэлээс саад болох замыг хааж байх ёстой. Маршрут дээр байрлах бие даасан тулгуур, тавиур эсвэл модны их биений эргэн тойронд стандарт анхааруулах тэмдгүүдийн оронд 0.5 м-ээс багагүй зайд гадна болон дотоод диаметр хоорондын зайтай хавтгай модны их биений сараалж тавих, анхааруулах стандарт тэмдгийн оронд тасралтгүй дугуй хучилт ашиглахыг зөвшөөрнө. эсвэл

		дугуй тэмтрэх тэмдгийг зохион байгуулах.0.5-0.6 м-ийн гүнтэй ялгаатай тэмдэг
Шугаман хэв маягаар байрлуулсан таслагдсан боргоцой (бөмбөр) бүхий анхааруулах тэмдэг нь нэг чиглэлд болгоомжтой хөдөлгөөн хийх боломжийг олгодог.		
Шатны урд, бие даасан алхам эсвэл бүлгүүдийн шатаар суурилуулсан	Эхний алхамын эхлэл ба түүнд хамгийн ойр байрлах заагчийн ирмэг хоорондын зай 0.3 м байна. Хэрэв дээд талын тавцан дээрх гишгүүрийг бүтцийн хувьд зааж өгсөн бол анхааруулах тэмдэг нь түүний хэмжээнээс үл хамааран дэвслэхээс шууд эхлэх ёстой. Тэмдгийн өргөн нь харааны бэрхшээлтэй хүмүүст шилжихийг зөвшөөрдөг шатны (шат) хэсгийн өргөнтэй тохирч байна.	Хэрэв шат нь хэд хэдэн нислэгийг багтаасан бол анхааруулах тэмдгийг зөвхөн дээд нислэгийн дээд шатны урд, доод нислэгийн доод шатны урд талд байрлуулна.
Аялал жуулчлалын чиглэлд урд талд байрлах орох (гарц) бүлэг, хаалганы өмнө суурилуулсан	Гулгадаг хаалганы навчнаас индикаторын хамгийн ойрын ирмэг хүртэлх зай нь 0.3 м байна. Савлуур хаалганы навчнаас (хаалттай төлөвт) индикаторын хамгийн ойрын ирмэг хүртэлх зай нь хаалгыг зорчих чиглэл рүү онгойлгож байгаа бол хаалганы навчны өргөнтэй тэнцүү байх ёстой бөгөөд хэрэв хаалга нь 0.3 м-тэй тэнцүү байх ёстой. аяллын чиглэлд нээгдэнэ. Заагчийн өргөн нь хаалганы навчны өргөнтэй тохирч байх ёстой	

Урсдаг шат (аялагч)-ийн өмнө байрлуулах	Хөдөлгөөнт туузны эхлэлээс индикаторын хамгийн ойрын ирмэг хүртэлх зай нь 0.3 м байна.Заагчийн өргөн нь хөдөлж буй туузны өргөнтэй тохирч байх ёстой.	Энэ нь цахилгаан шатны (траволатор) хөдлөх хэсэгт орохоос өмнө стандарт металл тусламжийн байгууламж байхгүй тохиолдолд суурилуулсан болно.
Зааварчилгаа - янз бүрийн зориулалттай анхаарал татахуйц талбар (зөвхөн хүйтэн хуванцар технологийг ашиглах үед ашигладаг, хадны өндөр - гадаргуугийн чанараас хамааран 3-аас 5 мм хүртэл)		
Шугаман дараалаар байрлуулсан таслагдсан боргоцой (бөмбөр) бүхий "Шийдвэрийн талбар (анхаарлын талбар)" заагч		
Энэ нь тэмтрэлтээр тэмдэглэгдсэн замын эхлэл ба төгсгөлийн цэгүүд (газарууд), тэдгээрийн огтлолцол, түүнчлэн нэг замын нөгөөтэй уулзварыг зааж өгөхөөр зохион байгуулагдсан.	Энэ нь дагах ёстой мэдрэгчтэй зам, чиглэлийн хамгийн чухал элемент юм. 0.6 м-ийн талтай дөрвөлжин хэлбэрээр хийсэн	Зөвхөн чиглүүлэх тэмдгүүдтэй хамт хэрэглэж болно. Чиглэлийн үзүүлэлтүүд нь "Анхаарлын талбар" заагчтай хажуу тийшээ (90±10)° өнцгөөр таарч байх ёстой. Дөрвөлжин хэлбэрийн тэмдгийн тал бүрээс зөвхөн нэг чиглэлийн тэмдэг гарч болно. "Үйлчилгээ (мэдээлэл) хүлээх буюу хүлээн авах талбар" гэсэн есөн уртааш зэрэгцээ судлууд (хүртэлх зурвасын өргөн 30 мм, зураас хоорондын зай 30 мм) гэсэн тэмдэг тавина.
"Үйлчилгээг хүлээх буюу хүлээн авах талбар (мэдээлэл)" гэсэн есөн уртааш параллель судалтай (мэртэх зурвасын өргөн 30 мм, зураас хоорондын зай 30 мм)		
Микроавтобус эсвэл таксинд суух газрыг зааж өгөхөөр зохион байгуулдаг	Тэмдгийн өргөн нь зогсох павильоны урд талын урттай тохирч, тал бүр дээр 0.8 м-ээр нэмэгддэг. Хэрэв павильон байхгүй бол тэмдгийн өргөн нь 2.0 м-ээс багагүй байх ёстой	Тэмдэглэгээ нь замын зорчих хэсэгтэй зэрэгцэж, зогсох хэсгийг замын хөдөлгөөнөөс тусгаарлах хашлагатай зэргэлдээ байрладаг
Үйлчилгээ (мэдээлэл) хүлээн авах газрыг зааж өгөхөөр зохион байгуулсан	Заагчийн өргөн нь - үйлчилгээ (мэдээлэл) хүлээн авах газрын урд талын талбайн өргөнтэй тохирч байх ёстой: кассын цонх, мэдээлэл,	

	лавлагааны тавиур, мэдрэгчтэй хэлхээний байршил гэх мэт. Тэмдгийн хамгийн бага зөвшөөрөгдөх өргөн нь 1 м байна. Тоолуурын ирмэгийг газар эсвэл шалны гадаргуу дээрх проекцоос хүрэлцэх диаграммыг байрлуулсан хананаас хүрэлцэх заагчийн хамгийн ойрын хил хүртэлх зай нь 0.3 м байна.	
Мэдрэхүйгээр тэмдэглэсэн чиглэл, замыг дагах эсвэл тойрч гарах замыг зохион байгуулахад ашигладаг чиглэлийн тэмдэг (зөвхөн хүйтэн хуванцар технологийг ашиглах үед ашигладаг; хадны өндөр нь гадаргуугийн чанараас хамааран 3-аас 5 мм-ийн хооронд, хүрэлцэх зурвасын өргөн нь 30 байна. мм, судал хоорондын зай 30 мм)		
Гурван уртааш параллель судалтай чиглэлийн заагч		
Эсрэг чиглэлд аюулгүй замын хэсгүүдийг тэмтрэлтээр тэмдэглэхэд ашигладаг	Энэ нь "Анхаарлын талбар" тэмдэг, түүнчлэн тэдгээрийн дундуур болгоомжтой шилжих боломжийг олгодог анхааруулах тэмдгүүдийг ашиглах боломжтой хоёр төгсгөлийн цэг эсвэл завсрын цэгүүдийн хооронд ашиглагддаг (зохицуулагдсан).	Тэмдгийн хоёр талд харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийг тэмдгийн дагуу хоёр эсрэг чиглэлд шилжүүлэхэд 0.8 м-ээс багагүй зайтай байх ёстой.
Цаашдын хөдөлгөөний боломжит чиглэлийг тэмтрэлтээр илэрхийлэхэд ашигладаг	Үүнийг хажуу тийшээ (90±10) ° өнцгөөр "Анхаарлын талбар" тэмдгээс ялгарах 0.6 м урт сегмент хэлбэрээр гүйцэтгэнэ.	"Анхаарлын талбар" тэмдгийн талбайн тал бүрээс тал бүрээс (тэмдгийн дундаас) боломжит хөдөлгөөний чиглэлийн зөвхөн нэг сегмент гарч ирж болно.
Тус бүрдээ гурван уртааш судалтай хоёр бүлэгтэй чиглэлийн заагч (туузны бүлгүүдийн хоорондох зай - 0.3 м)		
Нэг чиглэлд аюулгүй замын хэсгүүдийг тэмтрэлтээр тэмдэглэхэд ашигладаг	Хоёр төгсгөлийн цэг эсвэл завсрын цэгүүдийн хооронд ашиглагддаг бөгөөд үүнд "Анхаарлын талбар" тэмдэг,	Тэмдгийг хана болон бусад байгууламжаас дор хаяж 0.6 м зайд байрлуулах ёстой.

	түүнчлэн тэдгээрээр болгоомжтой шилжихийг зөвшөөрдөг анхааруулах тэмдэг орно.	Харааны бэрхшээлтэй хүмүүсийн аюулгүй хөдөлгөөнийг хоёр бүлгийн уртааш туузны хоорондох тэмдэг дотор хангадаг
Зургаан уртааш зэрэгцээ судлууд бүхий "Аюултай (аюултай) объектын эгнээг тойрч гарах" чиглэлийн тэмдэг		
Нийтийн тээврийн зогсоол дээр павильоны гаднах хил хязгаарыг (хана) тэмдэглэхээр зохион байгуулдаг	Асарын хана ба түүнд хамгийн ойр байгаа тэмдгийн ирмэг хоорондын зай 0,5 м байна.Асарын арын хана дагуух тэмдгийн урт нь хананы урттай тохирч, асрын тал тус бүрээр 0,83 м-ээр нэмэгджээ. Павильоны хажуугийн ханын дагуух тэмдгийн урт нь хажуугийн хананы урттай тохирч, 0.5 м-ээр нэмэгдсэн (асарны арын хананы дагуух тэмдэгтэй залгах хүртэл)	Мэдрэхүйн заагчийн дагуу хөдөлгөөн хийхийг зөвшөөрдөг боловч хөндлөн гарахыг хориглоно. Тэмдэглэгээ нь павильон болон түүний хэсгүүдийн задгай талуудын дагуу байрладаггүй
Платформын ирмэгийн өмнө байрлуулна	Тавцангийн ирмэг ба заагчийн хамгийн ойрын ирмэг хоорондын зай 0.75 м байна	Тэмдгийг хөндлөн гарах нь зөвхөн тавцан дээр зогсож байгаа тээврийн хэрэгсэл байгаа тохиолдолд л боломжтой
Усан сангийн хашаагүй эргийн урд байрлуулна	Далайн эргийн уналтын шугам ба индикаторын хамгийн ойрын ирмэгийн хоорондох зай нь дор хаяж 0.3 м байна.	Зам заагчийг хөндлөн гарахыг хориглоно
Барилгын хана эсвэл цухуйсан хэсэг эсвэл хавсралт бүхий хашааны өмнө байрлуулна	Газар дээрх цухуйсан хэсэг эсвэл хавсралтын проекц ба заагчийн хамгийн ойрын ирмэг хоорондын зай 0.1 м байна.	Зам заагчийг хөндлөн гарахыг хориглоно

Долоо. БАРИЛГА, БАЙГУУЛАМЖ

7.1.Ерөнхий шаардлага

7.1.1.Орон сууц, олон нийт, үйлдвэрийн болон тээврийн барилга, байгууламжийн дотор, гадна орон зайн төлөвлөлтөд тэргэнцэр болон бусад туслах тоноглол ашиглах хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний шаардлагыг тооцон зураг төслийг боловсруулна.

7.1.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, өндөр настанд зориулсан орон сууцны барилга, үйлдвэрийн барилгын өрөө тасалгаа нь галд тэсвэрлэлтийн зэрэг 2-оос доошгүй байхаар тооцож зураг төслийг боловсруулна. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, өндөр настанд зориулсан орон сууцны давхар 3-аас дээшгүй, харин хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд үйлчлэх байгууллагын барилга 2-оос дээшгүй давхартай байхаар төлөвлөнө.

7.1.3.Олон нийтийн зориулалттай барилга байгууламж, нийтийн байрны зураг төслийг боловсруулахад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан өрөө, байрыг нийт барилгын багтаамжийн 2 %, сувилал болон амралт, аялал жуулчлалын байгууллагад 3 %-иас доошгүй байхаар тооцож төлөвлөнө.

7.1.4.Спортын болон үзвэрийн барилга, байгууламжид индэрийн болон заалны үзэгчдийн суудлын тоог тэргэнцэртэй иргэнд зориулан 300 суудал тутамд 1 суудал байхаар тооцно. 1000 хүртэлх суудлын багтаамжтай зааланд 4-өөс доошгүй суудлыг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд, харин 1000-аас дээш суудлын багтаамжтай бол 20 суудал түүнчлэн 1000-аас дээш 100 суудал тутамд 1% нэмж төлөвлөнө.

7.1.5.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан хүлээлгийн болон уулзалтын тасалгааг хонгилын хэсэгт төлөвлөж болох ба багтаамж нь 30 хүнээс илүүгүй байна. Харааны болон хөгжлийн бэрхшээлтэй сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд зориулсан барилгад байнга байх зориулалттай өрөөнөөс мухар хонгил руу гарах хаалга төлөвлөхгүй.

7.1.6.Тэргэнцэр, бусад хэрэгсэл ашиглах ганц бие болон гэр бүлтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн байр, тэдэнд зориулсан тусгай барилга байгууламж, нийтийн байрны доторх орон сууцны хэсэг, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан байртай зочид буудлын өрөө ба сувилалын өрөө тасалгааг 1-р давхарт төлөвлөнө.

7.1.7.Тэргэнцэр ашиглах иргэний байрны 1-р давхарт байх тагтнаас ногоон байгууламж руу шууд гарах гарц, налуу зам эсвэл өргүүр төлөвлөж болно.

7.1.8.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн байрны гал зуухны талбай 9м2-аас багагүй, өргөн нь 2,2 м-ээс багагүй байх ёстой.

7.1.9.Орон сууцны барилгад амьдардаг тэргэнцэртэй иргэнд зориулан тэргэнцэр хадгалах тасалгаа, жижиг агуулах төлөвлөнө.

7.1.10.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний амьдрах орон сууцны өрөөнд багаж хэрэгсэл, материал болон эдлэл хадгалахад зориулсан жижиг агуулахыг төлөвлөж болно. Уг агуулахын талбай нь 4 м2-аас багагүй байна.

7.1.11.Орон сууцны барилга дотор нэмж эсвэл өргөтгөж барьсан хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настанд үйлчлэх соёл-ахуйн, эрүүл мэндийн үйлчилгээний байгууллагыг 2-оос доош давхарт төлөвлөх ёстой.

7.1.12.Эрүүл мэндийн үйлчилгээний байгууллага, спортын зориулалттай барилга, байгууламжид эмчийн өрөө 16 м2-аас багагүй, иллэгийн ортой өрөө тус бүр 16 м2-аас багагүй, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан хувцас солих өрөөг 6 м2-аас багагүй талбайтай байхаар тооцно.

7.1.13.Нийтийн барилга, байгууламжийн үүдний танхим болон хувцасны өлгүүрийн талбайг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн, тэднийг дагаж яваа асран хамгаалагчдын талбайг хамтатган 0.5 м2-аас багагүй байхаар тооцно.

7.1.14.Тусгай зориулалттай орон сууцны барилгын болон нийгмийн үйлчилгээний төвийн зураг төслийг 1.4 м-ээс багагүй гүнтэй тагттай байхаар төлөвлөнө.

7.1.15. Үзвэрийн танхимд сонсголын болон харааны бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан тусгай сонсголын аппаратаар тоноглогдсон 3-аас доошгүй үзэгчийн суудлыг 1-3-р эгнээнд төлөвлөнө. Тэргэнцэртэй иргэдийн суудлыг 1 эгнээнд 3-аас илүүгүй байрлуулна.

7.1.16. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настныг задгай, ил төмөр шатаар нүүлгэн шилжүүлж болохгүй.

7.2. Спортын зориулалттай барилга, байгууламж

7.2.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан биеийн тамир-эрүүлжүүлэх дасгал сургууль хийх заал тасалгааг өөр зориулалттай барилгын дотор оруулж эсвэл нийлүүлж барьсан спортын заал, тусдаа байгаа барилгын бүтцэд оруулж төлөвлөж болно. Хараагаа бүрэн буюу хагас алдсан иргэний дасгал сургуулийг дуу авианы тусгаарлалт (дуу тусгаарлагчгүй) хангахгүй хаалт, хамар ханатай тусгаар талбай, бүс олон секцтэй заалуудад хийхийг хориглоно. Эдгээр иргэдэд зориулсан биеийн тамирын заалыг дуу шингээдэг таазтай, хананд шалнаас 2 м-ээс багагүй өндөрт хамгаалалтын зөөлөн бүрээс хийж ханын дагуу чиглэлд бариул тогтооно.

7.2.2.Үзэгчдийн суудал талаас гүйлтийн замын дагуу өргөнөөрөө 1 м-ээс багагүй аюулгүйн зурвас, харин түүний цаана тэргэнцэртэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг байрлуулах 3 м-ээс багагүй өргөнтэй чөлөөтэй хэсэг байхаар төлөвлөнө.

7.2.3.Тэргэнцэртэй болон бусад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний дасгал сургууль хийх талбай, бүсийн эргэн тойрон 2 м-ээс багагүй өргөнтэй, тоглолтын талбайн богино талаар 3 м-ээс багагүй өргөнтэй аюулгүйн зурвас тогтооно. Одон бөмбөгийн талбар дээр талбайн дагуу 4 м хүртэл, богино талын дагуу 6 м хүртэл аюулгүйн бүсийг нэмэгдүүлнэ.

7.2.4.Хэрэв гүйлтийн зам үзэгчийн суудлаас хаалтаар тусгаарлагдсан байвал хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулж хоорондоо 100 м-с багагүй зайтай гарц, зам төлөвлөнө.

7.2.5.Харааны бэрхшээлтэй болон сул хараатай тамирчны явах чиг баримжаа болон аюулгүй байдлыг хангаж өгөхийн тулд:

- хөдөлгөөний чиглэл чиг баримжаа өгөх зориулалтаар дуу авиа бүхий гэрэлт цамхагийг ашиглах;

- тоглолтын талбайн периметрээр (эргэн тойронд) өргөнөөрөө 1.5 м-ээс багагүй чиг баримжааны зурвас, түүнтэй нийлүүлж өргөнөөрөө 2.5 м-ээс багагүй аюулгүйн зурвас тогтоох;

- гүйлтийн эсвэл харайх замын дагуу өргөнөөрөө 2 м-ээс багагүй чиг баримжааны зурвас тогтоох;

- гүйлтийн зам дээр хөдөлгөөний дагуу чиглэлд 5 м-ээс багагүй урттай гарааны бүс болон 25 м-ээс багагүй урттай барианы бүсийг урьдчилан тогтооно;

- хиймэл усан сан, усанд орох онгоцны эргэн тойрон өргөнөөрөө 1.2 м-ээс багагүй чиг баримжааны зурвас байрлуулна;

- чиг баримжааны зурвас болон гүйлтийн замын эргэлтүүд, гараа барианы бүс, үсрэхэд түлхэлт авах талбай зэргийг тод өнгөтэй онцлог гадаргуугаар ялгана.

7.2.6.Харааны бэрхшээлтэй болон сул хараатай иргэний дасгал сургуульд зориулагдсан задгай талбай, байгууламж бүхий бүсийг дуу шуугианаас хамгаалахдаа зуны улиралд нийлбэр тооцооны дагуу 3дБ-ээс доошгүй түвшинд барьж чадах ногоон байгууламж төлөвлөнө.

7.2.7.Халуун усны ууранд орох өрөө (саун)-г тусдаа байгаа барилга дотор эсвэл галд тэсвэрлэлтийн зэрэг 2-оос багагүй барилгын нэгдүгээр давхарт байрлахаар өрөө тасалгааг нь төлөвлөж галын аюулын эрсэг нормын шаардлагуудыг баримтлах ёстой.

7.3. Усан сан

7.3.1.Усан сангийн эргэн тойронд доорх хэмжээнээс багагүй өргөнтэй тойруу замыг төлөвлөнө:

- задгай /ил/ усан сангийн хувьд - 2.5 м;

- заалан доторх усан сангийн хувьд - 2 м.

Гарааны тавцан болон хувцас солих өрөөнөөс усан сан руу орох хаалгатай хэсгийн замын өргөн 3.5 м-ээс доошгүй байх.

7.3.2.Усан сангийн заалын ханын дагуу, хувцас солих өрөө ба шүршүүрийн өрөөнөөс заал руу орох хаалганы хэсэгт шалнаас 0.9-1.2 м-т, харин хүүхдэд зориулсан усан сангийн зааланд шалнаас 0.5 м өндөрт хана дагуулан хөндлөн бариул суурилуулна.

7.3.3.Ил (задгай) усан сангийн тойруу замын дагуу бариултай, 1 м-ээс доошгүй өндөртэй хашлага байхаар төлөвлөнө.

7.3.4.Усан сангийн гүехэн хэсэгт ус руу буухад зориулсан өргөнөөрөө 0,9 м-ээс багагүй, гишгүүр нь 0.3 м-ээс багагүй өргөнтэй, гишгүүрийн өндөр нь 0.14 м-ээс илүүгүй шат суурилуулах хэрэгтэй. Шат нь хөдөлгөөнгүй бариултай байна.

7.3.5.Хүүхдүүдэд зориулсан усан сангийн усанд орох онгоцны хэмжээ нь доорх хэмжээнээс багагүй байх ёстой:

- сургуулийн өмнөх байгууллага, дотуур байранд - 3х7 м;
- дотуур байртай сургуульд - 6х12.5 м.
- Усан сангийн гүнийг усны түвшин солигдохоор тооцоно:
- сургуулийн өмнөх насны хүүхдүүдэд 0.6 м-0.8 м;
- сургуулийн насны хүүхдүүдэд 0.8 м-1.05 м;
- дотуур байрны хүүхдүүдэд 0.25 м-0.5 м.

7.3.6.Тулгуур эрхтэний хөдөлгөөний бэрхшээлтэй иргэнийг ус руу буулгах болон уснаас гаргахдаа усны жижиг онгоц юм уу тусгай өргөгчийг ашиглана.

7.4. Туслах өрөө, тасалгаа

7.4.1.Хичээллэж буй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан хувцас солих өрөөнд дараах орон зайг урьдчилан төлөвлөнө:

- тэргэнцрүүдийг хадгалах байр;
- хувцас солиход зориулсан тэргэнцэртэй 3 хүний дунд 1 өрөөг тус бүр 4 м2-ээс багагүй талбайтай байхаар тооцно;
- таяг болон хиймэл эрхтэн /протез/ хадгалах;
- хүн бүрт зориулж 2-оос цөөнгүй шүүгээг 1.7 м-ээс илүүгүй өндөртэй төлөвлөнө.
- Хувцасны өрөөнд урт нь 3 м, өргөн нь 0.7 м-ээс багагүй, 0.5 м-ээс илүүгүй өндөртэй урт сандал, тэргэнцэртэйгээ сандалд ойртоход нь зориулж сандлын эргэн тойрны орчинг чөлөөтэй байлгана. Тухайн заасан урт сандлыг суурилуулах боломжгүй тохиолдолд аль нэг хананы дагуу 0.6 м-ээс доошгүй өргөнтэй урт сандлыг байршуулна.

7.4.2.Тэргэнцэртэй иргэн болон тэдгээрийг дагалдаж яваа иргэнд зориулсан хувцас солих өрөө нь тус бүр 14 м2 талбайтай 2 давхарласан 3 ш хувцасны шүүгээ, тус тусын шүршүүр, бие засах өрөөтэй 2-оос цөөнгүй блок байхаар урьдчилан тооцож зураг төсөлд тусгана. Спортын барилга, байгууламж нь 35 тэргэнцэртэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг нэвтрүүлэх чадамжтай гэж тооцвол дээрх блок 4-өөс цөөнгүй байх ёстой.

7.4.3.Тэргэнцэртэй иргэдийн тус бүрийн хувцас хадгалах шүүгээг доод хэсэгт байрлуулах нь зохимжтой. Гэрийн хувцсыг ил өлгөх тохиолдолд өлгүүрийг шалнаас 1.3 м-ээс илүүгүй өндөрт тогтооно.

7.4.4.Хувцас солих өрөөнөөс усан сан руу явах замд буй хөл угаалгын хэсгээр тэргэнцэртэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн дайрч өнгөрөх боломжийг бодолцон төлөвлөлт хийнэ.

7.4.5.Хичээллэж буй тэргэнцэртэй иргэн бүрт хувцасны өрөөнд 0.4 м2; саунд 20 м2-аас доошгүй талбайтай амралтын өрөө байхаар тооцно.

Найм. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭДЭД ЗОРИУЛСАН ТУСГАЙ ЗОРИУЛАЛТЫН БАРИЛГА, БАЙГУУЛАМЖ

8.1. Орон сууцны барилга

8.1.1.Тусгай зориулалттай орон сууцны барилгын 1 бүлэгт 25 хүнээс ихгүй багтаамжтай сууц төлөвлөнө.

8.1.2.Орон сууцны барилгуудад хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настанд зориулсан соёл-ахуйн болон эрүүл мэндийн үйлчилгээний өрөө, тасалгааг төлөвлөнө. Орон сууцны барилгын цогцолборт эрүүл мэндийн, нийгмийн ба мэргэжлийн сэргээн засалтын мэргэшсэн төв болон уг байгууллагуудад зориулсан сургалт-үйлдвэрлэлийн зориулалттай өрөө тасалгааг блокчилж нэгтгэх эсвэл орон сууцны барилгын дотор нь багтааж юм уу тусдаа барилгад төлөвлөн орон сууцны барилгын халаалтын системд холбож болно.

8.1.3.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настанд үйлчлэхэд зориулж дотуур байр, орон сууцны хэсэг бүрт доорх өрөө тасалгааг заагдсан талбайн хэмжээнээс багагүй байхаар төлөвлөнө. Үүнд:

- Угаалгын өрөө - 12;
- Бие засах өрөө - 4.5;
- Шүршүүртэй бүхээг - 3 (хувцас солих хэсгийн хамт);
- Ариун цэврийн өрөө - 16;
- Аж ахуй хэрэглээнд зориулсан цэвэр болон бохир цагаан хэрэглэлийн агуулах өрөө 12 м2 байна.

Үүнээс гадна сууцны бүтцэд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настанд зориулсан өөрөө өөртөө үйлчлэх боломжтой нийтийн өрөөг тооцож төлөвлөнө. Уг өрөөний талбайг 1 хүнд 1.2 м2-аас багагүй мөн буфет-гал зуухны өрөөний талбайг 1 хүнд 0.6 м2-аас багагүй байхаар тооцно.

8.1.4.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэн болон өндөр настанд зориулсан дотуур байранд 4 м2-аас доошгүй талбайтай өрөөг эмнэлгийн дугуйтай дамнуурга, тэргэнцрийг хадгалахад зориулж төлөвлөнө.

8.1.5.Сэтгэцийн өвчтэй хүнд зориулсан дотуур байранд дараах тасгийг төлөвлөнө. Өвчтөнг чөлөөтэй байлган ажиглаж сэргээн засах эмчилгээ болон хэвтрийн байдалд байнгын асран сувилж сэргээх засах чиглэлийн тасгуудад байна.

8.1.6.Сэтгэл мэдрэлийн эмчилгээний тусгаар барилгын хооллох өрөөний дэргэд нэг суудалд 0.25 м2-аас багагүй хэмжээтэй талбай оногдохоор тооцож хувцасны өлгүүр бүхий хөлийн өрөөг төлөвлөнө.

8.1.7.Орон сууцны өрөө тасалгааг тусгаарласан болон хонгилын хана, шатахад хялбар материал хадгалах, дахин боловсруулах агуулахтай холбогдсон дадлагын өрөөний хана, хамар хананд галын аюулын эсрэг 2 дугаар төрлийн хаалга төлөвлөнө.

8.2. Олон нийтийн үйлчилгээний төв

8.2.1.Нийгмийн үйлчилгээний нутаг дэвсгэрийн төв нь үндсэн хоёр төрөл байна. Өндөр настай болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан дотуур байранд өдрийн цагаар гэрийн үйлчилгээ үзүүлэх нэгдсэн төв, тасгуудыг төлөвлөх эсвэл мэргэжлийн төрөлжсөн байгууллагууд (эрүүл мэнд, нийгэм, мэргэжлийн сэргээн засалт)-ын тасаг, хэсэг албаны салбарыг нэгтгэсэн бүс нутгийн төв байж болно.

8.2.2.Нийгмийн үйлчилгээний бүс нутгийн бие даасан төв түүний салбаруудад орон сууцны зориулалтаар баригдсан байранд амьдарч буй өндөр настан, хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний 30-аас багагүй хувь нь нийгмийн бүрэн үйлчилгээнд хамрагдахаар тооцож төлөвлөлт хийнэ.

8.2.3.Нийгмийн үйлчилгээний бүс нутгийн төвд, нийтийн орон сууцанд ерөнхий эмчилгээний болон бүртгэл мэдээлэл лавлагааны зориулалттай доорх өрөөнүүдийг заагдсан талбайгаас багагүй байхаар төлөвлөнө.

- хоёр төрлийн үйл ажиллагааны зориулалттай өрөө, (тус бүр) - 12 м2-аас багагүй;
- ороох боох материалын өрөө - 22 м2-аас;
- кабинет гурвыг төлөвлөнө (тус бүр) - 18 м2-аас;
- лабораторийн өрөө - 14 м2-аас (нийт талбай);
- хоёр өрөө, (тус бүр) - 12 м2-аас (хиймэл эрхтэний хэв авах, тааруулах тоноглол мөн цэвэр, бохир цагаан хэрэглэлүүдийг хадгалах тусгай шүүгээ, жижиг агуулах)

8.2.4.Сургалт үйлдвэрлэлийн анги болон ур чадварын дадал олгох байрыг өндөр настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний байнга зорчих хэсэг, галын аюулгүйн шаардлага, байруудын байршсан чиглэл зэргийг харгалзан тус тусад нь блокчлох юм уу эсвэл нэг эгнээнд байршуулна.

8.2.5.Өдрийн цагаар ашиглах зориулалттай дор дурдсан өрөөнүүд заагдсан талбайн хэмжээнээс багагүй байна:

- хувцасны өлгүүрийн өрөө - 15 м2-аас;
- өндөр настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнийг хүлээж авах өрөө (тус бүр) - 36 м2-аас;
- өдөр амрах зориулалттай өрөө (тус бүр) - 16 м2-аас;

- гал тогоо, буфет - 9 м2-аас;

- шүршүүртэй хувцас солих өрөө.

8.2.6.Өндөр настан болон хөгжлийн бэрхшээлтэй нэг бүлэг иргэнд зориулсан өрөөний багтаамж 25 хүнээс илүүгүй багтахаар тооцож барилгын нэгдүгээр давхарт байхаар төлөвлөнө. Өдрийн цагаар үйлчлүүлэхэд зориулагдсан өрөөнүүдийг 2-оос дээш давхарт төлөвлөх бол цахилгаан шат төлөвлөнө.

8.2.7.Гэрийн үйлчилгээний тасаг болон төв хяналтын цэг, албан ажилтны өрөө, хүнсний бүтээгдэхүүн хадгалах зориулалтын жижиг агуулах болон цэвэр, бохир цагаан хэрэглэлд зориулсан шүүгээнүүдийг байрлуулахаар тооцно.

8.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг сэргээн засах байгууллага

8.3.1.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг сэргээн засах тусгай байгууллагыг хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний амьдарч буй газарт болон сувиллын байгууллагын харьяанд эмнэлгийн, нийгмийн, мэргэжлийн сэргээн засах төвийг төлөвлөх ёстой.

8.3.2.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний тусгай байгууллагуудын бүрэлдэхүүнд хиймэл эрхтэн ба тэргэнцэр засварлах ажлын байр, тэргэнцрүүдийг хадгалах өрөө, мэргэжлийн сэргээн засалтанд зориулсан өрөөг урьдчилан бэлтгэнэ.

Амьдрах өрөө нь сургалт үйлдвэрлэлийн зориулалттай өрөөнөөс галаас хамгаалах 3-р төрлийн хучилттай байна.

8.3.3.Тусгай зориулалттай төвийг төлөвлөхдөө эмнэлгийн, нийгмийн болон мэргэжлийн сэргээн засалтын зориулалттай байгууллагуудад үндсэн бүлэг өрөөнүүдийг төлөвлөх хэрэгтэй. Үүнд:

- биеийн тамирын дасгалаар эрүүлжүүлэхэд зориулсан өрөө;

- эмнэлгийн зориулалттай өрөө;

- ахуй-албаны зориулалттай өрөө.

8.3.4.Хөдөлгөөний эмчилгээгээр сэргээн засал хийх өрөөний бүлэгт дараах өрөө орно. Үүнд:

- биеийн хөдөлгөөний ерөнхий дасгал хийх, хөдөлгөөн эмчилгээ хийх, тоглоомын зориулалттай спортын танхим;

- дасгалжуулах заал;

- усан эмчилгээ болон гар заслын эмчилгээ;

- иллэг хийх танхим;

- ахуй заслын танхим;

- хэл заслын танхим;

- халуун ус-ууранд ороход зориулагдсан туслах өрөө тасалгаа бүхий усанд сэлэх усан санг урьдчилан тооцно.

8.3.5.Эмчилгээний зориулалттай өрөөний бүрэлдэхүүнд цахилгаан, гэрлэн эмчилгээний кабинет, дулаанаар эмчлэх кабинет, эмчийн кабинеттай эмчилгээний өрөө, сэтгэл зүй, дадал зуршлын эмчилгээний өрөө орно.

Цахилгаан ба гэрлэн эмчилгээний кабинетийн шал бүхэлдээ цахилгаан тусгаарлагч материалаар хийгдсэн байх ёстой. Кабинетийн ханын өнгөлгөө керамик хавтанцар бүхий материалаар хийгдсэн байж болохгүй.

8.3.6.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэнд зориулсан тусгай сувиллын газруудад нийтийн зориулалттай өрөөнөөс гадна сувиллын бүх төрөлд зориулсан дараах өрөө багтана. Үүнд: дурангийн кабинет, оношилгоо хийх бүрэлдэхүүнд ходоодны шүүс оношлох кабинет, булчингийн үйл ажиллагааг сэргээх болон ходоод гэдэсний эмчилгээний кабинет, физик эмчилгээний тасаг түүнчлэн нян судлал болон шавар эмчилгээ, бөөрний эмч нарын кабинетуудыг заавал төлөвлөнө.

8.3.7.Орон сууцны бүтцэд багтаан хөдөлгөөн засал хийх, явган явж сургах болон иллэг хийх өрөөг төлөвлөнө.

8.3.8.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан сувиллын газрын өрөөний талбай 1 хүнд 11 м2, 2 хүнд 16 м2-аас багагүй байна. Орон сууцны өрөөнд үүдний хэсгийн талбай ба ариун цэврийн өрөөний талбай 4.5 м2-аас багагүй байна.

8.3.9.Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг сэргээн засах кабинетыг барилга байгууламжийн нэгдүгээр давхарт төлөвлөнө. Хэрэв хоёроос дээш давхарт төлөвлөхөөр бол цахилгаан шат болон өргөх төхөөрөмжийг төлөвлөнө.

8.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн байгууллага

8.4.1.Хараа, сонсголын болон оюун ухаан, хэл ярианы бэрхшээлтэй, ортопедийн туслах хэрэгсэл хэрэглэдэг хүүхдэд үйлчлэх тусгай зориулалттай байгууллагын бүтцэд дараах бүлэг өрөө орно. Үүнд:

- хүүхдийн амьдрах өрөө;
- биеийн тамир, хөгжмийн ба тусгай хичээл заах өрөө;
- эмнэлгийн үйлчилгээ;
- хооллох газар;
- албаны болон аж ахуйн зориулалттай өрөө зэрэг болно

8.4.2.Сурагчдын дотуур байр, дотуур байртай сургуулийн барилгад сургалтын болон сургалт үйлдвэрлэлийн дадлагын өрөөг төлөвлөнө.

8.4.3.Хүүхдэд үйлчлэх тусгай байгууллагад цагаан хэрэглэл угаах өрөөг зайлшгүй төлөвлөнө. Угаалгын газрыг хоёр ээлжээр ажиллахаар тооцож 1 сурагчид өдөрт 1 кг-аас багагүй хуурай цагаан хэрэглэл, хэвтэрт байгаа сурагчид 2 кг-аас багагүй цагаан хэрэглэлээр хангах хүчин чадалтай байхаар тооцно.

8.5. Хүүхдийн амьдрах зориулалттай өрөө

8.5.1.Хүүхдүүдийн амьдрахад зориулсан бүлэг өрөө нь дараах бүтэцтэй байна. Үүнд:

- бүлгээрээ хамт байх өрөө - сургуулийн өмнөх насны хүүхдэд зориулсан;

- сурч амьдрах өрөө - сургуулийн бага насны хүүхдэд зориулсан;

- амьдрах сууцны өрөө - дунд болон ахлах ангийн сурагчдад зориулсан дотуур байртай сургуульд, дотуур байранд.

8.5.2.Амьдрах болон сурч амьдрах хэсэгт дараах өрөөнүүд багтах ба 1 сурагчид оногдох талбай доор зааснаас багагүй байна:

- унтлагын өрөө - 4 м2-аас багагүй;

- хүнд хэлбэрийн хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан сууцны өрөө - 6 м2-ээс багагүй;

- өдөр өнжүүлэх өрөө - 3 м2-аас багагүй;

- сурч амьдрах зориулалттай хэсгийн ангийн өрөө - 2 м2-аас багагүй;

- хувцасны өлгүүрийн өрөө - 1 м2-аас багагүй;

- оюун ухааны бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулсан буфет -0.5 м2-аас багагүй;

- эмчилгээ, эрүүл ахуйн өрөөнүүд - 1 м2-аас багагүй;

- хувцас хатаах өрөө - 0.35 м2-аас багагүй.

Хүүхдүүдийн хувийн эд зүйлсийг хадгалах жижиг агуулах бүхий жижүүр багшийн өрөө - 0.5 м2-аас багагүй.

Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн байгууллагын бүлэг өрөө тасалгааны хэмжээ бүтцийг “Олон нийт, иргэний барилга” БНбД /31-03-03/-ын шаардлагыг харгалзан тогтооно.

8.5.3.Дотуур байртай сургуулийн ахлах ангийн хүүхдүүдэд зориулж сууцны хэсэгт хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн дасгал сургууль хийх өрөөг 1 сурагчид 1.5 м2-аас багагүй талбай ноогдохоор тооцно. Нуруу нугас, тархины саажилттай хүүхдүүдэд зориулж 1 сурагчид 1.8 м2-аас багагүй талбайтай өрөөг нэмж төлөвлөнө.

8.6. Сургалт болон сургалт үйлдвэрлэлийн өрөө

8.6.1.Дотуур байртай сургуульд дараах өрөөг төлөвлөнө.

- Сургалтын кабинет

Талбайг нь сонсголын ба оюун ухааны хомсдолтой 1 сурагч тутамд 2.5 м2-аас багагүй, нуруу нугас, тархины саажилттай 1 хүүхдэд 3 м2-аас багагүй талбай ноогдохоор тооцож төлөвлөнө.

- Сургалтын лаборатори

Талбайн хэмжээ нь хараа ба оюун ухааны хомсдолтой сурагч тус бүрт 3 м2-аас багагүй тархи, нуруу нугасны саажилттай 1 сурагчид 3.5 м2-аас багагүй талбай ноогдохоор тооцно.

Харааны бэрхшээлтэй хүүхдүүдэд зориулсан баримал болон дүрс зургийн сургалтын кабинетын талбайн хэмжээ хүүхэд тус бүрт 4 м2-аас багагүй байна.

8.6.2.Сургалтын кабинет болон лабораторид лаборантын өрөө нь 18 м2-аас багагүй талбайтай байна.

8.6.3.Дунд болон бага насны сургуулийн хүүхдүүдэд зориулсан амралт, тоглоомын өрөөг хүүхэд тус бүрт 1.2 м2-аас багагүй талбай оногдохоор тооцож төлөвлөнө. Сургуулийн бага насны хүүхдэд зориулж сургалт-сууцны хэсэгт амралт тоглоомын өрөөг өдрийн цагаар ашиглахаар төлөвлөнө.

8.6.4.Сургалт үйлдвэрлэлийн дадлага, ажлын ур чадварын дадал олгох хэсэгт доорх өрөө, тасалгаа орно. Үүнд:

- сургуулийн бага насны хүүхдүүдэд зориулсан дадлагын газар. 1 ажлын байранд оногдох талбайн хэмжээгээр тодорхойлно. Тухайлбал, сонсголын болон оюун ухааны хомсдолтой хүүхдүүдэд 2 м2-аас, харааны болон нуруу нугас, тархины саажилттай хүүхдүүдэд 2.5 м2-аас багагүй талбай ноогдоно.

- ахлах болон дунд сургуулийн хүүхдүүдэд зориулсан дадлагын газар. Ажлын байрны талбайн хэмжээ оюун санааны болон сонсголын бэрхшээлтэй 1 хүүхдэд 5 м2-аас багагүй, харааны болон нуруу нугас, тархины саажилттай 1 хүүхдэд 5.5 м2-аас багагүй байна.

- хөдөлмөрлөх дадал олгоход зориулсан газар. Энэ нь ажил хөдөлмөр гүйцэтгэх технологийн шаардлагуудтай уялдуулан төлөвлөгдсөн ажил зохион байгуулагчийн кабинет, агуулахын өрөөнүүдтэй байна.

Дээр дурдсан өрөөнүүдийг (дадлагын газруудыг) тусгаар блокод нэгтгэн, дотуур байртай сургууль эсвэл асрамжийн байртай зэрэгцүүлэн байршуулж сургалтын ба сууцны өрөө тасалгаануудтай төвөггүй холбогдсон, эдэлбэр газар руу шууд гарах гарцтай төлөвлөнө.

8.6.5.Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн байгууллагад:

- 4-н бүлэг сууц бүрт эсвэл сургалт-сууц бүхий нэг хэсэгт хэл ярианы бэрхшээлтэй хүүхдэд зориулан 12 м2-аас багагүй талбайтай хэл заслын 1 танхим;

- хүүхдийн дадлагын сургалтанд зориулсан 24 м2-аас багагүй талбайтай өрөөг тус тус төлөвлөнө.

8.7. Биеийн тамир, дуу хөгжим, тусгай хичээлийн өрөө

8.7.1.Дотуур байртай сургуульд биеийн тамир, дуу хөгжим, айзам хэмнэлийн дасгалын заал, усан санг төлөвлөх ёстой.

8.7.2.Дотуур байр, сургуульд дугуйлан хичээллэх өрөө, кино гаргах тайзтай тусгай заал, номын сангийн өрөөг төлөвлөнө. Олон нийтийн заалын хэмжээг хүүхэд бүрт 0.8 м2-аас багагүй талбай оногдохоор тооцож нийт хүүхдийн 75%-ийг багтаахаар тооцно.

8.8. Эмнэлгийн сэргээн засалтын өрөө

8.8.1.Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн байгууллагад эмнэлгийн сэргээн засалтын үйлчилгээгээр хангахад зориулж эмчийн өрөө, хөдөлгөөн заслын өрөө, ахуй заслын өрөө, хэл заслын өрөө төлөвлөнө.

8.8.2.Дотуур байртай сургууль, асрамжийн байранд эмнэлгийн үйлчилгээний дараах өрөөг төлөвлөнө. Эдгээрт: эмч, зөвлөх эмчийн өрөө, хүлээн авах тасаг, тусгаарлах өрөө, ахлах сувилагчийн өрөө, дотрын кабинет, сэргээн засах эмчилгээний өрөө, ерөнхий эмчилгээний лаборатори, эмийн сан орно.

8.8.3.Тусгаарлах тасагт 30 хүүхэд багтахаар төлөвлөнө. Тусгаарлах хэсгийн өрөө болон тусгаарлагч өрөөг ариун цэвэр эрүүл ахуйн шаардлагаар барилгын 1-р давхарт тусдаа орцтой төлөвлөнө.

8.8.4.Тусгаарлах хэсгийн өрөөний багтаамж нь сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн байгууллагад 1 байранд 50 хүүхэд, дотуур байртай сургуульд 20 хүүхэд хүлээн авахаар тооцно. Тусгаарлах тасаг нь 1 сурагчид 6 м2-аас багагүй талбайтай 1-2 ортой төлөвлөнө. Сургуулийн өмнөх насны хүүхдийн байгууллагын эмнэлгийн өрөөг тусгаарлахдаа хонгилоос орох тусгай орцтой төлөвлөх ба уг орц тусгаарлах тасгуудын нэгтэй нь зэрэгцээ төлөвлөнө.

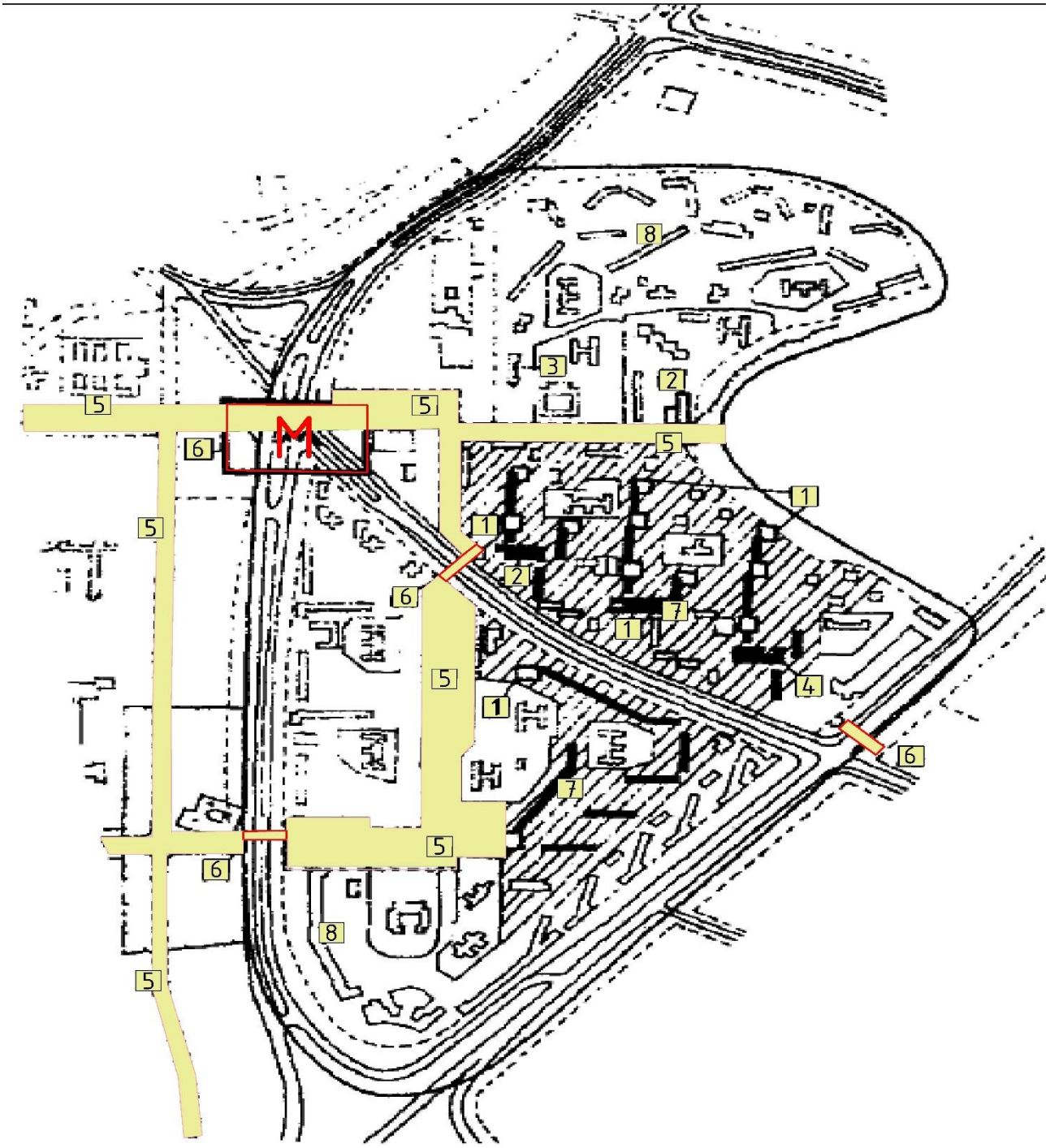
8.9. Хооллох байр

8.9.1.Сургууль ба асрамжийн хооллох байрны бүтцэд хүүхэд болон багш нарт зориулсан тус тусын хооллох заал, үйлдвэрлэлийн, захиргаа аж ахуй, агуулахын зориулалттай өрөө, тасалгаанууд орно.

8.9.2.Дотуур байртай сургуулийн хооллох зааланд нийт сурагчдын 70%-аас багагүйг хамрахаар тооцож, 1 суудлын талбайн хэмжээг харааны бэрхшээлтэй болон нуруу нугас, тархины саажилттай хүүхдэд 1.6 м2-аас багагүй, оюун ухаан, сонсголын бэрхшээлтэй хүүхдэд 1.3 м2-аас багагүй талбай оногдохоор тооцно. Дээрх хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдүүд нь зөвхөн бие дааж явах чадвартай тохиолдолд тэднийг нэг ээлжинд хооллохоор зохион байгуулж тооцох хэрэгтэй.

9.0. Хавсралт (зурагнууд)

Зураг 1. Нийтийн орон сууцны барилгажилтын одоо байгаа бүсэд хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд хүртээмжтэй орчныг бүрдүүлэх

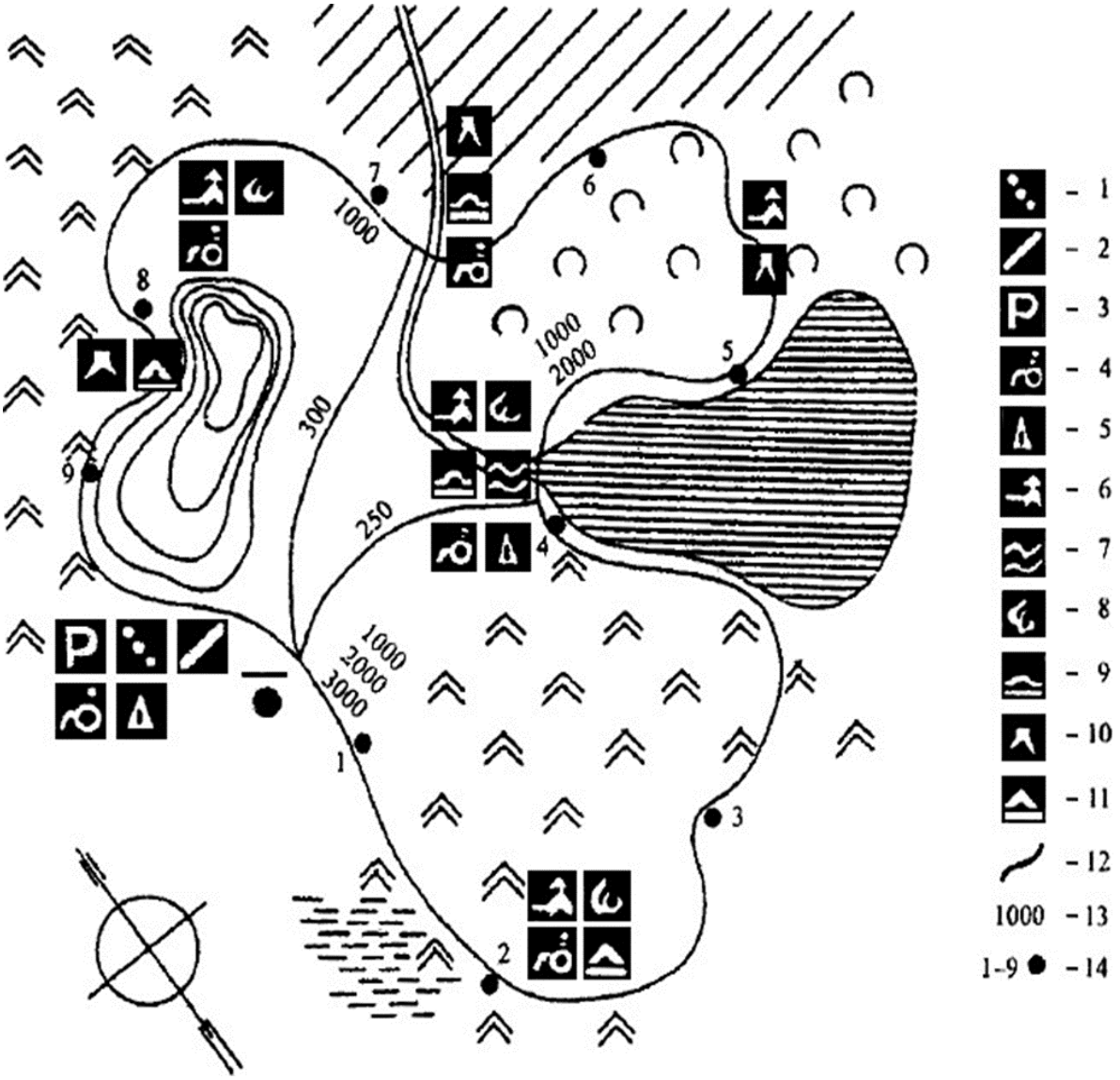

Тодорхойлолт

1 - хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан бүлэг орон сууц бүхий байшингууд; 2 - нийгмийн үйлчилгээний төвтэй хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан орон сууцны барилга; 3 - эмнэлэг; 4 - хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан ажлын байр, гарааш бүхий үйлчилгээний байгууллагуудын блок; 5 - явган хүний гудамж; 6 - тоноглогдсон гарцууд,

7- Одоо байгаа их засвар хийх ёстой барилгууд, 8- шинээр баригдаж байгаа барилгууд, 9- хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст хүртээмжтэй орчинг бүрдүүлэхийг харгалзан сэргээн босголтын тэргүүлэх бүс

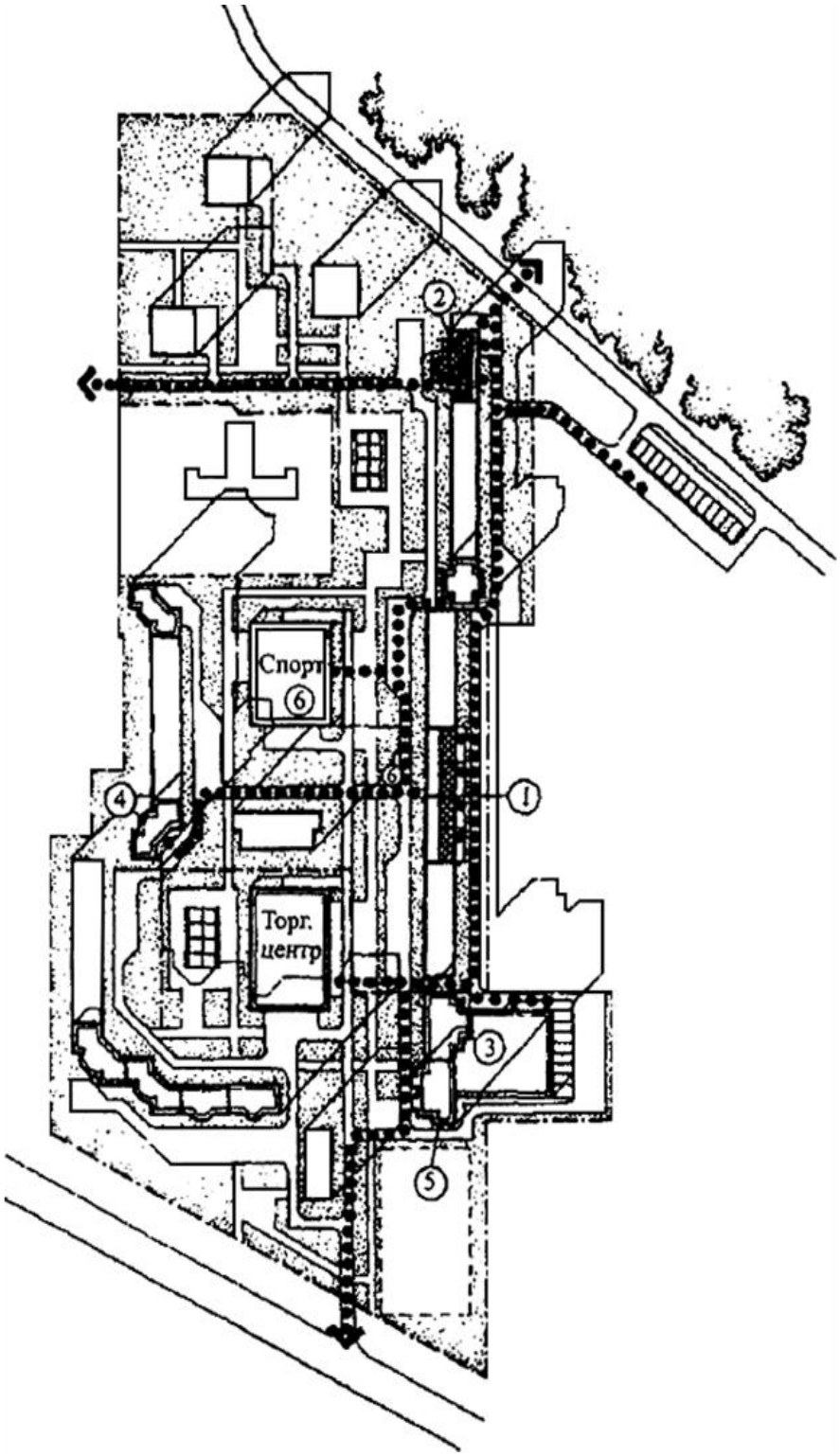
Зураг 2. Байгалийн зам зохион байгуулах схем

Тодорхойлолт

1 - хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан зам;
2 - мэдээлэл;
3 - зогсоол;
4 - хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүс;
5 - бие засах газар;
6 - амралтын газар;
7 - угаалгын өрөө;
8 - галын нүх;
9 - явган хүний гүүр;
10 - ажиглалтын тавцан;
11 - үзэх тавцан;
12 - зам;
13 - замын урт;
14 - зам дээрх тэмдэглэгээ

Зураг 3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хэрэгцээг харгалзан орон сууцны бүлгийн чиг үүрэг, төлөвлөлтийн зохион байгуулалт

Тодорхойлолт

1 - их засвар, шинэчлэлийн дараа орон сууцны нэгдүгээр давхарт хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан орон сууцны хороолол бүхий бүлэг орон сууц;

2 - арилжааны үндсэн дээр баригдсан барилга байгууламжид хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан дээд зэргийн орон сууц;

3 - хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан ажлын байр, гараж бүхий үйлчилгээний байгууллагуудын хөрвүүлсэн блок;

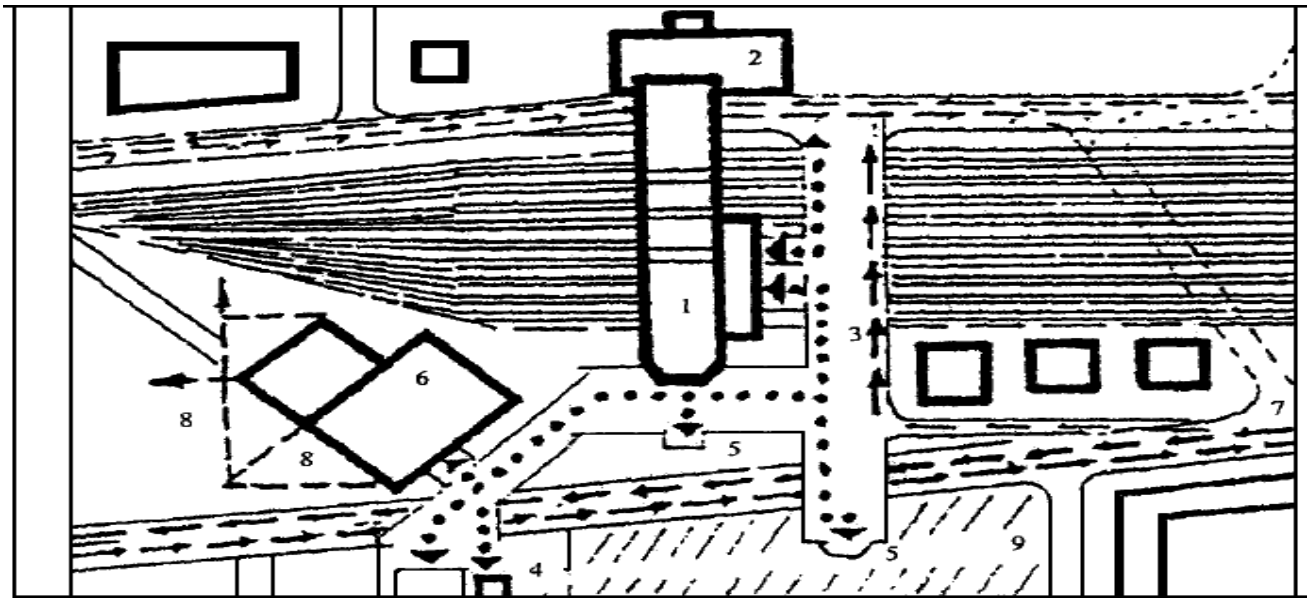
4 - баригдаж буй барилгын нэгдүгээр давхарт байрлах эрүүл мэндийн төв;

5 - баригдаж буй барилгын нэгдүгээр давхарт байрлах оффисууд;

6 - хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдэд зориулсан цогцолбор бүхий эрүүл мэндийн төв

Зураг 4 Төрөл бүрийн зориулалтаар өртөөний цогцолборт зорчигч тээврийн

хөдөлгөөнийг зохион байгуулах арга

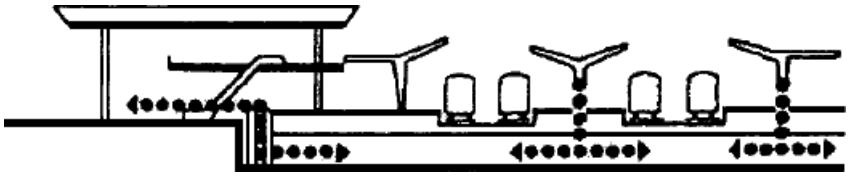

Тодорхойлолт
1 - төмөр замын буудал; *6 - оффис;*
2 - автобусны буудал; *7 - хотын хурдны зам;*
3 - дөрвөлжин гүүр; *8 - барилгын талбай;* *4 - метроны буудал;* *9 - авто зогсоол*
5 - босоо харилцаа холбоо (цахилгаан шат, өргөгч, урсдаг шат);

Явган зорчигч болон тээврийн хэрэгслийн уулзвар нэг түвшний шийдэл

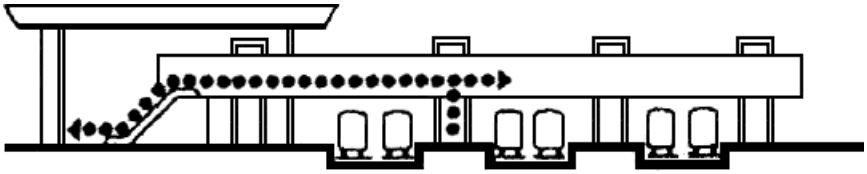

Явган зорчигч болон тээврийн хэрэгслийн уулзвар хоёр түвшний шийдэл

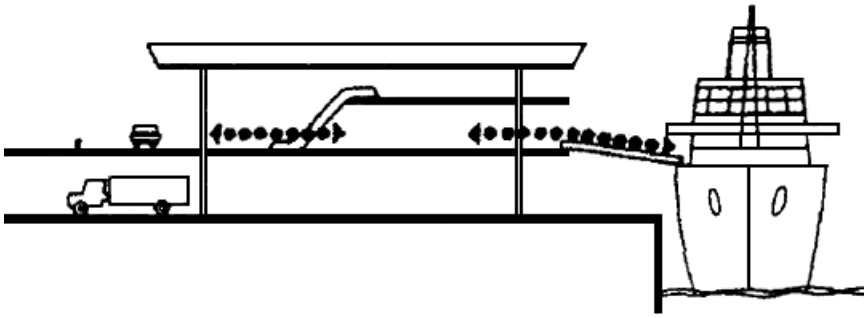
Тавцангийн доор явган хүний зам төлөвлөх

Тавцан дээрх явган хүний замыг төлөвлөх

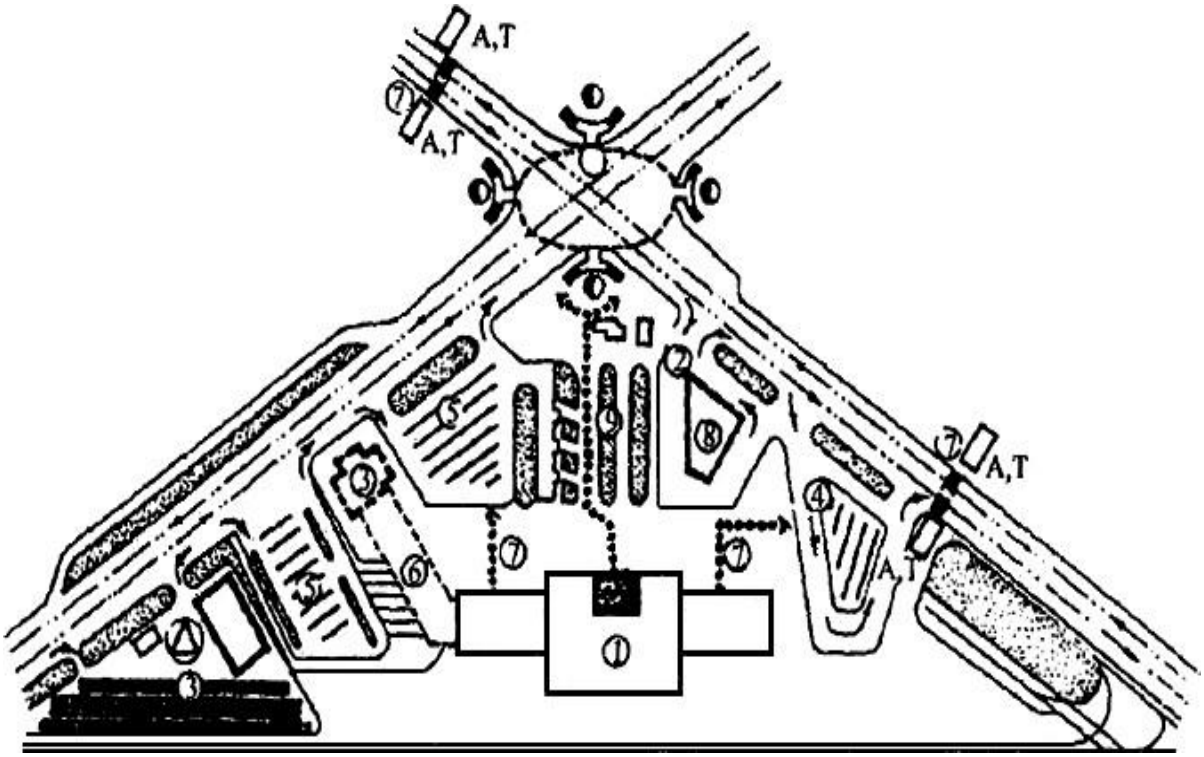

Зорчигч ба ачааны үйл ажиллагааны түвшинг тусгаарлах

Олон түвшний шийдэл

Зураг 5. Төрөл бүрийн зориулалтаар өртөөний цогцолборт зорчигч тээврийн хөдөлгөөнийг зохион байгуулах арга

Тодорхойлолт
1 - төмөр замын буудал;

2 - автобусны буудал;
3 - агаарын терминал;
4 - троллейбус эргэх цагираг;
5 – авто зогсоол;
6 –Цахилгаан шатаар тоноглогдсон газар
7 – хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүсийн хөдөлгөөнд зориулагдсан явган хүний гарц, зам;
8 - зочид буудал;
9 – тохижилт

Зураг 6. *Хөдөлгөөний тэргүүлэх чиглэлийн пиратид*

1. Хөдөлгөөний эрчим хамгийн их нь явган зорчигч
2. Дугуй
3. Нийтийн тээвэр
4. Ачаа тээвэр
5. Хамгийн бага нь хувийн тээвэр

Харамсалтай нь гудамжны зайг урвуугаар ашигладаг.

Зураг 7. *Тэргэнцэртэй иргэд явган хүний замаар чиглэлийн дагуу зорчино.*

Зураг 8. Тусгай тоноглолтой гарцтай үед ногоон гэрлийн товчийг дарж ашиглана.

Зураг 8. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн хүртээмжийн тэмдэгийг байрлуулсан байдал./Япон/

Тодорхололт

1. *Хүртээмжтэй ариун цэврийн өрөөнүүд*
2. *Хүртээмжтэй цахилгаан шат*
3. *Тэргүүлэх суудал*
4. *Хөгжлийн бэрхшжжлтэй иргэдэд зориулсан авто зогсоол*
5. *Хүртээмжтэй зам /орох хаалга/*

6. Хүртээмжтэй нийтийн тээврийн бүс

Зураг 9. Гарцан дээр хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн замыг зөв хийсэн байдал.

Зураг 10. Гарцан дээр хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийн замыг буруу хийсэн байдал.

Зураг 11. Авто зогсоолын босоо болон хэвтээ тэмдэглэгээ

Зураг 12. Нийтийн тээврийн хүртээмжтэй байдал./Япон/

АГУУЛГА:

1. ХЭРЭГЛЭХ ХҮРЭЭ 4
2. НОРМЫН ЭШЛЭЛ 4
3. НЭР ТОМЪЁО, ТОДОРХОЙЛОЛТ 5
4. ХОТ, ТОСГОНЫ БАРИЛГАЖИЛТ ТӨЛӨВЛӨЛТ 5
4.1. Нийтлэг үндэслэл 5
4.2. Үндсэн зааltууд 6
4.3. Нутаг дэвсгэрийн хэмжээ 7
4.4.Саад бэрхшээлгүй нутаг дэвсгэрийн тогтолцооны үндсэн элементүүд 8
4.5. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүмүүст зориулсан мэдээлэл, дохиоллын системийн элементүүд 9
5. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭДИЙН АМЬДРАХ ТААТАЙ ОРЧНЫГ БҮРДҮҮЛЭХ ОРЧНЫ ҮНДСЭН ЭЛЕМЕНТҮҮД 9
5.1. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэний орон зай 8
5.2. Явган хүний зам 10
5.3. Явган хүний зам, шалны гадаргуу 10
5.4. Авто зогсоол 11
5.5. Шат ба налуу зам (пандус) 11
5.6. Барилга байгууламжийн орц, гарц 12
5.7. Цахилгаан шат 13
5.8. Ариун цэврийн өрөө 14
5.9. Тоног төхөөрөмж 14
6. ДАХИН ТӨЛӨВЛӨЛТ ХИЙГДЭХ БОЛОН ЕРӨНХИЙ ТӨЛӨВЛӨГӨӨ БАЙРШИЛИЙН ТӨЛӨВЛӨЛТ 17
6.1. Ерөнхий шаардлага 17
6.2. Орон сууцны хороолол 18
6.3. Төрийн үйлчилгээний тогтолцоо 21
6.4. Тусгай орон сууц 24
6.5. Үйлдвэрийн бүсийн төлөвлөлт 29
6.6. Амралт, зугаалгын бүсийн төлөвлөлт 31
6.7.Тээвэр, гудамж, замын сүлжээ 32
6.8. Тээврийн үйлчилгээ 36
6.9. Тээврийн уулзвар, нийтийн тээврийн зангилаа 38
6.10.Мэдээллийн хэрэгсэл 41
Хавсралт А (лавлагаа) 41
Хавсралт Б (лавлагаа) 46
Хавсралт В (лавлагаа) 52
7. БАРИЛГА, БАЙГУУЛАМЖ 52
7.1. Ерөнхий шаардлага 54
7.2. Спортын зориулалттай барилга, байгууламж 55
Ерөнхий шаардлага 37
7.3. Усан сан 56
7.4. Туслах өрөө, тасалгаа 45

8. ХӨГЖЛИЙН БЭРХШЭЭЛТЭЙ ИРГЭДЭД ЗОРИУЛСАН ТУСГАЙ ЗОРИУЛАЛТЫН БАРИЛГА, БАЙГУУЛАМЖ 57
8.1. Орон сууцны барилга 57
8.2. Олон нийтийн үйлчилгээний төв 58
8.3. Хөгжлийн бэрхшээлтэй иргэдийг сэргээн засах байгууллага 59
8.4. Хөгжлийн бэрхшээлтэй хүүхдийн байгууллага ..... ……. 60
8.5. Хүүхдийн амьдрах зориулалттай өрөө 61

8.6. Сургалт болон сургалт үйлдвэрлэлийн өрөө 61
8.7. Биеийн тамир, дуу хөгжим, тусгай хичээлийн өрөө 63
8.8. Эмнэлгийн сэргээн засалтын өрөө 63
8.9. Хооллох байр 63

9. ХАВСРАЛТ Зурагнууд 63-74